

1

مشوی مولانا روم

دفترا اول

پنجابی وارثک (شروچ)

ایڈیٹر:

چودھری محمد فضل خان

بج. د. کلا

جمہ حقوق بحق ایڈیٹر محفوظ بن

مثنوی مولانا روم

A R 136 حفترا اول

پنجابی وار تک و نشر و ج
ایڈیٹر

چوہدری محمد افضل خان

پرنسپل اینگلو پنجابی کالج لاہور

جسٹس

میاں مولا بخش کشتہ ایڈیٹر ناشران تاجران کتب

پرنسپل روڈ لاہور نے

الموت پر لیس لاہور و ج پھیلوایا۔

لاک روپیہ

قیمت

مثنوی مولانا رومؒ

حضرت مولانا جلال الدین رومیؒ ایک بہت بڑے درویش تھے ولی
سن۔ اہنساں اللہ تعالیٰ دے احکام (امر و نہی) نوں سوہنیاں کہانیاں
تے مثالاں دے نال فارسی شعراں وچ مثنوی دے بحر وچ نظم کیٹا
جس دا ترجمہ مولوی شاہ دین صاحب نے پنجابی شعراں وچ کیٹا۔
مولانا نے مثالاں تے قصے کہانیاں توں علاوہ باقی جو کچھ لکھیا
اُو قرآن مجید دی تفسیر ای سمجھو۔ ایرانی شاعری حقیقت نوں حجاز
دے رنگ وچ پیش کر دی اے۔ ایس لئی اہنساں بھی شعراں وچ
اکثر مجاز دا رنگ ورتیا اے۔

مثنوی دے وچ اہنساں دُنیا دی بے ثباتی دا نقشہ پیش کر دیاں
ہویاں لوکاں نوں نیک نیستی۔ اتحاد۔ اتفاق نال رہن تے اللہ دے
احکام (امر تے نہی) تے عمل کرن دی تلقین کیٹی اے۔ اہنساں دے کلام
وچ بڑی دلکشی تے مٹھاس اے۔ تصوف دے مسکیاں نوں اہنساں
بڑے سوہنے رنگ وچ پیش کیٹا۔ تے تصوف دے کئی بھیتاں
نوں کہانیاں نے مثالاں نال سوکھا کر کے بیان کیٹا اے۔ تاں جو
ہر اک چنگی طرح سمجھ سکے۔ فارسی والے آکھ دے ہن۔

مثنوی مولوی معنوی بہت قرآن در زبان پہلوی

مولوی معنوی دی مثنوی فارسی زبان وچ قرآن اے۔ ایس لئی
کہ ایس وچ قرآن مجید دے ارشادات۔ اللہ تعالیٰ دے احکامات
کہانیاں نے مثالاں نال پیش کیٹے گئے ہن۔

مولانا روم دے حالات

آپ داماد محمد لقب جلال الدین مختص رومی سی۔ لوکان روم
مولوی رومی۔ مولوی روم یا مولوی معوی دے نام نال مشہور سن۔

آپ دے بیوہ دا نام مولوی بہاؤ الدین ولد سی۔ آپ دا شجرہ نسب
دوسے دتوں پہلے خلیفہ حضرت ابوبکر صدیقؓ نال۔ تے نانے دتوں سلطان
ابراہیم ادہمؒ نال ملدا سی۔ آپ ۱۶ ربیع الثانی ۷۱۴ھ مطابق ۱۶ دسمبر ۱۳۰۷ء
نوں بلخ روم پیدا ہوئے۔

مولوی بہاؤ الدین ولد

آپ دے والد مولوی بہاؤ الدین ولد بڑے نیک پاک صوفی تے
درویش سن۔ لوک اُہناں دی بڑی ہمدردت کر دے سن۔

کندے ہن اک واری بلخ دے تن سو عالماں تے مولویاں نے
گھر دھکری اک سفینہ دیکھا۔ پئی سلطان بہاؤ الدین حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم
دی گدہ (گود) روم بیٹھے ہن۔ تے حضورؐ نے آپ نوں سلطان العلماء
دعائیاں دے بادشاہ) دا خطاب بخشیا اے۔

اوس سویرے سارے عالم آپ نوں مبارک دین آئے تے
اوس دن توں آپ دی نسبتاً ہور ودھ گئی۔

دیس نکالا ۱۹۶۱

آپ دے والد دی شہرت تے عزت دیکھ کے امام رازی نے بادشاہ
دے کن بھرے تے اُہناں نوں بلخ پھوں کڈھان دا بندوبست کیتا۔
بلخ دے بادشاہ غوازم شاہ دے حکم آئے آپ دے والد دوسرے روز
پوری پچیاں سمیت بلخ توں ٹر پئے۔ تن سو مرید بھی نال لکلی آئے۔ تے

۱۰ جتنا بلخ چوں نکل کے نیشاپور پہنچ گیا۔ ایتھے اُنہاں دی ملاقات شیخ
 فرید الدین عطارؒ نال ہوئی۔ مولوی رومی اوس ویلے چھ ورے دے سن
 شیخ عطار نے دیکھیاں ہی سمجھیا۔ ۱۱ پھل کھڑکے سارے عالم نوں
 جھکا دیا۔ تے مولوی رومی دے پیو نوں اپنی کتاب "اسرارنامہ" دے
 کے کیا۔ ۱۲ کتاب اپنے سیتے نوں دے دیو۔ ایس لمبی کہ تھوڑے
 پھر بعد ۱۳ پتھر دل جیلاں دے جتھے وچ اک بھڑکائے گا۔
 آپ نیشاپور تھوڑے دن ٹھہر کے ساتھیاں سمیت بغداد چلے گئے۔

۱۴ اوتھے حضرت شیخ شہاب الدین سروردی نال آپ دی ملاقات ہوئی۔
 ۱۵ ایتھوں کچھ پھر مگروں ج کرن لمی مکہ معظمہ چلے گئے۔ ج توں واپس لوکے
 دمشق دی سیر کر دے ہوئے زنجان پہنچے۔ تے اوتھے ملک سعید خردالدین
 دے پردہ پہنے رہے۔ پھر لارنہ چلے گئے۔ اوتھے ست سال ٹھہرے۔ مولوی
 رومی اٹھارہ ورے دے ہو گئے سن۔ ایتھے اُنہاں دی شادی کیتی۔

قونیہ وچ آؤنا

۱۶ دیتھوں قونیہ دے بادشاہ علاؤ الدین کیقباد دے کہن تے قونیہ
 آ گئے۔ ۱۷ جدوں آپ دا قافلہ قونیہ پہنچیا بادشاہ آپ لوکاں دے
 نال ننگے پیریں استقبال نوں آیا۔ تے آپ نوں بڑی آدرشیت
 نال لے جا کے اک بڑے سوہنے تے دڑے مکان وچ ٹھہرایا۔
 ۱۸ پڑھن پڑھان دی خدمت آپ دے سپرد کیتی۔ تے آپ دی
 صحبت چوں فیض حاصل کر دا رہیا۔

۱۹ آخر آپ ۲۸ ربیع الثانی ۷۲۸ھ نوں جمعہ دے دن فوت

ہو گئے۔ تے آپ دا مزار قونیہ وچ بنایا گیا۔

۱۹۶۱ء

مولانا رومی

مولانا رومی نے عظیم تعلیم اپنے پیو کو لوں پائی۔ پیر سید برہان الدین
محقق ترمذی کو لوں پڑھ دے رہے۔ آپ نے علم حاصل کرنا لٹی حلب
دمشق وغیرہ تھانوں دا سفر کیا۔ تے چھوٹی عمر وچ سارے علما وچ
ظہر ہو گئے۔ لغت۔ ادب۔ فقہ۔ حدیث۔ تفسیر دے مشکل مشکیاں
نوں آپ توں حل کران لئی لوک دُوروں دُوروں آوندے سن۔

باپ دی گدی

۱۲۸۵ء وچ جدوں آپ دے والد کوچ کر گئے۔ ۱۲ سال دے سن۔
بادشاہ تے لوکاں نے آپ نوں باپ دی گدی سنبھال لئی مجبور کینا
تے آپ نے شاگرداں نوں پڑھانا شروع کینا۔ آپ دی شہرت
اپنی پھیلی کہ اک اک دیلے چار سو طالب علم پڑھدے رہندے سن۔
آپ قرآن حدیث۔ فقہ اصول دے بڑے ماہر سن۔ مثنوی شریف
توں ایس بات دی سچائی معلوم ہو سکدی اے۔ ظاہری علم دے
نال آپ نوں باطنی (روحانی) علم دی بھی لگن سی۔ ایس لئی
ترن ترن چار چار دن بغیر مکان پین دے گزار دیندے سن۔

آسمان ول پچھال

کندے بن آپ چھ ورے دے سن۔ غنڈیاں وچ طویل رہے سن۔
غنڈیاں صلاح کیتی۔ اک کوٹھے توں دوجے کوٹھے پچھال ماریئے۔ آپ
نے کیا۔ اہ تے (پچھی) جانور دی کرلیندے بن۔ مرانا اے جے ایہوں
آسمان ول پچھال ماریئے۔ اہ کہ کے آپ نے پچھال ماری تے نظر ان
اوپے ہو گئے۔ پھیر کجھ پچھتھوں ظاہر ہوئے تے کہن لگے۔

مینوں آسمان تے ہرے کپڑیاں ملے فرشتے میر کران لے گئے سن۔
 شیخ برہان الدین محقق ترمذی
 اک بڑے نیک پاک درویش تے اللہ والے سن۔ مولوی رومی
 نے راہنماں کولوں نو درے ربی معرفت دا علم پڑھیا تے آپ دے
 ہتھ تے بیعت کیتی۔

شروع وچ ہی اُستاد برہان الدین نے آپ نوں ست دن واروہ
 رکھن لئی کہیا۔ آپ نے کیا ست دن تھوڑے سن چالی دن دا روزہ رکھن
 دی اجازت دیو۔ اُہ من گئے۔ تے اک حجرے وچ ۴۰ دن لئی کچھ بھال
 ویاں روٹیاں تے پانی دا لٹوا رکھ کے بُوہے نوں جنڈا لگا دیتا۔
 ۴۰ دن بعد جد کھولیا تے دیکھیا کہ آپ مراقبے وچ سن۔ مُرشد نے مُڑ
 رُٹے تے کچھ روٹیاں رکھ کے جنڈا مار دتا۔ فیر ۴۰ دن گذرن تے بُوہا کھلیا
 تے دیکھیا آپ نماز پڑھ رہے سن۔ تے اکھاں چوں اُتھو کر رہے سن
 اُہناں مُرشد دل اکھ اُٹھا کے دی نہ دیکھیا۔ ایس تے مُرشد نے فیر بُوہا
 بند کر دتا۔ تے ۴۰ دن گذرن تے بُوہا کھولیا تے مولانا مُسکرا دے
 ہوئے باہر آئے۔ اکھاں وچ ربی نور دی جوت جگ رہی سی
 مُرشد نے گل لا لیا تے کہیا۔ تھانڈے بیو بیٹری امانت تہانوں
 دین لئی مینوں دے گئے سن۔ آج اُہ تھانڈے سپرد کردا ہاں
 اُہ کہہ کے آپ نوں فیر مُڑ گھٹ کے چھاتی نال لا لیا۔

شمس تبریز نال ملاقات ۱۹۳۸

۱۳۴۷ھ وچ شیخ برہان الدین محقق ترمذی فوت ہو گئے۔ اُہناں
 دے مرن دے پنج درے بعد آپ دی ملاقات شمس تبریز نال ہوئی

شمس تبریز نال ملاقات نے آپ تے سونے تے سوہا گے دا کم کیتا۔
 کندے ہن حضرت شمس تبریز نے خدا اگے التجا کیتی۔ ”اے
 پروردگار مینوں کوئی دوست دیہ۔“ اہناں نوں محکم ہو یا روم ول جاؤ
 اہ چلدے چلاندے قونیہ پہنچے۔ رات چاول والیاں دی سراسے
 وچ ٹھہرے۔ سویرے اٹھ کے اک دوکان دے قطرے تے باہر
 آن بیٹھے۔ اودھروں مولانا روم ۴۲ رہے سن۔ لوک اہناں دے ہتھ
 چم رہے سن۔ راہ دیکھ کے شمس تبریز نے سوچیا۔ جس یار وٹوں
 رہتی اشارہ ہویا سی راہ اوہو معلوم ہندے ہن۔ دیر تک اک دوجے
 نال اکھاں راہیں باتاں ہندیال رہیاں۔ پھر شاہ شمس نے پیچھا۔
 بایزید بسطامی اک پاسے تے ساری شمر ایس خیاں نال خبر پوزہ
 نہیں کھاندے کہ پتہ نہیں حضرت محمد صاحب نے کیویں کھا ہا سی۔
 دوسرے پاسے آپ نوں سمجھ توں وڈے کندے ہن۔ حالانکہ حضرت
 محمد صاحب آپ دن وچ ستر وار استغفار پڑھ دے سن۔

آپ نے فرایا بایزید اک پیچھے ہوئے بزرگ سن۔ اہناں نوں
 حضور صلی اللہ علیہ وسلم نال عشق سی۔ اہناں ایس سببوں خبر پوزہ
 نہ کھا ہا کہ پتہ نہیں حضور نے راہ کھا ہا سی یا نہ۔ تے جے کھا ہا
 سی تے کیویں کھا ہا سی۔ تے دوجے پاسے آپ نے بقی ذوق شوق
 تے لگن دے سببوں نبیاں تے صدیقوں دا درجہ پا لیا۔ بعد اوس
 درجے تے پہنچے۔ تے کن لگے۔ میری شان وڈی اے۔ یہ
 حضرت محمد صاحب روز اکلے توں اکلا درجہ پاندے سن۔ ایس
 کر کے جدوں وڈا درجہ پاندے تے پیچھے تے استغفار پڑھ دے

سن۔ راہ سن کے شاہ شمس نے آپ نوں گلے نال لا لیا۔

اک واری مولانا روم پڑھا رہے سن۔ شاہ شمس تبریز آئے۔ کتاباں
دل اشارہ کر کے کیا۔ راہ کیہ اے۔ اہناں جواب دتا۔ راہ تیں نہیں جان
وے۔ آپ نے راہ کیا ای سی کہ کتاباں نوں اک لگ گئی۔ آپ نے حیران
کے شمس تبریز نوں پچھیا راہ کیہ۔ شاہ شمس نے کیا راہ تیں نہیں جانے

مولانا اک حوض وے کندھے بیٹھے شاگرداں نوں پڑھا رہے سن۔
شاہ شمس آئے۔ تے کتاباں دل اشارہ کر کے کہن لگے۔ راہ کیہ ہے؟
آپ نے جواب دتا۔ تہاں اہناں نال کیہ۔ راہ قیل وقال د پڑھن
پڑھان، دا علم اے۔ شمس تبریز نے اگے ودھ کے کتاباں چمک کے
حوض وچ سٹ دتیاں۔ آپ نوں ایس مے بڑا دکھ ہویا۔ تے کیا
ایہو جیہیاں انمول کتاباں ہُن کتھوں ملن گیاں۔ شمس تبریز نے راہ
گل سن کے حوض وچ ہتھ پایا تے ساریاں کتاباں کڈھ کے
کول رکھ دتیاں۔ کندے ہُن اہ بالکل شکیاں سن۔

راہناں چوں پہلی ملاقات دی گل سپہ سالار نے چمڑے چال
ورے مولانا دے نال رہے۔ بیان کہیتی اے۔

مولانا شمس نال آپ داملیل یول۔ گل بات۔ اٹھا بیٹھا اتنا
ودھ گیا کہ اک واری دوہاں نے شیخ صلاح الدین زرکوب (دبلیا)
دے حجرے وچ تن مینے کھاہدے بناں گزار دتے۔

مولانا تے شاہ شمس تبریز دو ڈھائی ورے اکٹھے رہے۔ دوہاں دا

پیار ایساں ودھیا کہ مولانا روم بیوی بچے الگ ساگ بچہ بھل گئے۔
 راہ دیکھ کے آپ دے شاگرد۔ دوست۔ بیوی بچے سب شمس تبریز
 دے دشمن ہو گئے۔ تے اہناں نوں تونہ جوں کڈھان دی صلاح کیتی۔
 شمس تبریز راہ دیکھ کے اک دن چپ پیلے دشت چلے گئے۔ آپ
 نوں اہناں دی جھانی ناگواری گڈری۔ سمجھ مال لسان جہاں پھنڈ دتا
 ہر ویلے فراق دے گیت گادے رہندے۔ بچہ چر پچھوں دشت
 بھول شمس تبریز دا خط آیا۔ دتی ہوئی عشق دی اک مڑ ہراک اٹھی۔
 اپنے پتر دے ہتھ درد بھریا خط تے تھئے بھیجے تے بلا بھیجا۔ شمس
 گئے پر لوطاں نہ ملن دتا۔ آپ دے پتر علاؤ الدین دے دے
 کوئی اجیسی برکت کیتی کہ اہ ناراض ہو کے چلے گئے تے مڑ نہ آئے۔
 مولانا دی کرامت

راہناں دناں روچ بلالوناں نے تونہ تے تہہ کر دتا۔ مولانا اک
 اہان دا ہے مقام، تے جیڑی بیچو خان دے تہہ ساہنے سی۔ بیٹھ
 کے نماز پڑھن لگے۔ بیچو خاں دے سپاہیاں تیر چلانے چاہے پر
 کمان نہ لہجی کئی۔ گھوڑے ودھانے چاہے پر اہ وی نہ ودھ سکے۔ راہ
 دیکھ کے بیچو خاں نوں غصہ آیا۔ اہ آپ مولانا تے تیر چلان لئی سکيا
 پر اک دی تیر نہ چل سکيا۔ گھوڑا ودھانا چاہیا۔ پر اہ وی نہ
 ودھ سکيا۔ کچھ کے پیدل دھن دی کوشش کیتی۔ پر اک قدم
 اگانہ نہ دھر سکيا۔ آخر عاجز آ کے شرمندہ ہو کے تھچاں بہت گیا۔

شیخ صلاح الدین زرکوب

شمس تبریز دی جھلی نے بہت نوں دیوانہ کر پھڑیا سی۔ اک دن بازار

بچوں ایسے نقص پہنچ رہے سن۔ کہ راہ پہل دے شیخ
 صلاح الدین زرکوب (ذاتیاً) دی ہٹی نظر پئی۔ راہ آپ دے پیر
 بھائی سن۔ نے بڑے سوہنے سن۔ اوس ویسے چاندی کٹ رہے سن
 ہتھوڑی دی ٹلک ٹلک نے مولانا تے وجد دی حالت طاری کردتی
 شیخ صاحب ایس حال نوں دیکھ کے ڈھیر پر اوسے طرح پٹواں
 لاندے تے تک ٹلک کر دے رہے۔ ایجتوں تک کہ ہتھوڑی چاندی
 ضائع ہو گئی۔ پر ہتھ نہ روکیا۔ آپ نے اگتے ودھ کے شیخ
 صلاح الدین نوں بھیجی پالیتی تے کیا۔

کچے کچھے پدید آمدن ازین دکان زرکوبی

زہے صورت زہے معنی زہے خوبی و خوبی

بیٹوں کہتے زرکوب، دی دکان پواں اک خزانہ بھراے۔ واہ
 سبحان اللہ کیا سیمی صورت کیا سوہنے معنی (سیرت) تے کیا سوہنی جمہنی
 شان اے۔ شیخ نے کھڑے کھڑے ساری ہٹی گٹا دتی۔ تے پاتے
 بھار کے مولانا دے نال گر پئے۔

مولانا روم اُبنائے نوں پا کے بڑے خوش ہوئے تے شمس تبریز دی
 جلدی دا بیڑا بھٹ زرخیز لگا سی۔ اوس تے راہ مرہم رکھا گیا۔
 لوہاں شیخ صلاح الدین نوں آپ توں دکھرا کرن دی کوشش
 کیتی۔ پر آپ نے سانجھ ودھان لئی شیخ دی دھی تال اپنے
 پتھر نوں ویاہ دتا۔

راہ وصال دے دن وی نو سال بعد ہمیشہ دی جدائی جرقہ بدلی
 گئے۔ شیخ صلاح الدین زرکوب ^{۶۲} سال نوں کوچ کر گئے۔

حسام الدین چلی

شیخ صلاح الدین دی موت دے بعد آپ نے اپنے مُربد خواجہ
حسام الدین چلی نوں اپنا سنگی ساختی بنایا۔ اک دن پٹی بولیاں
اہناں نوں کیا کہ مثنوی منطق الطیر دجا نواں دے بول، مثنوی
خواجہ فرید الدین عطارؒ وانگر تھیں دی اک مثنوی لکھو۔ آپ
نوں اہ صلاح پسند آئی تے اہ مثنوی لکھی۔

اہ مثنوی جد تک دُنیا وِچ رہے گی۔ حسام الدین چلی
واناں زندہ رہے گا۔ مولانا روم نے پھلانے ویلے اہناں نوں
اپنا خلیفہ بنا دتا۔

مولانا دے مہتر بلی

آپ دے خاص مہتر بلی ایو سن۔ جہناں دا اُتے ذکر آ گیا ہے۔ پر
اہناں توں سوا آپ دے کچھ ہور ہم عصر بزرگ بھی سن۔ جوین شیخ
شہاب الدین شہروردی۔ شیخ صدر دین قزوئی۔ شیخ عبداللہ رازی۔
حضرت بہاؤ الدین ذکریا ملتانی۔ مولانا عراقی۔ شاہ بوعلی قلندر۔
شیخ ابوالحسن مغربی شادانی۔ امام نجم الدین رازی۔ فخر الدین رازی۔ قطب الدین
رازی۔ شیخ سعدی وغیرہ تے اہناں نال آپ دی ملاقات دی سی

بیوی بچے

آپ دے دو دیاہ ہوئے۔ پہلا دیاہ ۱۹ سال دی عمر وِچ خواجہ
شرف الدین رازی دی دھی گوہر ناتون نال اوووں ہویا جدوں
آپ دے والد نوں خوارنوم شاہ نے پنج چوں کدھیا سی تے
آپ سمرقند آ گئے سن۔

دوجا دیہا گوہر خاتون دے من بعد قونیہ دی کرا خاتون نال
 ہو گیا۔ آپ جسے بن لڑکے بہاؤ الدین سلطان ولد - علاؤ الدین
 سلطان ولد - مظفر الدین سلطان ولد - تے اک لڑکی ملکہ خاتون سی -
 آپ دے خلیفہ تے جانشین

آپ دسہ بعد دسے لڑکے بہاؤ الدین سلطان آپ دی گدی
 تے بیٹیس دسے لائق سن۔ پر آپ فوت ہون ویلے حسام الدین چلی
 نوں اپنا خلیفہ بن گئے سن۔ تے آپ دے پتر بہاؤ الدین نے
 اُنہاں نوں ہی خلیفہ تے جانشین مینا۔

اخلاق تے عادات

مولانا روم جد تک درویشی دل نہیں آئے سن۔ او دوں تک بڑے
 ٹھاٹھ باٹھ دی شاہانہ زندگی بسر کر دے رہے۔ جدوں درویش ہو
 گئے۔ بھگت چھوڑ دتا۔ غیر بستری تے نہ سوندے۔ بیٹھے بیٹھے
 جے نیند تنگ کر دی تے کھڑی پل اکھ لا لیندے۔ تے مڑ
 اللہ اللہ کر دے رہندے۔ کئی کئی دن روزے رکھ دے کچھ نہ
 کھاندے پیندے۔ کئی مینے عشاء دی نماز دی نیت بھج دے۔
 تے دو رکعتاں رُوح دن پڑھا دیندے۔ نماز رُوح روندے۔ تے
 تخترواں نال داہتری بھر جاندی۔ امیر یا بادشاہ جیڑے ٹخنے بھیج دے
 اُہ صلاح الدین نیرکوب یا حسام الدین چلی نوں دے دیندے۔
 مولانا شہنا اُنہاں دے اخلاق بارے لکھ دے ہن۔

(۱)

اک داری بازار چوں جا رہے سن۔ نیکے مُنڈے دوڑ دوڑ کے

آوندے تے ہتھ چم دے سن۔ اک ٹمٹے نے کیا حضرتنا جی
ذرا ٹھہر جایا ہے۔ میں ویلا ہو کے آوندناں تے ہتھ چمناں۔ آپ
ٹھہر گئے۔ اوس آ کے ہتھ چم لئے تے پیر گئے۔

(۲)

— اک واری حمام وچ خاؤن لی گئے۔ تے جھٹ باہر نکل آئے
لوکاں چھپا کیہ کل اے۔ فرمان لگے۔ میں جہ اندر گیا تے کالی نے
حمام چوں اک شخص نوں جیڑا پہلاں تھارہیا سی۔ میری خاطر کدھنا
چاہیا۔ ایس لٹی میں باہر آ گیا ہاں کہ آہ آرام نال تھالیے۔

(۳)

— اک واری آپ دی بیوی کراخانوں اک گولی نوں کسے لگے مار
رہی سی۔ آپ اچانک آ گئے۔ راہ دیکھ کے تاراس ہوئے تے کہیا۔
جے راہ مالک ہندی تے توں گولی (نوکرانی) ہندی۔ تے فیر تیرا کیہ حال ہندا
فیر کیا حقیقت وچ سمجھ انسان اکو جیسے ہن۔ سوئی کسے دا غلام نہیں۔
کراخانوں نے راہ سن کے نمادہ نوں اوسے ویسے آزاد کر دتا۔

(۴)

— اک واری آپ جا رہے سن کہ رستے وچ دو آدمی لڑدے
نظر پئے۔ اہناں بیوں اک نے دوجے نوں کیا۔ جے توں اک گل
کہیں گا۔ مبتھوں اک دیاں دس سٹیں گا۔ سولانا راہ سن کے
آگے ودھے تے کیا توں جو کہنا لیں۔ آہ مینوں کہہ سے۔
توں مینوں ہزار کہویں گا۔ تے اک وی نہ سٹیں گا۔ آپ دی
راہ گل سن کے دونوں پیریں ڈگ پئے تے شلج کر غمی۔

سہ آمدنی

آپ نوں اوقاف دی آمدنی بچوں پندراں دینار جینے دے بل
دے سُن۔ تے آپ ایسے وِج گزارہ دے سُن۔

وعظ

آپ دا وعظ بڑا کس بھڑیا تے اُثر والا ہندا سی۔ بڑے بڑے
عالم۔ فاضل۔ بزرگ۔ امیر۔ غریب بڑی چاہ تال سُن دے سُن۔
اک واری قونیہ دی مسجد وِج جمعہ دی نماز توں پہلاں وعظ
کر رہے سُن۔ چارے پاسے واہ واہ۔ تے سُبْحان اللہ ہو رہیا سی۔
اک مولوی نوں راہ دیکھ کے بڑا دکھ ہويا۔ تے کمَن لگا۔ گیناں میناں
اُٹناں دا بیان کرنا کوئی کال نہیں۔ راہ سُن کے آپ نے فرمایا۔
جیڑی آیت نے کو وعظ کر دیاں۔ اوس نے سورہ والضحیٰ دیاں کجھ
اُٹناں پڑھیاں تے کويا اُٹناں تے وعظ کرو۔ آپ نے بیان
نوں اودھر پھیر کے والضحیٰ دے معنی کر کے شروع کر وئے۔
اچے لفظ والضحیٰ دے معنی کر رہے سُن کہ اہ حامد مولوی
بچود ہو کے کپڑے پاڑ دا ہویا اگے ودھیا۔ مولانا دے ہیریں
دُک بیاتے اپنے حسد توں توبہ کیتی۔

مجلسی علم تے ادب

اک واری آپ صدر الدین قنوی دے کول بیٹھے سُن۔ دونوں
بزرگ پچیس وِج باتناں کر دے سُن۔ کہ حاجی کاشی نے مولانا
نوں تن واری سوال کیتا۔ پئی معرفت کیہ چیز اے۔ آپ نے
شیخ دا ادب کر دیاں ہویاں کوئی جواب نہ دتا تے شیخ

نے حاجی نوں کیا کہ رہناں دی چپ ای معرفت اے۔
بیماری تے کوچ

اک واری قونیہ وچ بڑے زور دا بھجھال دزلزلہ آیا۔ جیڑا
 ہم دن آوندا رہیا۔ لوک پریشان ہوکے آپ دے پاس آئے۔
آپ نے کیا زمین بھٹکی اے۔ کجھ کھان نوں منگدی اے
تے جھیننی راہنوں لقمہ بل جائے گا۔

مھوڑے دنوں بعد آپ دی طبیعت بگڑ گئی۔ تھیرے حکیم
 علاج لئی آئے۔ پر روگ نہ بچھ سکے۔ اہناں آکھیا کہ آپ
 اپنے مزاج دی حالت دسو پر آپ نے کجھ نہ دتیا۔
 اک دن شیخ صدرالدین قونوی سلیمان سمیت حال چچن لئی آئے
 بیماری دا دادھا دیکھ کے گھبرائے۔ تے شفا دی دعا کیتی۔
 آپ نے اکوں آکھیا شفا تہانوں ای مہدک ہووے۔ ایٹھے
 طالب تے مطلوب وچ اک پردہ رہ گیا اے۔ کیہ تہانوں
 ایس پردے دا اٹھنا چنگا نہیں لگدا۔

شیخ ابوباب سن کے روندے ہوئے اٹھ کے پیے گئے۔ دگلے دن
 ۵۔ جمادی الثانی ۹۷۲ھ ہجری مطابق ۱۴ دسمبر ۱۵۶۴ء اتوار نوں
 شام ۱۰ بجے ۶۹ سال دی عمر پاکے ایس کافی دینا بدل کوچ کر گئے۔

جنازہ

آپ دا جنازہ سوہار نوں سویرے اٹھایا گیا۔ جس نال بادشاہ
 وزیر۔ امیر۔ غریب سب شامل سن۔ ایجنوں تک نہ پہنچی تے
 نصرانی بھی سنی بیعت بھیر ہون کر کے جنازہ لوڑے۔ ویلے پڑیا

گیا۔ آپ دی وصیت مطابق جنازہ پڑھان لئی شیخ صدر الدین
قنوی نوں امام بنایا گیا۔ پیر اہ فراق دے درد جھٹوں بیوس
تے بیہوش ہو گئے۔ ایس واسطے اُنہاں دی جگہ تقاضی سرحدین
نے نماز جنازہ پڑھائی۔

آپ دے مزار تے ۴۰ دن فاقہ کس دالیاں دی بھیڑ لگی رہی۔

تخصیصاں

قیہ مافیہ۔ اُنہاں چھٹی پنترائ (خطوط) دا مجموعہ جیڑے عین الدین
پرودے نوں آپ نے لکھے۔

دیوان۔ جیڑا عام طور تے دیوان شمس تبریز دے نام تے
مشہور اے۔ کیوں جو آتے شعر (مقطے) وچ آپ نے اپنے
نام دی تھیں شمس تبریز دا ای ناں آندا اے۔ ایس
دیوان دیاں غزلاں آپ دے بیٹے بہاؤ الدین سلطان
نے جمع کیتیاں سں۔

مثنوی شریف۔ اصل وچ یہ مثنوی آپ دی شہرت دا
سبب ہوئی۔ فارسی وچ ایس نوں قرآن مجید دا ترجمہ دتا
گیا اے۔ کیوں جو ایس وچ قرآن مجید دیاں آیتاں دا ترجمہ
ہی بیان کیتا گیا اے۔

مثنوی مولانا روم

مثنوی نظم دی اک قسم اے۔ اس وچ کوئی لہجہ یا پوری
کل آکھی جاندی اے۔ ایس دست ہر شعر دا قافیہ ہوتا ہے۔
اسے۔ تاں جو شاعر نوں شعر لکھن وچ قافیہ بندی عادت نہ جے۔

مولانا رُوح نے راہ کتابِ مثنوی منطق الطیر و انگوں لکھی ہے
 ایسے صبح اُہناں نے ظاہر تاں جانوراں دیاں باتاں لکھیاں
 ہن۔ پر اصلِ روح اُہ روح۔ جُستے تے رب دیاں باتاں ہن۔
 ایرانِ دلے ایس نوں پہلوی (ایرانی) زبان دا قرآن
 کندے ہن۔ کیوں جو ایس روح کمانیاں توں سوا ہور سارا قرآن مجید
 تے حدیث شریف چوں ہی پیا گیا اے۔ آپ نے راہ مثنوی
 صلیحہ سحری وچ لکھنی شروع کیتی۔

کتاب دا مڈھ

مولانا رومی کتابِ دا مڈھ (مشرُوح) ایچ کر دے ہن۔ کہ
 دیکھی توں سن جس ویلے اُہ ساز تے سوز دیاں باتاں کوئی
 نے کُرناندی اے۔ تے کمندی اے کہ جدوں مینوں راہ
 جنگل وچوں وڈھ کے لے آئے۔ میری حالِ حقیقت نوں سُن
 سُن کے بندیاں زنداں اپنی حالت دیکھا لئی۔

میں اُہ دل لوڑ رہی ہاں۔ جھیڑا برہوں دی آگ دا سڑیا
 ہوئے۔ کیوں جو دلبر (خدا) جد وکھلی نوں (روح) نوں کُرناندیاں
 دیکھ دا اے۔ آپ نیڑے ہو جاندا اے۔ تے اپنے وصل
 نال مُڑا موئے ہوئے وچ جان پا دیندا اے۔ ہنسی توں
 مراد انسانی روح اے۔ جھیڑی جُستے وچ آ کے عالمِ ارواح
 نوں واپس راہ جان لئی کوک رہی اے۔

بادشاہ تے کینئر

رکھدے ہن پچھے زمانے وچ اک بڑا نیک تے درویش طبیعت
 بادشاہ سی۔ اہ اک دن شکار لئی اپنے وزیراں امیراں سمیت جنگل
 نوں گیا۔ راد وچ اوس نوں اک بڑی سوہنی لوڈی دکنیر نظر آئی
 بادشاہ نکل دیکھ دیاں عاشق ہو گیا۔ اُس دیکے اوس لوڈی نوں خرید
 لیا۔ تے محبتیں بیا کے اوس نال ویاہ کر لیا۔ رب دا بھانا اہ لوڈی
 بیمار ہو گئی۔ بادشاہ نے دُور نیڑے دے چنگے چنگے حکیم اہے علاج
 مئی مہیئے۔ اہناں بادشاہ نوں کہیا۔ اسیں سارے (حضرت عیسیٰ
 داکٹر) تریاں نوں زندہ کر لین دی طاقت رکھدے ہاں۔ اسے بادشاہ
 توں فکر نہ کر۔ ایس دے روگ دا اسیں علاج کرلاں گے۔ اہناں
 جیکھاں تے اپنی بیٹی تے وڈیائی دسدیاں انشاء اللہ (جے رب چاہیا)
 وی نہ کہیا۔ تے اہناں دے علاج نال لوڈی دی بیماری سگوں وکھ
 گئی۔ اہ سارے جیون تے عاجز آ گئے۔ رب وی قدرت نال دعاواں
 دی تاثیر مل گئی۔ سلجھوی نال صفا۔ بادام نال تشکی تے ہریڑ
 کھان نال قبض ہون لگ پئی۔ لوڈی سگ کے پتلا ہو گئی۔
 بادشاہ جی جھپٹا دیوس ہو کے اک رات ننگی پیریں مسجد وچ آیا۔
 تے رب آگے عرض کر دیاں ہریاں سجدے وچ ڈگ کے اتناں
 دیوا کہ سجدے دی تھاں اکتھواں نال تر ہو گئی۔ بادشاہ نوں
 لوڈی دی صحت مئی عرضاں کر دیاں نیندر آ گئی اوس غصے وچ
 دیکھا کہ اک بزرگ اوس کول آئے ہن۔ تے کہندے ہن اسے
 بادشاہ تیرن مہارک ہووے۔ رب نے تیری عرض قبول کر لئی

اے۔ تے کل تیرے کول اک نیل مرد آئے گا۔ بعد سے
 علاج تان نوڑی نوں اہرام ۳ جاعے گا۔ توں اوس کولوں نوڑی
 دا علاج کرائیں۔ تے اہے محکم مطابق عمل کریں۔

رہی حکیم نال نیل

جس دے بادشاہ دی اکھ کھلی اہ سننے دی صحبت توں واقف
 ہويا۔ اوہ بیڑا نوڑی دا نعام ہو چکا سی اوسوں مڑ بادشاہی مل گئی
 بعد دن پرہیا۔ اہ اوس مرد دی اڈیک روج بقرار ہو کے بیٹھ رہیا
 تھوڑے چڑچڑھوں اوس اک نوڑی شکل تے بھر صورت بزرگ فوں
 آندیاں ریکھ کے جانی کہ راہ پاک مرد اوہو اے۔ جس دی راستا
 خوشخبری ملی سی۔ اوس سولا دے بندے دا بھروسہ پندہ دانگوں دوان
 سی۔ بادشاہ پچپ پچپا استقبال فوں آئے لادھیا۔ اوس بزرگ
 پردہ تے فوں بیٹھ نال لا کے اُڑا کھٹا پٹیا۔ تے میر علی دی
 خبر پہنچی۔ تیر آکھیا اہ رب دے نیک بندے میرا سُنہ
 اوس روج توں سیں۔ جہان روج اک کم دوجے کم سے راہیں
 پیدا ہندا اے۔ سو راہ نوڑی دا عشق تیرے نیل دا سبب
 بنیا۔ میرے فقی توں حضرت محمد صاحب دا درم لکھا دیں۔
 تے میں تیری خدمت حضرت عمر دوجے شہید۔ لکھوں گا۔
 اس کیل بادشاہ تاج تخت ہندیاں جہانیاں اوس رویش سہانے
 نمایاں تے عاجزاں وانگر پیش ہويا۔ تے آکھن لگا میں تیروں
 نہیں بھیا۔ بے انت دولت بھہ سخی است۔ پر بڑے پگڑے صبر
 دے بعد۔ صبر ہندا تے کوڑا اے۔ پر اُپکا کھل کھٹا اے۔

ملین کہن تے کھان پین توں ویسے ہوئے بادشاہ اوس
 نبی جیم دا ہتھ پھڑکے اوس نوں اندر لے گیا۔ بیمار دکھایا۔
 اہل حال دسیا۔ تے راج جیم نوں بیمار دے ساہنے ہا بٹھایا۔
سب جیم دا علاج

اوس اللہ دے جیم نے مریضہ دے چہرے دا رنگ دکھیا
 فارورہ (پیشاب) دکھیا۔ ہور ساریاں علامتاں دکھیاں تے کہن
 لگا۔ ایس دا دارو ہو کیتا گیا است۔ اہ اُلت تے سگوں ہننی دی علامت
 نوں دھماں والا سی اوس بیماری بچھ لئی۔ پر بادشاہ کوہوں بیت گیا
 اہ بیماری صفواں یا سوداؤں نہیں سی۔ جس طرح ہر کڑی اپنے دھوپ
 توں بچانی جاندی اے۔ اوسے طرح دل دی زاری پیرانی توں اہ
 دل دی بیماری بچھ دی اے۔ تہ اوس جیم نے بادشاہ کوہوں سارا
 بعیت چھپاندیاں ہویاں کیا۔ بیٹ ایہی خلوت یا تنہائی دی تھاں
 چلیمیدی اے۔ بچھتے صرف میں تے مریضہ ہوئے۔ ہور کوئی نیڑے
 نہ ہووے۔ کوئی دہیز وچ کھوکے یا دھونے نال لگ کے لگی
 نہ سن سکے۔ کھسوٹی نہ لے سکے۔ بادشاہ نے جھٹ پٹ کھر خالی
 کوا دتا۔ تے آپ وی باہر نکل گیا۔ جد جیم تے روگن لوڈی ہی
 رہ گئے۔ تہ جیم تے طریقے نال پچھیا اے لوڈی تیرا وطن یا
 شہر کیٹرا اے۔ کیوں ہو ہر شہر لئی دوا دارو دکھو وکھ اے۔
 تیرے رشتہ دار کیٹھے ہن۔ اہناں پھوں نیڑے دے ساک کیٹھے
 ہن۔ تے اہناں پھوں کس کس نال تینوں نہ یادہ جھت اے۔
 جیم نے نبض تے ہنھ کھ کے اندر دی اب اک کھ

پچھتی۔ تے اہ حکیم نوں سیانا جہان کے دل دے سارے صیبت
 دین گک ہوئی۔ بچھے بچھے اہ وکی۔ تے بھان شہراں وچ اہ رہی
 ساریاں دا حال دتیا۔ حکیم بچھ کٹان نال سُن دا رہیا۔ پر اہ
 دھیان نبض دی ٹپ ٹپ وُل رہیا۔ مگدی گل۔ لونڈی نے اپنے
 سارے عزیزاں رشتہ داراں تے ہور خاواں دا حال دتیا۔ پر پھرے
 دی رنگت تے نبض دی حرکت وچ کوئی فرق نہ آیا۔ ایہوں
 نیک کہ ہندیاں ہندیاں شہر سمرقند دا ذکر آ گیا۔ ایس دا ذکر
 کر دیاں ہی اوس نے اک ٹھنڈا ساد لیا۔ ہوکا بھریا تے اٹھاں
 وچ اُتھرو آ گئے۔ اوس دتیا اک سوداگر مینوں ایس شہر بیاہا۔
 تے اک سنیارے کوں ویج گیا۔ جس نے مینوں پچھہ مہیے کوں
 رکھیا تے فیر ویج دتا۔

جدوں لونڈی راد گل دس رہی ہی اوس دے اندر غم دی
 اک دا بھانٹر مچیا ہویا سی۔ اُہدی نظر بڑٹ گئی۔ پھرے دی
 مالی اڈ گئی۔ مٹھ پیا پکے گیا۔ راہ حالت دیکھ کے حکیم نے جانیاں
 اہے روگ دی دوا سنیارے کوں اے۔ حکیم نے اُس توں
 سنیارے دا خاں ٹھکانا پچھیا۔ تے آکھیا توں غم نہ کر تیرا راہ
 اُٹھ نہ رہیا۔ توں خوش رہ۔ پر راد بھید کے ہور نوں نہ دیوہ
 حکیم لونڈی کوں اُٹھ کے بادشاہ ول گیا۔ تھوڑا جیہا حال
 اوس نوں دتیا۔ تے کہیا۔ شہر سمرقند ہے پیل غنچ نوں پار گئی
 وچ اک سنیارہ رہندا اے۔ بادشاہ توں اوس نوں بلوا دے
 تیرے بیمار دی دوا اوس نوں اے۔

بادشاہ راضی ہو گیا۔ اوس جھٹ پٹ دو تیز رفتار قاصد سمرقند
 سفیر سے دل بھیجے۔ نالے سفیر سے لئی خلعت سروریا تے دولت مہر
 اہناں گنج کے سفیر سے دے کم تے شہرت دی وڈیائی کیتی تے بادشاہ
 دا بھیجا سروریا (خلعت) تے دولت پیش کر کے نال چٹن لئی کہیا۔
 سفیر قاصداں دیاں چکیناں پڑیاں گلاں تے دولت دیکھ
 کے نال آن لئی من پیا۔ اہ عربی گھوڑے تے بیٹھ کے
 چائیں پائیں تھر پیا۔ اوس راہ نہ جانا کہ بادشاہ اُدی جان دا
 گھٹ بھرن والا دے۔ تے اہ اپنی پیریں موت ول تریا جارہیا دے
 جدول راہ بادشاہ دے شہر پہنچا۔ حکیم اوسنوں بادشاہ دے کول
 لے گیا۔ بادشاہ نے اوس نوں سونے تے پتل دا ڈھیر دے کے
 کہیا۔ ایس دے طرح طرح دے زیور تے بھانڈے دیرن بنا
 دے۔ فیر حکیم نے بادشاہ نوں کہیا۔ اے بادشاہ توں ایس سفیر
 نوں راہ بیمار لونڈی کے بہانے نال دیدے۔ تاں جو لونڈی
 اوس دے وصل دا شہرت پئی کے چنگی بھلی ہو جائے۔

سفیر سے دی موت

بادشاہ نے حکیم دے کئے بموجب سفیر سے نوں لونڈی دے
 وٹی۔ راہ لونڈی تے سفیر اچھ جینے وصل دیاں موبان نان دے
 رہے۔ جس نال لونڈی مڑنگینے مانگوں چکن لک بیٹی حکیم نے
 سفیر سے نوں شہرت ہنا کے دتا۔ بیٹی راہ پیا کر۔ راہ شہرت کچھ ایہا
 زہر والا ثابت ہويا کہ انہوں پیندا ہويا سفیرا دونوں دن گھٹا گیا۔
 اُپدا اہ رنگ روپ نہ رہیا۔ رنگ پیلا پئے گیا۔ شکل بیڑی ہو گئی۔

تے اُہدی وگڑھی ہوئی صورت تے کھسی ہوئی حالت دیکھ کے
 لونڈی دا دامن اُہدے دَول ہٹ گیا۔ سُنیا ماوی ہن سمجھ گیا۔ کہ
 میں ہرن ساں تے ایس نلفے دُمراد لونڈی، دی خاطر حلال کیتا گیا ہاں
 میں کُٹر ساں تے رنگین جسم لونڈی دی خاطر مارا گیا ہاں۔ میں
 ہتھی ساں۔ پر ہڈیاں دی خاطر مارا گیا ہاں، پر میرا لہہ حلال نہیں
 جاوے گا۔ جتناں لوکاں اپنی خاطر میری جان لئی اے۔ میرا خون اہناں کوں
 سوایا بدلہ لئے بنّاں نہ رہیگا۔ اُج میری موت دا ویلا اسے کل ایہو
 ویلا اہناں تے آویگا۔ اہ کلاں کر دا اُہ مر گیا تے خاک ہلچھ دیا دتا
 گیا۔ اتے لونڈی اوس دے دُکھ درد توں چھٹ گئی۔ کیوں جو عشق
 مجازی خود مُردہ اے۔ تے اک مُردے مال عشق قائم نہیں رہ سکدا۔

نتیجہ

مولانا کہندے ہن سُنیا رے دی موت دا کارن ڈر خوف یا بُرا خیال
 نہیں سی۔ بلکہ اہ رب دی رضا دے مطابق سی۔ کیوں جو اللہ جیواکرم کرا
 اے۔ بندے دی بہتری لئی کر دا اے۔ جے اُہ سُنیا یا چوندا رہندا۔
 لونڈی نوں اوس سُنیا رے دا عشق تے بادشاہ نوں ایس لونڈی دا عشق
 خواب کر دے رہندے۔ تے بادشاہ جے ایس عشق ہتھوں مر جاندا
 خلقت وچ اتہری پھیل جاندی یا کوئی ہور دشمن پڑھ آوندا اے
 تے خدا دی مخلوق چوں لکھاں بندے مارے جاندا سو رب نے
 ایس حکیم نوں بادشاہ کوں بھیج دتا۔ جس نے خضر مانگ دیا تے اک مُند
 نوں حضرت موسیٰ دے خیال وچ بنّاں کسے سہب دے جانوں مار
 سٹیا سی۔ ایسے طرح ایس نے زندگی نوں مار دتا۔ مولانا فرمادے ہن

آ تینوں اک ہٹوانے دی طوطی دی کل سناواں۔ شاید تیرے
دل توں راہ شکایت دکھ ہو جاوے۔

تیل ڈھن دی حکایت

مولانا لکھوے ہن۔ اک بقال دھوانے یا پساری، کوں اک
طوطی سی۔ رنگ سبز آواز سہنی تے سڑیلی۔ اُہ طوطی ہٹوانے
دی ہٹی دی رکھوالی کر دی سی۔ تے آئے گئے گاہک ناں
گلاں کہے اوس دا جیو پر چاوندی سی۔ اُہ گلاں باتاں دج
انساں ناںوں بھی سیانی تے سمجھ وار سی۔

راکھن ہٹوانا گھر گیا ہو یا سی۔ طوطی مرداں وانگر ہٹی وی رکھوالی
کر دی سی۔ اپن جیت ہٹی اندر جی چوہے کوں بھپٹی۔ طوطی زلی
دی بھپٹ توں ڈر کے اپنی جان بچان خاطر ہٹی دی اک نکر دل
آڈی۔ تے اوس دے پراں ناں دج کے گل روغن دی بھری
بھرائی بوتلی ڈگ کے ٹٹ گئی۔ تے سارا گل روغن ڈکھ گیا۔
جد دکاندار گھروں اپنے کم توں وہیلا ہو کے خوشی خوشی ہٹی
تے آیا۔ اوس نے ہٹی دج سارا گل روغن ڈکھا ہویا دیکھا۔ اوس غصے
دج طوطی دے سرتے ایہی پیٹڑ ماری کہ طوطی دا سر گنجا ہو گیا۔
جد طوطی دا سر گنجا ہو گیا۔ اوس نے راہ سٹ کھا کے غم دج
بولنا بند کر دتا۔ ہن ہٹی والے نوں پچھناوا لگا کہ یکس ایس
نوں کیوں ماریا۔ آہنی داہڑی دے وال پٹے۔ سر کھوہے۔
ٹٹیاں آہیاں بھرے نئے کھوے۔ شاہا (اللہ کرے) میرے ہتھ
ٹٹ جان کہ میں ایہی سوہنی ہٹاں والے ساتھی نوں ماریا۔

ہٹی والا پیراں فقیراں دی اندر نیاز دیوسے۔ اٹھا کھٹے تے نہ
 چیلے بہانے کرے۔ پئی راہ کریں بولی پلوسے۔ او بہتر سے
 چیلے بسانے کردا رہیا۔ پر طوطی نے کوئی منتر نہ پھریا۔
 اچانک اک دن اک گنجا فقیر ہٹی تے آیا۔ جس دا سر سٹاف
 سی تے کٹوے یا تھال واٹن صاف سی۔ اُہتے سر تے اک
 دی وال نہیں سی۔ طوطی اُہنوں دھندیاں سار بولی
 ”اے فقیر۔ اے گنچے پردیسی۔ شاید توں دی کے دی گئی روغی
 دی بوتل جتی اے۔ جس کارن تیرا سر دی گنجا ہو گیا۔“
 طوطی دی راہ نکل سن کے روکائی دھلتی، بس پئی کہ تیرے
 فقیر (مرد کال)، نوں طوطی نے اپنے وانگر سمجھ لیا اے۔

بیلچہ

مولانا روم کہندے ہن کہ توں بھی ایسے طرح مولا دے ہم پیش
 دی سار نہیں جان دا۔ شیر (جانور) تے شیر (دھواں) کھن دھو
 تے اگو جیسے ہن۔ پر حقیقت میں راہنما اندر سوکھیاں دے جیہ
 آسمان دا فرق اے۔ رو کھیاں اگو قسم دا کھانا کھانیاں آں۔
 پر اک چوں غمہ بند اے۔ تے دُوبی چوں دُہر دُوسا بند
 اے۔ جسم دواں بکھ اگو جیسے بندے ہن۔ بد سلاں دواں راگ
 مومن ہن تے اک کافر۔ دُیا میخ دو جساں ہن۔ دُوبا دی جس
 تے عجبی (اکلے جہان) دی جس۔ دُیا دی جس دا طریق حکم
 لوک کر دے ہن۔ تے عجبی دی جس دا طریق مولا دے نیسا
 بندے تے درویش کہ دے آں۔

عشق دے مہر و بیج فرق

سہرت آواز نے فرمایا ہے کہ کسے دانہ بیٹے دعا فرما درویش دل
 تمہاں اوس کوں ملنا نیک نصیبیاں دایاں داروہ اسے۔ پس دنیا
 بیج ایسے مانگے ہوئے بندے دھجھٹے پیرا ہن۔ یہ اُنہاں دے آئندے
 بیج آئندے اُنہاں دی بہت کیا دانائی نہیں۔ جس طرح شکاری
 ہتھیار دی شہر بیج سینی مار دا اسے۔ تے پیچھی اوس آواز نوں
 مار دی ہول بھ کے حال بیج اُچھڑے ہن۔ ایسے بیج جھٹھے پیر
 پیر فیزی دایاں پانکے شہر دے پیر دے ہن توں یاد رکھ۔ کہ
 دین دل تے ہن فنا مر دیاں داکم اسے۔ تے بھیا مکار فیزی بننا
 شہر داکم۔ بھرتھ پیر فیزی داکم۔ فقیری دے دعوے دار
 کی۔ تے بیج فخر حق حقیقت دی تلاش کرن واسطے ہن۔

ہمدی بادشاہ دی داستان

ہمدی قوم و بیج اک بادشاہ سی۔ بیٹا پڑا ظالم تے فساد سی
 عزت بیٹے تے عیسائی قوم دا بیٹا جس سی۔ اہ سہرت پھرتے حضرت
 بیٹی نوں لے گیا نہیں سی جانا۔ اہ بادشاہ دل دی اکہ ورتوں پھونگا
 سی اہدی مثال۔ بیٹے کی بھریں اک بھگے شہر دی استاد نے کیا
 جا گروں شہر لیا۔ بھنگا لکھ آیا۔ اوس دن اک شہر دی مثال
 دو شہرے نظر آئے۔ اہ بھنگے استاد کوں آیا تے بیٹے شہر دی مثال
 مثال نہ کرو۔ ہستے دو شہرے نہیں۔ اہ بھنگے کوں کیا بھنگا شہر
 ہن شہر تے دھکا لے ا۔ تے گرنے جا کے اک شہرے اہ بھنگا

سُٹیا تے دوجا وی نظروں غائب ہو گیا۔ شیشہ اگو سی پر اوس
نوں دو نظر م رہے سن۔

مولانا موم کندے بن۔ غصہ تے شہوت بندے نوں بھینکا کر
دیندے بن۔ جدوں خود غرضی پیدا ہو جاندی اے۔ اکھاں لگے پڑھ
آ جانا اے۔ حکمت دُور ہو جاندی اے۔ جس وقت قاضی رشوت لیکن
لگ پکینا اے۔ اوس نوں ظالم تے مظلوم وچ فرق نہیں بھدا۔ ایسے
طرح کیے دسد تے کذب (بھٹھ) نے بادشاہ نوں بھینکا کینا ہو یا سی۔
تے اوس نے ہزاراں موناں (عیسائی) نوں قتل کر چھڑیا سی۔

وزیر دا بادشاہ نوں مکر سلھاوناں

ایس بیڑی بادشاہ دا اک وزیر سی۔ اہ بڑا مکار تے فریبی سی۔ اہ
آپنے فریب نال پانی نوں گنڈھ دے لیندا سی۔ اوس بادشاہ
نوں کیا۔ اے بادشاہ توں ایہناں نصاریاں (عیسائی) نوں نہ مار
راہ بھتھوں تہ دے ظاہر دین چھڑ دین گے۔ پند اندروں عیسائی
بنے رہن گے۔ توں ایہناں نوں قتل نہ کر۔ ایس قتل چوں تیوں
کوئی نفع نہیں ہونا۔ وین کوئی خوشیور یا کشک کشوری نہیں۔ کہ
دُوروں خوشیور آ جائیگی۔ تے سنگھ کے اصل حقیقت بھٹھ لویں گا۔ بادشاہ
نے بیچھیا فریکہ کرلی۔ جے ظاہر باطن بھٹھ عیسائی ملک جان تے جہان
تے کوئی عیسائی نظر نہ آوے۔ وزیر نے کیا اے بادشاہ توں میرے
نک کن تے لبیاں دھما دے۔ تے ایس دے بعد بیٹوں سولی دے
تختے تے بٹھا دے۔ تے جے لوک تیرے کول میرے پکا دی
سفارشا کرن تے فریٹوں نہ ماریں تے بھٹھ دیں۔ راہ لم چوری نہ

کریں۔ سر عام کریں۔ تے غیر ہیناں۔ کسے دُور دوراں سے شہر پہنچا ہئیں۔ غیر تہاں ہیناں روج تختہ پا دیاں گا۔
 جد اہ قوم میری تہاں ہو گئی۔ میں ہیناں دلوں تہاں دین
 روج تختہ پا دیاں گا۔ ہیناں روج خوراں کھٹے پیدا کر دیاں گا
 تے ہاں تہاں روج لڑے نہ جان گئے۔

وزیر و انصاریوں نال مکر فریب کرنا

اے مضر وزیر لجن۔ اے بادشاہ میں ہیناں عیسائیاں (نسطوریہ)
 نول کوہوں کا کہ میں بھی انصاری ہوں۔ بادشاہ میرے بھید دا واقف ہو
 کیا اے۔ میری خواہش سی کہ اپنا دین عیسائیت چھپا کے تہاں
 تھے ظاہر یہودی بنیاں رہیں۔ پر بادشاہ نول اندھروں ایسے بادشاہ
 دا چتر تک لیا۔ جے حضرت یسوع میری مدد نہ کر دے۔ تاں
 اہ بادشاہ تہاں ٹوٹے ٹوٹے کر چلے دا۔ میں اپنی جان حضرت
 یسوع توں قربان لیا ہاں میں اپنی جان اُہناں تے قربان کرنا
 تیا۔ ہاں۔ میں حضرت یسوع دے دین توں چٹلی طرح واقف ہاں۔
 خدا دا تے حضرت یسوع دے قتل اے کہ میں اُہناں کوں ہرگز
 پا کے دین نہ دے۔ میرا ہاں میں ہُن یسوع کوں قصاص نہ
 گیا ہاں۔ میں ہُن حضرت یسوع دے دین نول ظاہر لیاں گا۔
 اے میرے عیسائی بھائی ویلا آگیا اے کہ ایسے حضرت یسوع
 دے دین نول روشن کر بیٹے۔

جدوں اہ عیسائی میرے کوں یاد ہونے شکر کئے۔ اے سر
 میرے روج رکھ کے میرے وزیر بن گئے۔ تے میرے کوں

ہدایت دے۔ طالب یوں کہے۔

جدوں وزیر نے بادشاہ نول اپنا سدا فکر دیتا اور خوش ہو گیا
اوس نے بھرے دربار میں وزیر نال راہی ای کیتا شکر دے
مرد عورت سبھ اوس دے حال توں حائف ہو گئے۔ فیر اوس
نول شہروں باہر عیسائی قوم کوں گلاہ دتا۔

جد عیسائیوں نے اوسدا مندا حل دیکھیا تے نار نار دوسے۔

عیسائیوں دا وزیر کوں اچھے ہون

اُہے بعد ہزاراں عیسائی تہڑے تہڑے کر کے اُسے گرد گرد
ہو گئے۔ اوس نے دی اپنی صحیح رسوہنی زبان تے خوش آہنی
کُڑ نال اُنہاں تے حضرت عیسیٰ دے قول خیر تے رب دے
حبیبان نوں بیان لیتا۔ عیسائی اوس دے وعدہ نوں دے والی رہی
حکم سمجھ کے موت ہو گئے۔ تے اوس نوں منہ ملک پتہ۔
سامندہ سارا کچھ اُنہاں نوں چاہیں دا اک جاں بنایا گیا سی۔
سارے نصاریاں نے اپنا دل اُہدے پتہ چڑھا دتا۔ تے اُہ
کھنے دتیاں دا پتہ اُنہاں دا اُشد بن گیا

خلیفہ نے پینے دے سوال جواب

سوال: اک خلیفہ تہہ ایس دے سوال جواب لکھدے جن کہ اک
خلیفہ نے اپنے نوں پہنچاواں دے کہ تہہ ایس دے سوال جواب لکھدے
آیں۔ جس دے پتہ تہہ تہہ تہہ تہہ تہہ تہہ تہہ تہہ تہہ تہہ تہہ
دے دے دے دے دے دے دے دے دے دے دے دے دے دے دے دے دے دے
کہا۔ اسے خلیفہ پتہ ر توں جوں نہیں ہو سکدا ہے۔

تیریاں اُکھیاں دی جھوں دالیاں ہندیاں توں دُہیا دے فطرہ
 خیاں توں بے پردہ ہندوں - اسے بادشاہ توں نوادی تے
 کمان دا بھڑیا بویا ایں تے جھوں بے خود اے -

ولی اللہ پیر دی تابعداری دا حکم

مولانا آکھدے ہن اے بندے تیرے اتے ذات الہی دا
 سایہ اک ذاتی دامنک اے - رب زندہ ہے - انسان مُردہ ہے -
 توں دلوں نشین کر کے کسے نیلک پانک مُرشد دا پلہ پھڑ - اہل مُرید
 ہو - تے رب دا سایہ ڈھونڈ - توں اپنے دل توں بخل - حسد
 کڈھ دے - رب دے بندیاں دے پیراں دی دھوڑ بن جا -
 تے سادے دنگوں بخل دے سر مٹی پا -

یہودی وزیر دا حسد گھڑا

اوس سوامی وزیر دی ذات بخل دی بنی سی - ایسے حسد بچھے
 اوس نے اپنے نپ کن برباد کرے - بیٹی رہنماں مسکین تے مدد
 سادے جیساں تے اوہ آپے بخل تے حسد دا ڈنگ چلا سکے -
 اوہ سکڑ دین دا داعظ بن گیا - تے ایس طرح لوکاں توں گلے
 دکرہا، دوج تھم ملا کے تے گلقد دوج زہر رلا کے کھوان لگ
 پیا - جیہڑے دانا سادق سینے بندے سن - اوہ اُہریاں باناں
 دی حلاوت دستھاس، دوج تھنی سیان لک پیے - اوہ زکے
 پے جمل نعلے بیان کرن لگ چیا - پردہ سیانیاں جانیان کہ
 اچر جیہی نیلک گل دے دھوکے دوج نہیں آوٹا چاہیدا - ہیڈی
 تہ دوج سو بُریاں لکیاں ہوں -

اور وزیر پتھر در سے بادشاہ کوٹوں دُور رہ کے عیسائیوں کو
 دھند نصیحت کر رہا رہا۔ تے اونہاں دا لاری بن گیا۔ عیسائیوں
 اپنا دل تے بن اوہرے ہتھ پھڑا دتا۔ تے اوہرے سکھوں
 تھلے اپنا سر جھکا دتا۔

بادشاہ تے وزیر دے پتھر پرستی پتھر

بادشاہ تے وزیر دی چچی پتھر برابر باری تھی۔ اُن آپس دے
 پردے نال ساری گل بات کر دے رہے۔ آخر تک اکے بادشاہ
 نے اوستوں لکھیا بیٹوں ایس عم دے جنوں چوں کدہ۔ میل دل تے
 اکھیاں تیری اڈاپ دے لگے ہن۔ ہن سیتھوں جتڑ نہیں ہندا۔
 وزیر نے اکوٹ لکھیا۔ اس بادشاہ میں ایسے کم دے دے
 ہاں کہ گیسے طرح عیسائی قوم دے ہتھ پیتا کر رہا۔

اوس زمانے دے عیسائی قوم دے ہن بڑوں سرکردہ (سردار) سن۔
 تے ہر سردار دے ماتحت ہزاراں عیسائی سن۔ اوہ باروں دے
 باروں سردار ہی میں وزیر دے غلام بن چکے سن۔ تے ہر
 اک نوں ایس دن گل لکھتے تے پورا وسواس بھروسہ سی۔

اچیل دے سکھوں دے ہتھ دے گرنال

اوس دے تے بار سرداراں لئی بارہ دھڑکے۔ تے ہر اک
 دا راہ دکھڑا۔ مسنون دکھڑا لکھیا۔ ہر دھڑک دے دھڑکے
 منائی، دا بیان توہم دے تے اک دھڑک دے آٹ بنایا۔ اک
 دے لکھیا دے رہتے ریاضت کرنا۔ تے دینا دتوں توہم
 کر کے دل دبر لال لانا۔ دھڑک دے لکھیا۔ ریاضت دے کوئی

سج نہیں۔ تہ مخارت دے بغیر دہر کل جان دا کوئی سواد نہیں۔

اے راجہ راجہ فاقہ۔ صبر۔ سخاوت۔ نوں شرٹ ٹھٹھایا تے کیا۔ پٹی
شرٹ کتیاں خطا کوں کچھ نہیں ملے دا۔

راک ورت لکھیا توکل تے تسلیم رقاعت بہر، بغیر توں نہیں
چل سکدا۔ تے غمی خوشی جودھی بات اے۔ ایس جوں تیرے
جوتہ کچھ نہیں لکناں۔

اک دھج لکھیا خدمت کرنی واجب امر پچھان۔ تے توکل
دھرت تہرت دا ہر ویلے ڈر اندیشہ رہندا اے۔

اے راجہ راجہ لکھیا امر نوا حکم تے منای، دے بغیر کوئی چنگی گل
نہیں۔ غم غمیں ویلے راجہ اے۔ کہ مولا جی کم داکم (امر)
کرے اوں نوں مناں تے جس توں مڑے اسدای، کرے۔ اوں توں
کڑا چنگا اے۔ اوں راجہ واک ونگا نہیں ہندا۔

اے راجہ راجہ لکھیا اپنے آپ نوں عاجز تے غریب نہ سمجھیں
عجز کرناں رب دیاں نعمتاں توں جھٹھاناں ایں۔ توں اپنے
آپ نوں دھی ٹھا۔ تے قصدا قدر دا قصدا ہی سمجھ۔ کہوں جو
رب ہر دل راجہ دس رہیا اے۔

تہ راجہ راجہ لکھیا راہ دونوں کٹا، پھڑ دے۔ جیڑی بات
نظر تے پچھاں راجہ آوندی اے۔ راہ بہت اے۔

اک راجہ لکھیا تصور ہی نظر بند نہ کر سکوں عقل دے
دے تے تال سمجھ کچھ دیکھ۔ جے توں تصور پھڑ کے نور پا اے
کہوں گریا جوں کہ۔ تے وصل دی رات وصل دی شمع بجھا نہیں گا۔

اک وچ لکھیا "خدا دا خوف کریں تے عظمیٰ دا دوا بچھا دیوں
تینوں ایس عہد وفا وچ کئی جوارغ بد سے رل پین گئے۔
جس نے دُنیا نوں زہد ریاضت بدلے ترک کر دتا۔ اوس
نے دُنیا نوں حدوں کودھ کے پایا۔

اک وچ لکھیا "اے دوست تینوں زہد ریاضت دی لودھیں
دُنیا وچ بھہ طراں دیاں مویاں گٹ۔ خدا نے جو کج تینوں دتا اے
خوش ہو کے لے۔ نے اپنے آپ نوں مصیبت وچ نہ پاتا۔
اک وچ لکھیا "اے دُنیا دست مال اسباب تے خواہش۔ چھ
دے۔ راہنماں دی ملکیت توں ہتھ چاٹ لے۔

مکدی گھل ایہ دکھو دکھوے راہ بھہ ستے مرضی مطابق سوکے
ہو گئے۔ ہر گھل اک دوجے دی مخالف تے ضد بیان کیتی۔

ایسے طرح اوس نے باراں دفتر بنائے۔ جد اوس مکار وزیر
نے حضرت عیسیٰ دے دین نوں ایس طرح بدل یا۔ غیر
اک ہو۔ نواں مکہ بنایا۔ پئی اود وعظ نصیحت بچھڑ کے
خلوت خانے (گوشے) وچ چلہ کرن بیٹھ گیا۔

لوک اوس دے وعظ کلام شنن لئی دیوانے ہو گئے۔ اود
اوسدی خوشامد تے مست زاری کرن۔ پئی ایس تنہائی دی کوسری
چوں نکل کے سانوں وعظ نصیحت کر۔ اے دلبر تیرے بغیر
سانوں کج نہیں بھندا۔ جس طرح بغیر سولے یا عاصے دے
آٹھے دا بُرا حال ہندا اے۔ اوسے طرح تیرے بغیر ساڈا
بُرا حال ہو رہیا اے۔

اوہ مکار کمن لگا۔ اے دوستو میں تھادے کولوں کجھ دُر
 نہیں۔ پر میں چلیوں باہر نہیں ہونا چاہندا۔ اُنہاں باراں سرداراں
 (امیراں) نے دی بہتری مُنت سماجت کیتی پر اوہ نہ مَنیاں۔
 تے کمن لگا اے مولائیو۔ اے وعظ کلام دے شیدا یو۔ میرے
 دلوں پر یہ ہو جاڈ تے اپنے ظاہر دے کتاں وِچ رُوں دے لٹو۔
 جی ظاہر دی دیکھن والی اکھ بند کر لٹو۔ بد تھادے کمن مُنہ
 بند ہوئے۔ تھادے دل دے کمن مُنہ کھل جان گے۔ تے تئیں
 رب کولوں (اجی) (پر ت آڈ میرے دل) دا حکم پاؤ گے۔

اگوتل سارے مرید بولے۔ اُسے دانا۔ اے نفص پچھان والے
 ساڈے تے ظم نہ کر۔ ہمیں تیرے بغیر بے دل تے بے جان ہو
 رہے ہاں۔ بد توں پہلے دن سانوں منظور کر لیا سی۔ تے اُن
 دی ساڈے تے رحم کر۔ توں ساڈی عجز نیازی دا واقف ایں۔
 اکوتل وزیر بولیا۔ ایہ جتھاں دیڈاں چھڈ دیو تے میری نصیحت
 توں دل دیاں فدیلاں (شع) دج ساخہ کے رکھو۔ جے میں امین
 ہاں تے مینوں کوئی تھمت نہیں آ سکدی۔ جے میں کامل ہاں تے
 غیر تہنوں کیہ انکار ہو سکدا اے۔ تے جے کامل نہیں تے فیر تئیں
 کاہنڑں ڈکھ اٹھا رہے او۔ میں ایسں چلتے چوں ہرگز باہر نہیں نکلنا
 کیوں ہو میں اپنا فضل تنہائی وِچ رب دی یاد دج رکھدا ہاں۔
 سارے مرید دل کے کمن لگے۔ اے مُرشد توں جو کندا ایں۔

سبھ سچ اے۔ پر ساڈا کمن وِچ جھوٹھ نہیں تیری جدائی وِچ
 ساریاں دیاں اکھیاں چوں نمون وُگ رہیا اے۔ ساڈی مثال رنج

اے۔ جوین نکجا بال نیکی بری نہیں جابج دا۔ ہر دائی نال لڑدا
تے روند اے۔ اسیں سارنگی ہاں تے توں ایں سارنگی دی تار
ایں۔ اسیں اک ونجھلی ہاں تے ایں ونجھلی وچ تیری ہی پھوک
اے۔ جس نال اسیں برج رہتے ہاں۔

اوس وزیر نے غیر نفوت چوں آواز دتی۔ اے مرید ویرے
آ کے میری نکل کتھ سُنو۔ مینوں سترت بیٹے نے حکم دتا اے پئی
سارے خوش قبیلے نوں چھڈ لے کلا جو جاتے کندھ ول مُمنہ
کر کے بیٹھ جا سو۔ اے دوستو میرے وُتوں تئیں مُنہست ہو بہاؤ
میں تے مولا دے راہ وچ اپنی جان وِجھا دتی اے۔ تے رب
نے میری تھاں چوتھے آسمان تے بنا دتی اے۔ میں مَن رنج
د بد وُت ورتے ایں نانی آسمان اے تھتے لکڑی وانگ
نظر نہیں سکدا۔ میں تے حضرت عیسیٰ دے سائے ہلٹھ چوتے
آسمان تے ڈیرا لانا چاہندا ہاں۔

پیر ہوس باران امیراں نوں کول بُلایا تے ہر اک نوں
اک اک جُہا کے کُل لُفٹے سمجھا دتے۔ اوس نے ہر ایمہ نوں
وُکھ دیکھ بُلے کُیا۔ میں تینوں اپنا خلیفہ بنیا اے۔ حضرت
عیسیٰ نے سارے لوکاں نوں تیری تابع کیتا اے۔ تے سارے
امیر وی تیری تابع رہن گے۔ جیہڑا تیری تابعداری چوں سر باہر
ہوتھے۔ مُکد ہووے اوس نوں بھانویں وُکھ دیویں۔ بھانویں قید
کر دیویں۔ یہ جہ تک میں زندہ ہاں مُمنہ نہیں ایہہ گل نہ
ہوئیں۔ میں ویٹے میں مر جاواں توں خلافت دا نامج سر نہ رکھ

کوئیں۔ پر میرے مرن تبلیں ایس بھید نوں ظاہر نہ کریں۔ ایسا
نہ ہووے کہ باقی دے امیر حسد کرن تے مینوں کشتان بیٹی۔
اوس نوں خلیفہ بنان دی قضاں ساڈے چوں کے ہور نوں بنا دیو
ایہ لے سارا عیسائیت دے عظم احکام دا دفتر اک راک پڑ کے
ساری اُمت تے میرے مرن بعد ظاہر کر دیں۔

اوس مکار وزیر نے ایسے طرز ہر سرکردہ امیر نوں دکھ
دیکھ بلا کے سمجھا دتا تے کہ دتا۔ بیٹی میرے بابہ میں کیسے ہوز
نوں دین اندر اپنا نائب خلیفہ نہیں بنایا۔

۱۰۔ اٹھ گھل بھناں نوں سمجھا دتی۔ جو کچھ راک نوں آکھیا
اوہو دوسرے دے کن پڑ دتا۔ ہر اک نوں آپہ اپنا رشتہ بھہ بھڑ
پر ۱۰۔ ہر دفتر اک دوسرے دی رند سی۔

میں توں بعد وزیر چتے رہ گیا۔ تے ایس چلے دست انداز
ہی کر گیا۔ جس ویلے لوکاں نوں اُہدے مرن دی خبر ہوئی۔ اُہدے
کے روندے گرانڈے اُہدی قبر (میت) تے آ گئے تے اُہناں
اک قیامت لے آندی۔ اوس دی قبر تے ترکی۔ عربی۔ لہدی رومی
بیشمار عیسائی جمع ہو گئے۔ اُہدی قبر دئی مٹی نوں اپنے سر پہن
تے مرن۔ راک چھینے بعد ہمدوں طبیعت نوں ذرا ٹھوڑی سی۔
لوکاں اُہناں ایہاں نوں پیچھا کر آئے تے دے دے دے دے دے دے
آب بنائے تھن۔ تاں جو ایہاں آئے تے دے دے دے دے دے
مٹے تے اُہدے ٹکڑاں تے پٹے۔

لَا تُضَرِّقُ بَيْنَ كَلْبٍ - عین فرق رطیب آسان لے (دنی) و حق

مولانا رحمہ اللہ جتنے فیماں دا ذکر کردے ہوئے کندے ہن کہ جویں
 اک مکان وچ توں دس دیرے بائیں۔ اوہناں دیویاں دی شکل
 دکھو مگر ہر دیوی پر روشنی اگو تھی ہووے گی۔ جے توں ہزار
 سیب لے کے اوہناں دا پانی کڈیئیں تاں پانی سبھ دا اگو بچھا
 ہر دے گا۔ ایسے طرح سارے نبی رب دے بندے نیں۔ کندے
 نیں کہ راہ نکالتے تلوار دی دھار توں جی باریک ہن۔

امیرن و آپس وچ بھگڑنا

ایراں وچوں اک اوہناں ٹریاں کول گیا تے کہن لگا۔ میں
 اوس رب دے خاص بندے دا نائب ہاں۔ دیکھو میرے کول اتناں
 دی بھگڑ اسے۔ دو جے پاسوں دو جا نائب آیا۔ اوس وی مالک دی اک
 کتاب اڈا دکھاؤ تے کہن لگا راہ چھوڑ بول دا اسے۔ اسن
 کتاب اوہناں دی دیرے کول اسے۔ تے میں اوہناں دا نائب ہاں۔
 ایسے طرح باقی امیرن وی بولے کہین تے آپس وچ تلوار پھل پھل
 ہر دے دے قینے وچ خاص فوج سی۔ سارے تلوار پھل
 کے آئے۔ ہزاراں گشتیاں دے پٹے زخمیاں دے ڈھیر لگ
 گئے۔ تے ان تخت عیسائی آپس وچ لڑکے مار گئے۔ پر جیڑے
 اوہناں ایراں دے شرتوں ب غم ہو کے حضرت محمد صاحب دی
 پناہ جویں گئے۔ اوہناں بڑا درجہ پایا۔ اوہناں دی نسل دینا
 وچ حدود دود کے ہوئی۔ تے جیڑے دوسرے نصرانی سن۔
 جیڑے حضرت محمد صاحب نون دیکھ نہیں سکدے سن۔ اوہ
 وزیر دے لکراں وچ تے فساداں وچ چس کے تباہ ہو گئے۔

دوسرے یہودی بادشاہ دی کہانی

مولانا فرماتے ہیں اوس یہودی بادشاہ دی نسل وچوں اک
 ہور بادشاہ ہویا۔ اوس وی عیسائیوں نوں مار مُکان تے نکال
 بڑھا ہویا سی۔ توں جے ایس گل دی دلیل چاہویں تے قرآن عید
 وچوں سورہ بقرہ پڑھ کے دیکھ لے۔ ایس یہودی بادشاہ نے اک
 بہت بڑی چٹھا بنا کے اودے وچ اک بالی۔ تے اوس چٹھا
 اُپر اک بُت رکھوایا۔ تے کیا جیہڑا ایس بُت دی پوجا کرے گا
 اوہنوں اک وچ نہیں سٹیا جاوے گا۔ تے جیہڑا ایس بُت دی
 پوجا نہیں کرے گا۔ اوس نوں اک وچ سٹ دتا جائے گا۔
 اوس یہودی نے اک عورت بال والی منگائی اوس نوں بُت
 آگے کھڑا کرایا۔ تے اک روشن کر دتی۔ فرما حکم دتا تے عورت
 ایس بُت نوں اپ من کے سجدہ کر۔ نہیں تے تیں اک وچ
 سٹیا جاوے گا۔ اودے عورت چاک پروردگار نوں من وانی سی۔ اوس
 نے بُت دے آگے سر جھٹان نوں اندر کر دتا۔

فر اوس یہودی نے اوس عورت نوں بچہ گودے آگے
 وچ سٹیا۔ اودے عورت ڈر گئی۔ مہرا دل نہیں تھی کہ تے
 اوس بچہ کو بُت آگے سجدہ کرے۔ اسی تے پانچ دن دینا
 بچا داں۔ پند ایسہ رچھ رہی بچہ اک وچوں اک۔ اوس
 یس مویا نہیں۔ یس ایسہ رچھ رہی پانچ دن۔ تے اوس
 نوں بھی ایسہ رچھ رہا۔ ایسہ اک ایس وچ بچہ دے

پر اوس وچ راک گھزار اے۔ آہیتی مال آتے ابراہیم نصیب
دی ایس گھزار دے جھید دیکھ۔ اے مال ایس گل لوس نیل
نصیب سمجھ کے ایس اک وچ آجا۔ میں تیرے اپر حشر بانی
کر رہیا ہاں کہ تینوں بٹا رہیا ہاں۔ میں نے ایٹھے ایناں خوش
ہاں کہ سینوں تیری دی لوڑ نہیں۔

فیر اوس ممتدے نے لوکاں نوں پاک ماری۔ نوکو ایہہ اک
نہیں۔ ایہہ پھلاں دا باغ اے۔ خوف نہ کھاؤ تے آجاؤ۔ ایہہ ن
کے مال نے دی اک وچ پھال مار دتی اوس وی بچے وانگیں
خوشی مال شور مچایا تے لوکاں نوں اپنی دل بکایا۔ ایس مال
پت دے بلان تے لوکی عورت مرد سمجھ بیچو ہو کے دبا دے
اک وچ پھلاں مارن لک پیئے۔ تے نوبت ایٹھوں تک آئی
پٹی بادشاہ دے سپاہی ایناں نوں بانہوں پکڑ لے رہا
تے پکھاٹھ ہٹاندے سن۔ ایس تے اوس میودی بادشاہ دا
شرمندگی مال غنہ کالا ہو گیا۔ اوہ دی نرود وانگوں حیران
ہو کے شرمندگی وچ غرق ہو گیا۔

دشمن دا مٹھ پیرھا ہونا

مولانا روم کہندے ہن تے کافر نے اک دن محمد صاحب
نوں ٹھٹھا کر دیاں ہویاں مٹھ دنگا کوکے آواز ماری۔ جس
تے رب دے من وچ غیرت آئی اوہا غنہ رنج ای دنگا ہو گیا
اوہ کافر ایس تے بڑا شرمندہ ہويا۔ تے آکے آکھن لگا میں تہذیب
مٹھ دنگا کر کے آواز ماری سی۔ تے میر مٹھ ای دنگا ہو گیا اے

تئیں میرے تے رحم کرو تے جینوں معاف کر دیو۔ دو جگ
دے سرواڑے نے اوہا گناہ معاف کر دتا تے اوہا منہ فیر ٹھیک ہو گیا۔
یہودی بادشاہ دا اک تے غصہ تے اوہا جواب

ایس یہودی نے اک نوں کہیا۔ اسے اک تیری ساڈن پتھو کن
والی نو (عادو) نوں کہیہ ہو گیا اسے۔ توں اوہناں نوں کیوں نہیں
ساڈ گواندی۔ تیری خاصیت بدل گئی اسے۔ یاں تیری نیت وچ
فرق آ گیا اسے ساڈوں اپنے بھجاریاں نوں جلائی ایں پر اوہناں
نوں کچھ نہیں کندی۔ کسے نے تیرے تے ظلم جاد کر دتا
اسے۔ یاں ساڈوں بد قسمتی لے کہ تیری طبع بدل گئی اسے۔

اگوں اُس اک نے آکھیا۔ اسے بادشاہ میں اوہو مان تے
میری خوشحالت دی اوہو اسے۔ بیشک توں میرے دل آکھے
دیکھ لے۔ نہ میری طبیعت بدلی اسے۔ نہ مادہ بدلیا اسے۔ وہ جو
ٹرکاں (فوجیاں) دے شاہی تہو اگے کھتے ہندے ہن۔ بدوں
کوئی تھان آئے۔ اوہ اوہدے کول خوشامدی وانگ آکھوئے
ہن۔ تے جے کوئی بیگانہ آجائے۔ اوہ لگتے اوس تے بھب
مار دے ہوئے شیر وانگوں حمد کر دیندے ہن۔

اسے بادشاہ میں غلامی وچ کتے نالوں گھٹ نہیں تے
شدا دا حق ٹرکاں فوجیاں نالوں دوتا اسے۔ بے تیری طبیعت
دی اک تینوں غناک کر دی اسے تے یقین کر کہ وہ دین
دے اندر صورش دا اثر اسے۔ تے جے تیری طبیعت دی
اک خوشیاں وچ آوندی اسے۔ تے توں سمجھ جی دین

ایمان دی خوشی دا کارن اے۔

نبیؐ

مولانا کشتہ سے ہن اگ۔ پانی۔ ہوا۔ سمجھ امر الہی ہن۔ اے ویٹ
بعد تیرے دل دی نورانی اکھ کھلے گی۔ توں دیکھیں گا۔ پئی ستم
دا پانی تے غصے دی اگ سمجھ اللہ دتوں ہن۔

ہوا دا قوم لوٹ لوٹ ہلاک کرنا

مولانا لکھدے ہن۔ حضرت ہوڈ رب دے اک نبی سن۔
اوہ اپنی قوم نوں بہتیری وعظ نصیحت کر دے رہے۔ پر
تموڑے بندے ایمان لیائے۔ باقیوں تے کجھ اثر نہ ہويا۔ اوہناں
تنگ آ کے بددعا دتی۔ تے رب دتوں اوس قوم نوں غرق
کردن لئی بہتیری جھگڑ دا طوفان آیا۔

مولانا روم اوس دا ذکر کر دے ہوئے کشتہ ہن۔ کہ
جیڑے بندے ایمان لے آئے سن۔ اوہناں دے گرد حضرت
ہوڈ نبیؐ نے اک لکیر کھچ کے دائرہ بنا دتا۔ جیڑے لوک اوس
دائرے وچ آ گئے۔ اوہ سمجھ بچ گئے۔ تے جیڑے اوس
حلقے یا دائرے توں باہر سن۔ اوہ سمجھ اوس ہنیری جھکھڑ
دے طوفان وچ مڑ کھپ گئے۔

بچوں اک آہڑی حضرت شیبانؑ سن۔ اوہ جدوں بہتہ
دی نماز پڑھن جاندے۔ اپنے راجا دے ارد گرد اک کیر
مار جاندے۔ اوس دائرے اندر نہ کوئی بگھیڑ آ سکدا سی۔
نہ کوئی بکری یا دُنبہ اوس پوں باہر جاسکدا سی۔

مُراد ایہ کہ بیڑے خدا دے ولی تے نیک پاک ہن۔
 اوہناں دے دائرے وچ آکے بندہ حوص ہوا دے بکھیاڑاں
 کولوں بچ جائدا اے۔

۱۹۵۹ شکاری جانوراں تے شیر دی حکایت

۲۔ کلیہ دمنہ نوں پڑھ کے دیکھ۔ تاں جے توں ایس
 حقیقت چوں مَن دا اصلی مطلب پا سکیں۔ (کلیہ دمنہ
 اک بہت پرانی سنسکرت دی کتاب اے۔ جس نوں رائے
 (۱) دیشیم نے لکھیا سی۔ تے سبھ توں پہلاں راہ عربی وچ ترجمہ ہوئی
 تے انوار بیہلی دے نام بیٹھ چھپی۔ غیر عربی توں انگریزی فرانسیسی
 فارسی وغیرہ زبان وچ ترجمہ ہوئے تے فارسی چوں اُردو کیتی گئی)
 کلیہ دمنہ وچ لکھیا اے کہ اک جنگل وچ جانور رہندے سن
 اونہے اک شیر دی رہندا سی۔ بیڑا اوہناں دیوں روز اک
 دو نوں پھڑکے ے جاندا سی۔ ایہ سب جانور ایس شیر ہتھوں
 ڈاہڑے تنگ آ گئے تے آکھن لگے توں سانوں رُج کے کھا
 آہیں تیری سوراگ ہاں۔ پر شکار توں کودھ شکار نہ مار۔
 شیر نے اگوں کہیا جے تئیں میرے نال دھو کھا نہیں کر دے
 تے میں تھادی گل سُنن لئی تیار ہاں۔ اُج بیس آگے لوکاں
 دیاں دھو کھیاں وچ بھیرا آ چکا ہاں۔
 سارے جانورں اگوں کہیا۔ اے جنگل دے بادشاہ توں

کوئی خوف نہ کرتے تھے توکل آسمان سے تھے بھروسہ رکھتے۔
 شیر نے کہا بے شک توکل دا راہ سچا ہے۔ پر حضرت
 محمد صاحب نے فرمایا اے کہ توں اپنے رب سے توکل کرن
 دے نال اپنے اوتھ دا گودا ضرور بچھ لے۔ یعنی توں اوتھ
 دی لت بچھ کے غیر خدا سے توکل تے اوس نوں بدھا
 بچھ کے نرانہ پڑھ یا کوئی کم کر۔

جانوراں نے فیر کیا توکل توں کوئی چٹکی شے نہیں توں
 توکل کر حضرت محمد نے کہا اے۔ اسیں (مخلوق) رب دا تیر
 ہاں۔ تے رب ہی سانوں دودھ (خوراک) پہناتا ہے۔

شیر نے لیا راہ گل ٹھیک ہے۔ پر رب نے سادے تھاپاں
 اگے پر سائک (پلوڑی) رکھی ہے۔ پئی پلوڑی پلوڑی پڑھ
 دیاں پیمت تک پہنچ سکدے ہاں۔ تے رب سچ اکھیا اے
 کہ تھوں لسب کر روزی کما تے فیر رب تے تکیہ بھروسہ
 دی رکھ۔

جانوراں فیر کیا۔ ایں توں دودھ اسیں تینوں کبیرہ بہ کھئے
 لکھن مرد عورت ایجھے دیکھے ہن۔ جنھاں بڑیاں بندیراں تے
 پالیاں لیتیاں پر مطلب توں پہنچ نہ سکے۔ تے تقدیر دا
 ایسا کہہ کے چپ نہ لکے۔

عزرائیل دا اک سادہ دل بندہ توں غصے نال دیکھنا

سورہ دیکھ رب دے اک جیسے جیسے بندہ نے حضرت
 عیسیٰ (نبی) نے (امام) دی سزاں دیکھ کے دھڑکی پائی مگر تے

دہشت نال اُہڑا چہرا پیلّا تے ہونٹھاں دا رنگ نیلا ہو پیا سی
 شاہ سلیمان نے اُس نوں پچھیا۔ تینوں کہیہ ہویا اے۔
 اوس نے کیا اے حضرت مینوں موت دے فرشتے عزرائیل نے
 بڑے غصّے نال دیکھیا اے۔ تے میں ایس نکلوں ساوا پیا ہو
 رہیا ہاں۔ حضرت سلیمان نے پچھیا ہُن توں کیہ چاہندا ایس۔
 اوس کیا اے بادشاہ توں ہوا نوں حکم دیہ کہ اوہ مینوں سوغات
 دے مندر کول ہندوستان پہنچا دیوے۔ تاں جو میں امن
 وِچ آ جاواں۔

حضرت سلیمان نے ہوا نوں حکم دتا کہ اوہ اوس بندے نوں
 اوہنوں اڈاکے ہندوستان لے گئی تے سوغات دے مندر
 کول چھڑائی۔

دو بجے دن حضرت سلیمان نے عزرائیل توں پچھیا۔ توں
 دس مومن بندے ول تہ دی نظر نال کیوں تکیا سی۔ عزرائیل
 نے کیا اے بادشاہ میں اوس بندے ول تہ دی نظر نال
 نہیں تکیا۔ سگوں تعجب تے حیرت دی نظر نال دیکھیا سی۔ مینوں
 ربّ دلوں حکم ہویا سی۔ پٹی اوس بندے دی جان ہندوستان
 وِچ سوغات دے مندر کول قبض کرتے میں حیران ساں
 کہ اوہ ایٹھے اے۔ اوہدی جان ہندوستان وِچ کس طرح کڈھاں گے
 اوہ بھانویں سُوکھنڈ رگھدا ہووے۔ فیر دی اوہدا ہندوستان
 ایڈی چھینتی پہنچنا مُشکل اے۔ پر جہدوں میں اللہ دے حکم
 نال ہندوستان پہنچیا۔ اوہ اوتھے آگے راہی موجود سی۔ میں

اوہدی جان کٹھ لیا یا۔

شیر دا توکل نوں ترچ دینا

شیر نوں جانورائے نے اجیہیاں مثالیں دے کے سمجھایا
کہ شیر من گیا تے فیصلہ ایہ ہو یا کہ سارے جانور رُل کے
شیر نوں دو جانور روز کھان لئی بھیج دیا کرن لگے۔ تے
شیر لگے توں کسے نوں نہ مارے گا۔

سارے جانور ایہ فیصلہ کر کے خوشی خوشی مُڑے تے راک
تھاں بیٹھ کے صلاح مشورہ کرن لگے۔ اوڑک ایس گل تے
فیصلہ ہو یا۔ پئی روز قرْمہ پا لیا کرو۔ جس دے ناں تے قرْمہ
دیرچی نکلے۔ اُہ چُپ کر کے شیر وُل چلا جایا کرے۔ ایس
تے سبھ راضی ہو کئے تے جس دے ناں قرْمہ نکلے۔ اوہ
شیر وُل خوشی خوشی چلا جائے۔

خِرگوش دا جانورائے نوں کہنا

جسوں خِرگوش دی داری آئی۔ اوس کہیا۔ ایہہ ظلم کہ تہک
جانورائے کہیا۔ ساڈا شیر نال پورا ناں عہد اے۔ نوں جُجھاں نہ کر
اتے موت نقص نہ ڈر۔ سبے خِرگوش، نے کہیا۔ یارو مینوں
کچھ سوچ لین دی مُہمت دیو۔ شائد تئیں وی ایس مصیبت
توں بچ سکے۔

اُوں ہانہ بولے اے چھوٹے جیسے بے عقل ہے۔ اے خِرگوش
اپنی سستی توں ودھ کے گلاں نہ کر۔ راہ نادانی دیاں گلاں چھڑ
وے۔ جیڑا توں وڈیاں نالوں ودھ کے چاڑ بن دا ایں۔

راہ تیری خورد پسندی ساڈی موت اے۔ اگوں نرگوش نے
 کیا۔ مینوں کرب دتوں اہم ہويا اے۔ نہیں تے میں پھوٹا
 جیہا جانور کیہ کر سندا لال۔

نرگوش نے شیر نوں مارن دی صلاح سوچ نیں جانوراں
 پیچ۔ توں اُس راز توں سانوں جی آگاہ کر۔ نرگوش نے کیہا
 دل دا راز اہمے رکے نوں دتسا نہیں چاہیدا۔ کدی دشمن
 سجن بُندا اے۔ تے کدی سجن دشمن بن جاندا اے۔ بے
 توں لوئے گل کہنی دی ہووے تے اہلے ہوکے لک کے
 کہہ۔ تے آو نوں دس کیوں جو حضرت محمد صاحب رنج ای
 کر دے اہمے سُن۔ تے جیڑا علاج مشورہ کرنا ہووے۔
 اوہ اوہکے دھوکے کرنا چاہیدا اے۔

مندی گل نرگوش نے ایسے نوں اپنا بھید نہ دتا تے آپ
 پیچ چیتیاں گل دے ہر اونچ نیچ نوں سوچیا۔ ذراک پھر
 تھر کے اوہ بولی بولی شیر دس ٹرییا۔ شیر اوں دے لوہے
 آون تے خفا ہو رہیا سی تے کمندا سی ایناں دھوکھے ہڈاں
 (جانوال) مینوں بڑا تنگ کیتا اے۔

شیر رنج ای من مال گلاں کر دسی۔ ایٹھے مولانا روم۔
 مکھی دی مثال

دیندے ہوئے فراندے بن اے انسان تری مثال
 مکھی وانگر اے۔ جیڑی نرگوشی اور راز دتسا نہیں تے میں پھوٹا
 باز دے دھوکے دی صفت سنی۔ تے کہن لئی۔ میں ہی اہمے

کہ گھٹ ہاں۔ راک واری کھوتے نے موت کیتا۔ اوس موت
 وچ گھاہ دا راک نیلا تردا سی۔ نکستی اوس تے بہہ کے ترن لگ
 بیئی۔ تے بڑی آکڑ نال تہیجے دی بیڑی نوں لٹاواں وانگ لٹاں
 جے چنواں نال چلا رہی سی۔ تے کندی سی۔ میں دریا تے کشتی
 سنے سن۔ تے دیکھن نوں دل چاہندا سی۔ سو آج دیکھ لے
 ہن۔ ایہہ اے کشتی تے ایہہ بے کنار دریا۔ تے میرے ورکا
 ملاح دیکھو۔ اوس کشتی لئی اوہ موت (پیشاب) دی بے کنار
 سمندر وانگوں سی۔ کیوں بو جھنی اوہدی نظر سی۔ اوتھوں تک
 اوہدے دیکھن دی حد سی۔

خمرگوش دی دیر تے شیر دا غصہ

خمرگوش راہ وچ ڈھیر چھ سوچ دپار کرن دے بعد خمرگوش
 ٹریا۔ شیر نے دیکھا اک خمرگوش بڑا بے فکر اتے بے غم ہو کے ٹریا
 سمندا اے۔ بد آہ خمرگوش کوں آ کھلوتا۔ شیر نے گج کے گیا
 اے چھوٹیرے جیسے خمرگوش توں جانناں ایں۔ میں گائیاں بلاناں
 (دھلاں) نوں پھر کے ڈٹے کر دتا۔ تے شیراں نوں کتوں پھر کے پیچھے
 اندر گھٹ چھڈیا۔ توں میرے سامنے کپہ ہستی رکھا ایں۔

گوں خمرگوش نے جان دی امان منگ کے کہیا: اے بادشاہ
 میری جان دا لقمہ کرن توں پہلاں میرے دھ نال آون دی
 نکل سن لے۔ شیر نے کہیا اے بیٹھلاں دے استاد خمرگوش
 دس ایناں پھر کے آون دا کپہ سبب اے۔

خمرگوش نے کیا اے بادشاہ توں ایں غریب تے بنیس

دی گل سن۔ کیوں جو دڑیا جیڑا ہر اک نہر نوں پانی دیندا اے
اوہ لگتھاں لٹڈیاں نوں اپنے سرمٹھے نئے رکھدا اے۔ تے ایس
سواہت نال اُہدا پانی نہیں گھٹدا۔ شیر نے کیا۔ میں دی حسب
مراتب تیرے تے بخشش تے ہر بانی کروں گا۔ نوں گل کر۔

خروگوش کنن لگا اے بادشاہ جہاں ویلے (سویر ویلے) میں تیرے
دل دڑیا آندا ساں۔ میرے دل رک ساسٹی خروگوش دی سی۔
جیڑا میں تیرے لئی آندا سی۔ سانوں رستے وچ رک ہوو شیر
نے پھڑیا۔ اوس نے ساڈے تے چپ چپا تے حملہ کر دتا
میں اوس شیر اگے تیرا ناں لیا۔ پر اوہ کنن لگا میں تیرے
بادشاہ نوں کہہ جاندا ہاں۔ میں تینوں تے تیرے بادشاہ
(شیر) نوں رلیاں رلیاں کر دیاں گا۔

میں اوس نوں آکھیا مینوں گھڑی دی گھڑی چھڑ میں اپنے
بادشاہ دے آخری دشمن کر آواں۔ تے اوس نوں تیری خبر دس
آواں۔ اوس کیا اپنا ساسٹی میرے کول گھردی رکھ جا۔ سو میں
اپنے ساسٹی نوں جیڑا میرے نالوں تگنا موٹا تازہ اے۔ اوس
کول چھڑ کے بڑی مشکل نال جان بچا کے تیرے دل آیا ہاں
اے بادشاہ اوس شیر دے راہ وچ ہون نال آج توں ساڈا
ایدمر آنا جانا بند سمجھیں۔ تے ساڈے کولوں روز دے وظیفے
(خواراک) دی کوئی اُمید نہ رکھیں۔ کیوں جو اُہ راہ وچ بیٹھا
ہوہا اے۔ تے جے چاہنا ایس کہ تینوں خواراک ملدی رہوے
توں اوس نوں راہ دیوں ہٹ دے۔

شیر نے کیا بسم اللہ۔ پس مینوں اہ نھاں دس تے مہرے اگے
 پچیں۔ اک کہیہ جے سووی ہووے۔ میں اوہناں نوں مار دیاں گا۔
 اوہ ترگوش برہبر بن کے اگے اگے ٹڑ پیا۔ تے اوس نوں
 اک کھوہ دل جس دا خیال دل وچ دھاریا ہویا سی لے ٹڑیا۔
 جد اوس کھوہ دے کول پہنچیا۔ اوس شیر نال کہیہ کیتا۔ ایہہ سنن
 توں پہلاں حضرت سلیمان تے ہڈہ دی گل سن لے۔
حضرت سلیمان تے ہڈہ

حضرت سلیمان دا شاہی دربار لگا ہویا سی۔ سارے پنھی پرنسے
 موجود سن۔ تے حضرت سلیمان دیاں باتاں سنن لئی اپنا ہینک
 پہاڑا چھڈ کے خاموش بیٹھے سن۔ بادشاہ دے حکم مطابق اک
 اک پنھی اپنے بھیت تے دڈیا میاں دس رہیا سی۔ جدوں ہڈہ
 دی واری آئی۔ اوس کیا لے باوقلم میں تینوں اپنا اک بھوٹا جہا
 ہنر دتاں۔ بادشاہ نے کیا دس۔ اوس کیا اسے بادشاہ
 جدوں میں ہوا وچ اُچا اڈ جاواں۔ کتے جے اوس اُپیائی نوں
 یقین دی نظر تاں دیکھاں۔ مینوں زمین دی تہ توں زمین دے
 فیلوں، پانی نظر آ جانا اسے۔ مینوں اوس دی ڈونگھیاں
 پورائی۔ رنگت نظر آ جانڈر اسے سو اسے بادشاہ جدوں کدھرے
 تیر لشکر جا رہیا ہووے مینوں توں اوسدے نال اُہاڑاں وچ
 جتے پانی نہیں بھدا سج دیا کر۔ بادشاہ نے کیا توں اوہناں
 پہاڑاں۔ جوہ جنگوں وچ جتے پانی بھناں کشتل اسے۔
 سادے نال رہو۔ تاں جو لشکر دے واسطے توں پانی بھو کہیں

تے شکر نول کوئی اوکھت (تخلف) نہ ہووے۔

جس ویلے کاں نے ہڈ ہڈ دی ایہ گل سنی اوس نول بڑا
سمد آیا۔ اوس کیا بادشاہ اگے جھوٹیاں لافاں تے پھڑاں
نہ مار جے تیری نظر اپنی تیز اسے۔ کہ تینوں زمین دے
جھوٹاں دا بڑی نظر آ جاندا اسے۔ تاں زمین تے پیا ہويا
جاں تینوں کیوں نظر نہیں آوندا ؟

کاں دی گل سن کے بادشاہ نے کیا۔ اسے ہڈ ہڈ ایہ
گل پتی جاوے اسے۔ رنج معلوم ہندا اسے کہ توں ساڈے
ساہتے تھوٹی مستی دا اظہار کر رہیا ایں تے جھوٹیاں لافاں
مار رہیا ایں۔

نیرے گدےں بولیا اسے بادشاہ توں دشمن دی گل ول دھیان
نہ کر۔ جنوں ہوا دے درج دُوروں پھاسی نظر آوندی اسے۔
کہ اس جے تقدیر دا اکھاں اگے برادر آ جاوے۔ قصدا
نال رطل دی اکھ نول نیندر آ جاوے۔ سورج چند گرہیاں
جدا تے پینرا ہو جاندا اسے۔

خروش دا شیر تالوں وکھرا ہوناں

خروش کھو دے نیرے پتی کے رگ گیا۔ شیر نے پکھیاں
اگے بول نہیں چل دا۔ اوس کیا لگے درج شیر اسے۔ ایں
نیرے پتیاں مثال گتہ دیاں ہن۔ تے میرا رنگ ساوا پید ہو گیا
اسے شیر نے نہیں توں دیکھ اوہ کھو اندر ہے کہ نہیں
دس نہ تے پکھیاں وچ مار دیاں تے

خروگوش نے کیا ہے توں مینوں آپنی گد وچ لے یوں۔ تہاں
اگے جامسکناں۔ نہیں تے مُشکل اے۔

ایہہ گل سُن کے شیر نے اوس نوں اپنی کچھ وچ لے لیا۔ تے
اوہ شیر دی پناہ وچ کھوہ تک گیا۔ جد پانی وچ اُہناں دوہاں اپنا
پرچھاواں (عکس) دیکھیا۔ شیر نے دیکھیا کہ پانی وچ اک شیر اے۔
تے اُہدی کچھ وچ اک موٹا خروگوش اے۔ اوس نے خروگوش نوں
بھٹ کے غصے نال اپنے دیری نوں مار مُکھن لئی کھوہ وچ چھال
مار دتی۔ تے اپنے پرچھاویں نال لڑ دا ہویا مر گیا۔

جدوں خروگوش نے شیر کوں خلاصی پائی۔ اوس خوشی خوشی
جنگل دے سارے جانور نوں جا کے ایہہ خوشخبری سنائی۔

جنگل دے سارے جانور ایہہ خوشخبری سُن کے خروگوش دے
گود جمع ہو گئے اوس اگے سجدے کرن لگے تے کہن لگے۔

توں تے کوئی فرشتہ ایں یا شیراں واسطے عزرائیل ایں۔

وس کہیا۔ اے یارو میں کوئی فرشتہ یا عزرائیل نہیں۔ اوہو

خروگوش ہاں۔ پر رب دی مدد نال سبھہ کچھ ہویا اے۔ تے فیر

اوس نے جانوراں نوں وعظ نصیحت کیتی۔ تے کیا ظاہر دے دشمن

نوں مارنا سوکھا اے۔ تئیں باطن دے دشمن نص دے شیر نوں

غفل دے خروگوش ہتھوں مار دے تھپیٹا اے۔ میں ظاہر دے

دشمن نوں مُکا کے باطن دے دشمن دل آیا ہاں۔ تے چھوٹے

جہاد (لڑائی) توں دیلا ہو کے دُڑے جہاد دل آیا ہاں۔

چونچہ — مولانا کہندے ہن۔ اے ہندے توں اک شیر

ایں - ایں جگ (زمانے) دے کھوہ اندر ڈکھایا ہویا ایں - تے
تیرے نفس (خوش) نے تینوں ایں کھوہ وچ پایا ہویا اے -

قیصر روم دے ایلچی دا حضرت عمر فاروقی ول آوناں

قیصر روم کوں اِن ایلچی (قاصد) منزلاں کر دا حضرت عمر دوجے
خنیفے ول قیصر روم دا سینہ لے کے آیا - اوس نے مدینے آ
کے لوکاں نوں پچھیا کہ حضرت عمر دا شاہی محل کتھے اے -
تس جو میں اوہدے کوں اپنا اسباب رکھ لاں - تے گھوڑا
بٹھ دیاں - لوکاں آکھیا حضرت عمر نے کوئی مکان نہیں بنایا -
وس نے اپنی ہستی وچ اہی اپنا محل بنایا ہویا اے - تے بھانویں
اوناں دی بادشاہی دی مشہوری سارے جگ وچ پھیلی ہوئی اے -
پر اوہ ایتھے اک پچھڑیٹھ اہی رہندے ہن - تیریاں اکھیاں
اگے پردہ آیا ہویا اے - ایں پردے نوں پہاں دُور کر -
مولانا کھندے ہن بس دے سینے دا بلویا کھل جاوے - اوہ
بر ذرے وچ سُورت دا چمکارا پاندا اے - جے توں آیتیاں اٹھاں
تے دو پوٹے (انگلیں) رکھ کے ہمنان نوں بند کر دیویں تے
غیر جے تینوں اہ جگ جہان نظر آجائے تے دُسیں - ہنگ
جہان تے ہوو اُٹھدا اے - پر جد اکتاں اگے انگلاں نال
پردہ آجائے تے جیر کج نہیں رسدا - ایسے طرح ایہہ نفس
تیریاں اکھیاں اگے انگل دے پوٹے وانگ اے -
ایہہ گل سن کے قاصد نوں حضرت عمر دے دیکھن دا

شوق ہو رہا تھا۔ اس نے گھوڑے سے اسباب دا خیال بھٹکے
کے دیوانیاں دائیں ہر پاسے حضرت عمرؓ کی ڈھونڈ بھال شروع کر دی
مگدی گل اوہنوں اک بڑو تینویں داعابی عورت نے دیا۔ کہ
حضرت عمرؓ لوکاں کو لوں دکھڑے ہو کے اک کچھڑ دے درخت
دے ساٹے بیٹھ مٹے ہوئے نیں۔ اوہ جس ویلے اوٹھے پہنچیا۔

اوس نے حضرت عمرؓ نوں اوٹھے سنتیاں دیکھیا۔ اوہلا جسم آپ
دی دہشت نال کتب لگ پیا۔ اوس نوں آپ دی سہنی صورت
دیکھ کے اُلفت کرن نوں جی دی کرے۔ تے آپ دی ہیبت
دیکھ کے ڈر دی آوے۔ اوس نے دل وچ کیا میں بہتیرے
بادشاہاں نوں دیکھیا اے۔ بہتیرے بادشاہاں دی جھٹاں وچ
بیٹھا ہاں۔ پر کسے نوں دیکھ کے میںوں اجہی دہشت تے
ہیبت نہیں آئی۔ پر ایس بندے نے میری عقل تے ہوش
بھلا چھڑائی اے۔ میں لڑائی دے میدان وچ بھیری داری
گیا ہاں۔ شیراں وانگ بے خوف ہو کے لڑدا جیا ہاں۔ تے
میرا دل دوجیاں سنگیاں ساتھیاں نابوں ودھیرے دلیری اندر
رہیا اے۔ پر راہ بے ہتھیار مٹا ہو یا دیکھ کے وی میرا
سارا جسم کنب رہیا اے۔

اوہ ایسے سوچ وچ تھکے بندے کے خلو رہیا۔ تھوڑے
چہر پچھتوں حضرت عمرؓ جاگ اُٹھے تے اوہ تعظیم کردا ہو یا سلام
اسی بُلیا۔ آپ نے جواب وچ علیکم السلام (سلامتی ہوئے تیرے
اپر وی) کہندیاں بویاں اوس نوں بڑے پیار تے تسلی نال

کوں بلایا۔ تے اوس نوں رُوح تے طریقت دے نکلتے
تے ہور باتاں سمجھائیاں۔

اوس نے پیچھا اے امیر المومنین راہ جان عالم علوی پچوں
عالم سفی وچ کوں آئی۔ فرمایا جدوں رب نے کُرن (ہو جا)
دا حکم کیتا۔ اوس رب دے حکم وچ اوہ سواد اسے کہ بے گنتی
رُوح و جد وچ آ کے نابودی عدم یا عالم سفی ول نص پندے ہن
جد سفیر (قاعد) نے راہ نکلتے مئے تاں اوس دے دل نوں

نہیں چٹیک لگی۔ پھیر سوال کیتا ایں وچ کیہ حکمت سی کہ
پاک رُوح توں مٹی وچ قید کر دتا۔ صاف پانی چکڑ وچ بند
ہویا تے باقی رُوح خالی جتے وچ قید ہو گئی۔ حضرت عمرؓ نے
ہمت ساریاں مثالیں دے کے دتیا کہ آزاد تے لطیف مطلبان

نوں لفظاں وچ قید کرنا ایہو جینا اسے۔ جس طرح ہوا
نوں بچہ آوازاں وچ بند کر لیناں۔ راہ کم توں راہ

فائدے دی خاطر کیتا اسے۔ پھر آپ راہ فائدہ کیتوں تیل

توں دیکھ سکدا ایں بس جد مانوں اوس فعل وچ فائدے
لکھ دے ہن۔ تے اوہ ذات جس نے ایہ سارے فائدے
پیدا کیتے ہن۔ اوہ اپنے فعل وچ کیہ کیہ فائدہ نہ دیکھدی ہوئی

تے جے راہناں کھاں دا کوئی فائدہ نہیں۔ تے اپنی زبان

بند کرے۔ تے جے تینوں واقعی فائدہ پہنچا اسے۔ تے

خدا دا شکر کرے۔

قصہ سوداگر تے طوطی دا

ایک سوداگر نے گھر وچ پنجرے وچ بند کر کے ایک لوطی
رکھی ہوئی سی۔ جد اودہ سوداگر سوداگری کارن ہندوستان آیا۔
اوس گھر دے ہر جی تے ہر نوکر لونڈی نوں پچھیا پتھی ٹر دی
واری ٹھاڈے واسطے اوتھوں رکھی کیہ سٹخہ لیندا ہواں۔ ہر اک
نے اوس نوں اپنی خواہش مطابق دس دتا۔ فیر اوس طوطی نوں
پچھیا۔ توں وی دس تیرے لئی کیہ سٹخہ نیاواں۔

طوطی نے لیا اے آقا ہندوستان دی جھیلیاں دا ایلر ہے
جد توں اوہناں نوں پچھیاں دھیں۔ تے آکھیں ایک مہر طوطی
ٹھاڈی مشتاق ہے۔ تے اپنے نیساں یا آکھیاں دی گڑبڑ
نال قیہ وچ ہے۔ اوس نے ٹھانوں سلام کیا۔
پچھیا اے کہ مینوں کوئی چارہ دتو۔ میں ٹھاڈے
ڈاڈی تنک ہاں تے کیہ ایہہ جائز ہے کہ جتے
پچھیا تے نہیں باغیاں وچ بہاں کرے۔

پچھیا نے تے پاز دے مالک (خدا) دی صفات

مولانا گنبدت بن۔ ایسے طرح تیری جان دی طوطی
قصہ ہے۔ تے ڈھرا جانواں دا واقف ہے۔ اودہ ایسی
پچھیا ہے۔ جدوں گرج ایسے (دینا ہے) رہندا پھیرا
ہے۔ تاں اودہ شور مچا کر دے۔ تے رب راہ
نوں بلیک (پچھیا) میں۔ کھندا ہے۔ تے

جدا چاہندے او تے کسے مُرشد گورو یا پیر ناں جھگڑا نہ کرو۔
 کیوں جو عاجیل دریا پتوں موتی کڈا لیاندا اے۔ تے
 مٹی سونا کر دھلاندا اے۔

جادوگراں دا موسیٰ دی تعظیم کرنا

فرعون نے حضرت موسیٰ نوں مات کرن لئی دربار وچ بھیجی
 نوں سدیا تے آپنے دیلے دے دے جادوگر سامری تے ہور
 پوچھیاں جادوگراں نوں بلایا تے آجیا موسیٰ تے جادو کرو۔
 مولانا روم اُس واقعہ دا ذکر کردے ہوئے فرمادے ہن۔
 جدوں فرعون دے عہد وچ فرعون دے حکم مطابق اُہدے
 دربار وچ سارے جادوگر اکٹھے ہوئے اوہناں حضرت موسیٰ
 نوں کہیا حضرت تمہیں بزرگ او۔ پہلے تمہیں اپنا کرتب دکھاؤ
 حضرت موسیٰ نے کہیا۔ نہیں پہوں تمہیں اپنا تماشا کرو۔
 پر وہ نہ ہتے۔

مولانا کہندے ہن کہ اوہناں جادوگراں پہل نہ کیتی۔
 سکوں اپنے ہتھے پیر دھارے تے تعظیم وچ فرق نہ آندا۔
 نتیجہ

مولانا کہندے ہن کچھ جدوں پیرا اُٹھدا اے اوہ دیر تک
 اپنی زبان بند رکھدا اے۔ تے جیڑے اوہدے کوں ہور گلاں
 کر دے ہن۔ اوہ پہلوں بلکھ واسے پیر بول دا اے۔ تے جے
 اہ سنن دی قوشندہ رکھدا ہوسے۔ اوہ تی تی کر کے بول دا اسے
 تے دینا وچ لگے بول کہیاندے۔ کیوں جو جن توں پہلاں

علمت حكمة
مرا عشق پیدا
شما ضروری است
رفتار نورانی

کندے ہیں اسے شہادت ہے میں مجید توں واقف ہو جاویں
تے غیر گودری پائے تے میرے راجے راجے کے رب
اگے رویا کر۔ کہوں جو رب کے توبہ نہ کرنا چکا اسے تے
سکال دی روزی تھا۔ کہوں جو سلاں دی روٹی کھا ہیاں مگ تے
بھکت راج تری ہندی اسے۔ رقی عشق پیدا ہندا اسے۔
دل راج رقت تے تری موت آوندی اسے۔

سوداگر و خوشی آن سارا عالم دستا

سوداگر چوں سے گر گئی اس دھلا ہو کے گھر پہنچا۔ اوس ساریاں
کپتیاں تھے انہوں نے سوکھانے دیاں۔ طوٹی نے پچھیا۔ میرا کتہ
آدھا ہے تے اوہ دیہویا کہ کتہ ٹپٹا ڈھکا ہے اوہ دوستو۔ سوداگر نے
کہیا اسے طوٹی میں کس طرح دستاں۔ میں خود بڑا چشمان ہاں تے
شیرت تال پہنے پھول لہاں کھان دوڑھ دا ہاں کہ تیری کھیر پی
بسی نکل اداستے ہوں جو جیتی طوٹی نے اکوٹ کہیا اسے تو بہ
اوہ کھیری جیتی تے نہ کھسکی ہی نکل سی۔ جس نے تینوں لہاں پتیاں
تے غلبین کر پھنچیا اسے سوداگر اکوٹ بولیا کہ میں ہوتے غولان
دے جھنڈ لوں تیرے سارے شہوتے بگہ کھول کھائے اوہاں
دوڑوں راک طوٹی لوں تیرے دل کے سخت عددہ ہریا تے اوہ
تروٹ تروٹ کے مر گئی۔ میں اوہ مرناں دیکھ کے پچھنچا۔ پکی
میرا یہ گل کیوں جیتی ہو پھر پھول چھوڑا تیر مرناں دل
نہیں کھولتا۔ ایہ طرح قندہ چلی نکلی ہوئی گل دی غیرت دل

نہیں آوندی۔

ایس طوطی نے جد نرن والی اوس طوطی دی ساری گل سنی
تے راہ بھی اوسے صرح کہنی تڑانی تے ڈگ لے مر گئی۔
سوداگر جد دیکھیا کہ راہ طوطی بھی ڈگ کے مر گئی اے۔ اوس
سرتوں اپنی ٹوپی لاہ کے غصے رنج زمین فے مارے تے بڑا
روبا کر لایا۔ اپنے بون تے غم کر دیاں ہوياں آکھن لگا اے
زبان تروں ہی سارے فساد دی بڑھ ایں کہ توں بول کے ایں
تیجھی نوں پہل جد رنج ادا دتا اے۔

ایسے بعد سوداگر نے طوطی نوں مرہ سمجھ کے پنجرے چوں کٹھ کے
باہر سٹ پایا۔ اوہ طوطی باہر دیکھیاں سارا ڈکے شاخ تے جا بیٹی۔
سوداگر ایہہ اپنا دیکھ کے بڑا حیران ہويا۔ تے آکھن لگا۔
اے طوطی سانوں اصل حقیقت دی گل دس۔ اوس طوطی نے
کیہ مار کیتا سی۔ پیڑا تروں اینتے ای سیکھیا تے ساریاں
اکھیاں نوں کر نال سیوں دتا۔

طوطی نے کیا اوس طوطی نے راہ سبق دتا سی کہ اپنی ہوا

بند کرے۔ دنا چانا پھٹ دے۔ کہوں جو تیری ایں آوازے نیوں

بھاہی رنج چھڑیا ہو یا اے۔ راہ نصیحت کر کے اوس نے آپ خود

کر کے دکھا دی دتا۔ ہٹی رنج کریں۔ جے توں دان نہیں گی۔ تینیں

سارے پچھی چمک بین گے۔ جے تروں پیچہ رطل، بیہی نیوٹوں ہاں

رمنڈے، تڑ لیں گے۔ کہوں جو جس نے اپنی غوی نوں چھڑیا

اوس دے سر سو طرح دی آفت آئی پاتینوں مولا نال لیکن

اگنی چاہی دی اسے۔ اوہ اپنیاں بندیاں تے خاص مہربانی
کر دا اسے۔ تے جیڑا مولا دی پناہ وچ آ جائے۔ اگ پانی
ہوا سمجھ دس دے بردے دغلام، ہو جاندا ہے ہن۔

طوطی دا اڈ جاناں

اہ نصیحتاں کرے طوطی سلام کہہ کے اڈ گئی۔ تے مڑ اوہ
بند دل جیڑا اوس دا وطن سی چلی گئی۔ خواہہ (سوداگر) نے اوس دیاں
نصیحتاں نوں پئے سمجھ لیا۔ تے آئسن لگا۔ میری جان وی طوطی
ناہوں کدوں کھٹ اسے۔ غنیمت سمجھ جیڑا دیلا نیکی وچ لنگھ جاوے
ایں روح (طوطی) نوں جسم دا ہجڑا کنڈے وانگوں پھینچا ہویا اسے۔

لوکاں دا صفت یا بد صفتی کرناں

مولانا کہندے ہن کہ بے نوع بندہ تیری تعریف کرے۔ تے
یہ ٹھیک ہے۔ پئی اوس دی تعریف نال تینوں خوشی ہندی اسے
تے اوسدی بد صفتی کرن نال تیرے دل نوں رنج پہنچ داے صفت
تعریف اک مٹھے پیالے وانگوں اسے۔ تے ننہیا بد صفتی کوڑے لکھٹ
وانگر۔ پر توں ایمان توں دور رہو۔ ملوا کھابدیاں گھڑی بھر
نئی سودا آوندا اسے۔ پر راد مٹھا آخر بھوڑے پھنیاں بن کے
ظاہر ہندا اسے۔ تے بوشندہ یا دوا دی کوڑی گولی کھاندیاں
دل گھپاندا اسے۔ پر ایس دے اثر نال شون صاف ہو جاندا اسے۔
تے انسان دا رنگ نکھر آوندا اسے۔

سو جد تک تیرے کولوں ہو سے۔ شاہی خڑہ نہ منگ۔ بدواں

تیرے تے ایہ حق ہماں نہ رہیا۔ مال دولت نہ رہیا۔ تیرے سمجھ

ساتھی شس جان گے۔ چہڑے اک اُلویں مُنڈے نوں سوہنا دیکھ
 کے اوس نوں اپنے فریب وچ لے آوندے ہن اوس نال پیار
 کر دے تے اوس تے مُردے ہن۔ جدوں اوس مُنڈے نوں
 بدنامی دی دا پڑی نکل آوندی اے۔ سبھ اوس نوں چھڑ کے
 باندھے ہن۔

طوطی دی کہانی دا رستہ (نتیجہ)

مولانا فرماندے ہن۔ طوطی دی کہانی دا مطلب حکیم سنائی
 دی زبانی سُن۔ ہور اِنج اے کہ

طوطی دے فرن نوں عجز نیاز جان۔ تے اپنے آپ نوں
 عاجزی تے محتاجی وچ مُردیاں وانگن سمجھ۔ تدنیں اوہ طوطی اُن
 کے زندہ کریگا تے تیری ہستی نوں اپنے وانگوں سدائی وُسا رُسا
 بنا دینگا۔ کیوں جو بہار دے موسم وچ دی پتھر کدے سرسبز نہیں ہندا۔
 تے مٹی وچ اسی رنگ برنگ دے پھل کھڑ دے ہن۔

اک بڑھے چنگی دا واقعہ

حضرت عمرؓ خطاب (دوبجہ، خلیفہ) دے ویلے اک عہد تھا
 چنگی چنگ یا سارنٹی دجان والا سی۔ اوہدی آواز بڑی سُریلی تے
 مَن کچھو سی۔ بُہن وی اوسدی آواز تے مسرت ہو جانہ سی
 سی۔ اوسدا مجلس اندر اک گھڑی بیٹھنا مجلس نوں سجا دیندا
 سی۔ اسی اسی وانگوں اوہ وی اک کے نال مُردیاں وچ جان
 پانداسی۔

حضرت عائشہؓ دا سوال تے حضورؐ دا جواب

حضرت محمدؐ صاحبِ اک واری اپنے کیسے صحابی نوں دفن کر کے
 گھر واپس آئے۔ تے اوہناں دی بیوی اُمّ المؤمنین حضرت عائشہ صدیقہ
 نے اُبنان دے جسم اتے کپڑیاں تے ہتھ پھیر کے دیکھیا۔ حضرت
 صاحب نے پچھیا۔ اے حمیرا کیہ گل اے۔ حمیرا حضرت عائشہؓ دا
 لقب سی (لال رنگ والی) حضرت عائشہؓ نے کیا یا حضرت میں
 باہر گئی سناں۔ تے مینہ نال میری ساری چادر بھیج گئی اے
 یہ تئیں باہروں آئے او تے بالکل مٹکے او۔ حضورؐ نے پچھیا۔
 تُوں کیہی چادر لے کے گئی سیں؟ حضرت عائشہؓ نے کیا۔ یا
 حضرت عائشہؓ چادر آپؐ نے فرمایا۔ پس ایہ اوں چادر
 دی ساری برکت اے۔ ایہ نور دا مینہ سی۔ جیڑا چادر
 دے سبتوں نیرے تے دُکھیا۔

حضرت عائشہؓ نے پچھیا ایں مینہ دُکھن دا سبب کیہ سی
 آپؐ نے فرمایا جدوں آدمی تے دُکھ مصیبت تے پہنچ بلائیں
 آوندیاں ہن۔ اوہدی تسکین لئی رب دی رحمت آوندی اے۔
 جے بندہ سدا اُبنان مصیبتاں تے تکلیفاں وچ پُسیا رہندا
 تے جہان وچ سخت خرابی آوندی سارا بنگ ویران ہو
 جانا۔ سارے بندے غم کھا کے لہج تے نراشتاں نوں چھڑ
 دیندے۔ یہ سارا جہان غفلت وچ قائم اے۔ ہشیاری ایں نئی
 اک ہفت اے توں ہشیاری توں اک سوہن سمجھ تے سمجھ
 نوں برف۔ ہشیاری اک پانی اے۔ تے جگ گدگ۔ اسی جگ

رحمت دا چھٹا ایچھے آوندا رہندا اے۔ تال جو اہ حویں تے
 حسد جہان توں بالکل اٹھ نہ جاسے۔ جے غیب دکاں کوئی
 ودھیرا چھٹا آ جاسے تے ایس دُنیا تے نہ کوئی ہنر رہے
 نہ عیب نہ فساد نہ کوئی جھگڑا۔

1959

پیر چنگی دی حکایت

ایک ایو جیہا سوہنا مُطرب اگرتا، جس تے بہت خوشیاں کرے
 تے جسدے سہارے سرود توں دل نوں مڑو آوے جد اوں دا
 جوانی ویلا گزریا۔ بڑھاپا آیا۔ اوس دی زندگی دا ہار پچتر وانگوں
 عاجز ہو گیا۔ پچتر کیہ ہنر اے۔ بڑھے ویلے جے پامنتی رہی
 ہووے تے اوہ ہی پچتر وانگوں عاجز ہو جاندا اے۔ اوسدی چھ
 منٹ دے نقیہ وانگوں دوہری ہو گئی تے اکیتاں دے بھروسے
 پنج ملک آئے جویں کھڑی دی پوچھیں روہی آئی اے۔ اوہ
 دل کچھیں سوہنی آواز دل غراش تے مڑو ہو گئی۔ اہرا نغمہ
 جیڑا ڈھرہ آساہی رقاصہ لئی رقصہ دا موجب سی۔ اوہ
 بڑھے لکھتے دے مکروہ پیشیں دھن ہو گیا

جہوں اہ مطلب دلی پست پڑھا ہو گیا۔ روٹی دی
 محتاجی ہون لگی۔ اہ رسا آئے داک سے ہون لگا۔ تے
 آکھن نہ اسے مولا میں ستر دستہ کتاں وچ اپنا ویلا
 گزرا۔ پر توں میرے توں اپنی بخشش نے قربانی نہ ہٹائی۔
 بیوی میری غنیمت وچ دی روٹی دیندا رہی۔ تے ہن

اے رب میں دُینا دوں نہیں (بابوس) ہو گیا ہاں۔ میں ہوں
تیرا ہاں۔ راہ کدے اود سارنٹی پٹک کے قبرستان دج آ گیا۔
اوتھے آکے سارنٹی دجاندا رونداتے اللہ نوں یاد کر دا سکوں گیا۔
سارسوں دی جڈائی وچ تھم دا روٹا

مدینہ منورہ وچ مسجد نبوی اندر اک کھجور دا سٹکا مٹھ (مٹھ)
سی۔ حضرت صاحب جوں وعظ کر دے۔ نے ایس دا سہارا
لیندے سُن۔ جد مسجد نبوی بن گئی۔ وعظ کرن واسطے مہر بن
گیا تے حضرت محمد صاحب کھجور دے مٹھ دھاندا مٹھ دا نام
سی، نوں پھٹ کے مہر تے کھوکے وعظ کرن لگے۔ اوہ مٹھ
دھاندا، اُچی اُچی ڈھائیں مار کے رو پیا۔ اوہا روندائیں کے
سارے صحابی حیرن رہ گئے۔ حضورؐ نے تھم نوں پچھیا۔ توں
کیہ منگن ایں۔ ایس نے کیا اے رب دے محبوب میں اندھوی
جڈائی اک پل دی نہیں سہار سکدا۔ مینوں ایس گل دی خوشی
سی کہ میں ہوں تینوں شاڈے تکیے (دھسنے) داکم دیندا ساں۔
پر ہن راہ کم کسار عقبر لوہوں لے لیا اے

حضورؐ نے فرمایا۔ ۱۔ منانہ جے توں چاہیوں تے۔ ب
تینوں مرا تروتازہ کر دیوے۔ تینوں پھل لکے تے مشرق مغرب
دے لوک تیرا پھل کھاوے۔ تے جے کہویں تے رب تینوں
جنت وچ سبز دے پلے داکم دیوے۔ تے تینوں
ہر دم تروتازہ تے ہزیا بھریا رکھے۔ اوہ کسں لکے اے
مینوں ہمیشگی دی زندگی پچھلی لگدی اے۔ راہ حق کے حضرت

نے اوس کئے درخت نول زمین وچ دفن کر دتا۔

مولانا کندے ہن ایس جہان وچ خدا نے جس نال اپنی
 سانجھ بنائی اوس نے جہان وٹوں نکلاں بن کے مولا دی ذات
 پالئی۔ تے راہ لوک جیڑے رب دے بھیداں نول نہیں جائدے
 راہ بھلا ایس درخت (عقلم یا مٹھ) دی گریہ زاری نول کوں سچ
 من سکدے ہن۔ جے زمان توں من دی لین پرہ دلوں لین
 نہ کرن گے۔ سو توں اینہاں نول منافق سمجھ۔

کنکریاں دا بولنا

اک دن ابو جہل حضرت محمد صاحب دے پاس مُٹھ وچ کچھ
 کنکریاں لے کے مُٹھ بیٹھی آیا۔ تے اُکھن لگا۔ اے مُٹھ جے توں
 اللہ دا رسول ایں تے رب تے تینوں زمیناں تے آسماناں دا
 مجید دتا اے۔ تے دس میری مُٹھ وچ کہیہ اے۔ حضورؐ نے
 فرمایا۔ اے ابو جہل راہ دس کہ تیرے سوال دا جواب میں دیاں۔
 یاں جیڑی تھے تیری مُٹھ وچ اے اُہ آپ دیوے۔ کمن لگا
 دوجی گل بہت پنگی اے۔ آپ نے فرمایا میرا رب ہر شے تے قادر اے
 تیری مُٹھ وچ چھ کنکریاں ہن۔ توں ہن ہر اک کنکری کوں
 کلمہ وحدت من۔ حضورؐ دے فرمان اُتے پتھر دا ہر ٹکڑا ہر کنکری
 منہ نہیں لگا اِلَہَ اِلَہَ اِلَہُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰہِ بول اُٹھیا

راہ من کے ابو جہل نے غصے نال کنکریاں نول زمین تے
 پٹ پٹیا۔ تے اُکھن لگا توں جادوگراں دا اُستاد ایں۔ تیرے
 جیہ کوئی جادوگر نہیں۔

پیر چنگی دی باقی حکایت

حضرت عمرؓ دوچے خلیفہ لوں باک سفند آیا۔ جس وچ اہنٹاں
لوں رب کوئل ایسہ محکم ہويا پئی قبرستان دل جا۔ اوتھے
اک بندہ اے۔ اُہدی حاجت پوری کرتے بیت المال (مسلماناں
دے خزانے) چوں ست سو دیناراں دی اک تھیلی لے جا۔ اہ
ست سو دینار اوس نوں دے کے آگیاں۔ اہ سمجھ تیرا مال اے
کھاپی مچاں کرتے جدوں اہ ملک ہان فیر مینوں آکے دس۔

حضرت عمرؓ تے ایس محکم دا ڈاڈھا اثر ہويا۔ بھٹ پیٹ
اوتھناں بیت المال چوں ست سو دینار لے تے قبرستان با
کے ہر پاسے اوس بندے نوں ٹھنڈن لکے۔

حضرت عمرؓ قبرستان وچ چنگی طرح سارے پاسے پھرتے پر
اوس بڈھے چنگی (سارنگی والے) دے سوا ہور کوئی بندہ نہ لکھا
جیڑا اوتھے ٹٹا پیا سی۔ سوچیا اہ رب دا بندہ کیوں ہو سکدا اے۔
دوبی واری فیر ڈھنڈ بھال کیتی پر کوئی نہ لکھا۔ جی وچ آکھن لکے
رب نے کیسا سی میرا بندہ پاک مصفا اے۔ نور انور اوبدا بسیرا
اے۔ پر رب دے خاص بندیاں وچ اہ چنگی کوں ہو سکدا اے۔
جدوں دوبی واری دی سارے پھر کے ہر کوئی نہ لکھاتے

فیر اوسے بڈھے چنگی نوں رب دا پیارا بن کے دس دے
کوئل ادب نال آئیٹھے۔ تھوڑے چرے پچھتوں اپناں چل آپ
نے پنچھ ماری۔ آواز سن کے اہ بڈھا اٹھ بیٹھ۔ حضرت عمرؓ
نوں اپنے کان بیٹھا دیکھ کے کنب اٹھیا۔ اُہرا جی کرے

کدھرے نس جاوے۔ دل وچ کہن لگا۔ اے اللہ ایس کو تو ال کو لوں مینوں بچا۔

جدوں حضرت عمرؓ نے دیکھیا بڈھا ڈر نال ساوا پیلا ہو رہیا اے۔ آپ نے تسلی دتی تے فرمایا اے بابا غم نہ کر میں تینوں اللہ وکوں خوشخبری دین مٹی مہیا ہاں۔ رب نے تیریاں توہیاں صفیاں مینوں کچھ دسیاں ہن تے بس تیرا عاشق ہو کے مہیا ہاں۔ رب نے تینوں سلام بھیجا اے۔ تے تیرے فوج واسطے راہ دینار بھیجے ہن۔ راہ لے تے جدوں راہ مک جان میرے کو لوں آکے ہو رہے جاویں بڈھے چنگی جدوں راہ گل شنی شرم نال پانی پانی ہو گیا اوس سارنگی نوں زمین تے سٹ پایا تے رو رو کے آکھن لگا۔ اے سارنگی توں رب دے راہ وچ اک پیرہہ ایں۔ جس مینوں رب دے سدھے راہ توں کئی بہانے کر کے روک رکھیا۔ ستر سال توں میرے دل دا لہو پیٹا۔ تے مینوں اپنے رب وکوں ڈاڈھا شرمندہ کرایا۔

فیر آکھن لگا اے مولا توں جھڑی راہ عمر مینوں دتی مئی۔ اوس دا اک اک دیاڑا اکٹلا سی۔ پہ میں آہیں دی قدر نہ کہیتی تے راگ سرود وچ عمر ضائع کر چھڑی۔ میں پتوی راگاں دے چکر وچ چکسیا رہیا۔ تے میں اپنی عمر دے ستر سال ضائع کر دتے مینوں کے نے داد نہ دتی۔ اوہ بڈھا اپنے عملاں نوں یاد کر کے ایسے طرح رو رہیا مئی حضرت عمرؓ نے اوس نوں روں توں منع کیتا تے آکھیا تیرا

روناں جی تیرے نفس دی چستی تے ہشیاری اے۔ اے جانی۔ فنا
 فی اللہ ہون دا راہ دکھا اے۔ اوتھے راہ چستی تے ہشیاری وی
 گنڈہ اے۔ یاد رکھ اگے یا پچھلے زمانے (منقلب یا ماضی) دی یاد
 ہشیاری اے۔ تے راہ وی ٹھیک نہیں۔ راہ دونوں زمانے رب دے
 راہ وچ راگ پردہ ہن۔ اہناں دوہاں نوں ساڑ دے۔ راہ رائج ہن۔
 جوہں دیکھلی وچ گنڈہ ہووے۔ نئے جد تک دیکھلی وچوں گنڈہ دور
 نہ ہووے اہ بول دی نہیں۔ سو توں گڈرے ہوئے زمانے تے
 عملوں نوں یاد کر کے توبہ کرن توں ہن توبہ کر۔

جدوں حضرت عمرؓ نے اوس بُڈھے نوں رازاں دی معرفت
 دی، شراب پلائی۔ ادہ راون توں دیلا ہویا تے خودی تے
 دھموں نکل کے جان جاناں بن گیا۔

راہ گل کتھ بند ہو گئی۔ گل ادھوری رہ گئی۔ بولن دی
 حاجت نہ رہ گئی۔ اوہدی جان نورانی بن گئی۔ تے اوہدے
 نانی جسم نوں چھڈ کے رُوح رب کوں پہنچ گئی۔

منادی کرن والے فرشتیاں دی دُعا

سنت محمدؐ صاحب نے فرمایا کہ رب مے دو فرشتے ہر ویلے
 منادی کر دے رہندے ہن کہ اے مولا سچیاں نوں آلودہ رکھ
 ادھناں نوں اک اک دم دے عوض سو سو دم دے۔ تے جہڑے
 بچیاں نے کج کس ہن۔ اہناں نوں گھٹے تے کھانا دکھا۔ سچیاں
 نوں مال اولاد دے۔ تے کجوساں دا بیڑا غرق کر۔ عرب دے سردار
 ایس واسطے اومٹ قربان کر دے ہن کہ ایہ حضرت محمدؐ صاحب تے

فتح پاؤں اوسے طرح مومن رُت توں دُک کے نماز وِچ رُکھدا
الصَّارِکُ الْمُسْتَقِیْمُ۔ دِکھا سانوں سدا رستہ پڑھدے ہن۔

حاتم توں دودھ سنی خلیفے دا واقعہ

پُرانے زمانے وِچ اک مسلمان خلیفہ بڑا سخی تے رحمدل سی۔ اوس
 نے حاتم دی سخاوت نوں جھل جھل چھڑیا سی۔ عربی۔ رومی۔ ترکی۔ شمی
 سبھ اوہدی سخاوت اُتے حیران سن۔ تے عرب عجم (فارسی) اوہدی
 بخشش نال زندہ ہو گئے سن۔ اوس بادشاہ دے ویلے دی

اک اعرابی درویش دی کہانی

عرب دے اک بدو دی دودھئی اک رات اوہرے خان لڑان
 لگی کہ میں ایس فقر فاقے وِچ کد تک گذارہ کراں گے۔ سارا
 جگ خوشیاں منا رہیا اے۔ تے ایس غماں مصیبتاں دے جہنال
 وِچ بھسے ہوئے اں۔ ایس ردی دی تھاں درد مصیبت کھاندے
 ہاں تے اقدراں دا پانی پیئدے اں۔ ساڈے لئی سوری دی
 گرمی دے پیرے ہن۔ رات اساڈا بسزہ تے چاننی ساڈا بیفت
 اے۔ اساں چن دی ٹکی نوں ردی تھیا اے۔ تے ایس لئی نیت
 آسمان ول ہتھ اُٹھایا ہویا اے۔ ساڈے جھکھ ننگ نوں دیکھ کے
 ساڈے اپنے بیگانے سارے ساختوں محسوس کئے ہن۔ جے میں
 کسے کوں اک ٹٹھ مٹراں دی منگاں تے اوہ اکوں دُور ہو جیا
 آکھ دی اے۔ عباں نوں ہنک جو تے سخی ہون تے فخر
 ہندا سی۔ پر جد کوئی آپ ای بھلکا مردا ہووے اوہ بخشش کیہ

کرے۔ جسے ساڈے گھر کدی کوئی حمان آ جاوے۔ تے ایس
سزمنڈگی وچ ڈب مرنے ہاں۔ یاں اوے دی جُتی وچ کے
اُہی دعوت کر دے ہاں۔

نہیں دیاں گلاں سُن کے اگوں مرد نے جواب دتا۔ بُہتی
عمر لنگھ گئی اے۔ تھوڑی باقی اے۔ ایہ گھٹا وادھا اک
ہڑ اے۔ جیڑا وُکھا جا رہیا اے۔ ایس جمان وچ ہزاراں پنھی
ہن۔ جیڑے کوئی کم نہیں کر دے۔ تے رب سمہ نوں روٹی
دیندا اے۔ فاختہ سُرُو دے بوٹے تے بغیر کسے ساز سامان
دے بیٹھی رُت دا شکر کر دی اے۔ بُل ہر ویہ رُت دے
کیت گاؤندی اے۔ ایسے طرح جھڑن لے کے ہاتھی تک
سمہ جانوریاں نوں رُت رزق دیندا اے۔ ایہ سمہ رب دا
طبر ہن تے کھن لگا راہ روزی دا غم جیڑا تیرے سینے وچ
وڈیا ہویا اے۔ اہ اپنیت رُخوی دے خیال دے باعث اے
اہ اپنیت دی حرص ہوا دا گرد غبار اے۔ اہ رزق دا غم
داتری دانگوں ساڈیاں ہڑھاں وڈھ رہیا اے۔

عورت نے اگوں لکار کے کہیا ایہ بیجائی دیاں گلاں نہ
کر۔ میں تیریاں گلاں دے دھوکے وچ نہیں آ سکدی۔
توں صبر دا ناں اک سکھ لیا اے۔ پر ایہ نہیں جاندا کہ
صبر کیہ اے۔ پیغمبر صاحب نے کیا اے۔ صبر اک سزانہ اے
پر ایس سزانے نوں توں جگ دیاں مصیبتاں تے بنائیں سمہ
عورت نے ہور کوئی طعنہ مینے دتے۔ مرد نے جواب دتا اے

نادان توں میری عورت ایں کہ میرے بھگرتے اک پھالا ایں۔
 توں ایں فقر دے طعنے نہ دے۔ ایہ فقر تے بی دانہ لائے
 جہان دا مال دولت سر دی ٹوپی وانگوں اسے۔ جیڑا گنبا ہووے
 اوہ اپنے سر دا گنج پھیان لئی ٹوپی پاؤندا اے۔ ہر
 جیڑا معشوق سوہیاں زلفاں سوہنے وال تے جھٹی رکھ دا
 ہووے۔ اوہی صورت بن ٹوپیوں کمال دی سوہنی لکھی اے۔
 بردے دیچن والے جدوں کسے بردے نوں دھج دے ہن۔
 اوس دے کپڑے لاہ کے اوس نوں ننکا کر کے گلاب توں
 دکھاندے ہن کہ دیکھ لے ایہ بے عیب اے۔ پر جے برے
 وچ کوئی عیب ہووے تو اوس دے کپڑے نہیں لاہ کے
 دکھاندے۔ سگوں آکھدے ہن راہ شرمیہ اے۔ دُیا تے نوک
 سر توں پیراں تیک باپاں وچ دھتے ہوئے نیں۔ تے
 ایں ڈاں و دولت تے اہناں نے پردہ پایا ہو یا اے۔

✓ ہر شخص دی ذہنیت۔

ابو جہل نے حضرت محمد صاحب نوں کہیا۔ اے محمد تیرے
 جیہا بُرا ساڈے سارے قبیلے وچ کوئی نہیں۔ حضورؐ نے اہل
 فرمایا توں سچا ایں۔ جیہک آکھنا ایں۔ حضرت ابوبکر صدیقؓ
 نے آکھیا۔ یا حضرت تئیں رب دے سورج او۔ تے تھادے
 جیہا نوری مشرق مغرب وچ کوئی نہیں۔ حضورؐ نے فرمایا
 اے صدیق نوں سچ آکھنا ایں۔ صحابہ نے حیران ہو کے پچھیا
 حضرت راہ کیہ دوہاں نوں اکوہ جواب ہ

آپ نے فرمایا۔ میں اک شیشہ ہاں زنگار نے میں کچل توں
 پاک۔ ایس شیشے اندر جو کوئی دیکھ دا اے۔ اوس نوں اپنی
 شکل صورت ہی نظر آوندی۔ ایس شیشے چوں صدیق نوں صدیق
 کرتے ابو جمل نوں ابو بھل امی نظر آوندا اے۔

عرب نے تیویں نوں ایہہ مثال سنا کے کیا۔ توں مینوں
 طع نال نہ دیکھ توں اوہ طع ڈھونڈھ۔ جس وچ اوہی رحمت
 ہووے توں دو دن فقر اندر وڑ کے دیکھ تے اے عورت ایہہ
 لڑائی بھگڑا چھڈ دے۔ جے توں راہ نہیں کر سگدی تے مینوں
 چھڈ دے۔ جے توں کہنی زبان بند کر لوں تے بہتر نہیں تے
 میں ایہہ طعنے بھنے ہو نہیں سکدا۔ میں تیریاں اہناں عینیاں
 بچوں تنگ آکے گھر چھڈ جاواں گا۔ تے کدھرے پر دیس
 چلا جاواں گا۔ کیوں جو تنگ جیتی پادیاں نالوں ننگے پیریں
 پھرنا چنگا۔ تے گھر دے ہر ویلے دے لڑائی بھگڑے نالوں
 سفر وچ رہنا چنگا اے۔

عورت واسختی کمرن توں توبہ کرنا

جدوں اوس عورت لے خصم نوں غصے ہندا دیکھیا اوہ
 کمرن ہنستی رونا لگ بیٹ تے آکھن لگی کہ میری تاجنگ
 ہور سی تے توں ہور پاسے دل ٹر پیا ایں۔ فرخاوند آگے
 عاجز ہوکے آکھن لگی۔ میں تے تیرے بیراں دی دھوڑاں۔
 میری گل دا غصہ نہ کر۔ میرا ایہہ جھکھ دے دکھوں کر لانا
 اپنے واسطے نہیں سگیاں تیرے واسطے اے

حدیث دی تفسیر

حضرت محمد صاحب نے فرمایا اسے کہ جاہل عورت عقلمند مردوں پر غالب آ جاندی ہے۔ پر جیڑے جاہل مرد ہندے ہیں۔ عقلمند عورت تے غالب آ جاندے ہیں۔ کیوں جو اود مزاج تند رکھدے ہیں۔ تے عورت دی سدھی گل لیں اہ گوہ نال مندے یا من دے نہیں۔ مہر و محبت تے دل دی نرمی نال دا خاصہ ہے۔ تے شوق غصہ۔ غضب بیواناں دی غو خصلت۔ عورت دی ایہ گل سن کے مرد بولیا۔ اے عورت میں نیڑیاں باتاں تے حیران پشیمان ہاں۔ تے جد کوئی بڈھا کافر آخر ویلے اپنے گناہاں تے پشیمان ہو جائے۔ اہ مسلماناں دا درجہ پا لیندا ہے۔

حضرت موسیٰ تے فرعون

حضرت موسیٰ تے فرعون اصل وچ دونوں رب دے چاکر سن۔ مونسے سدھے رتے تے فرعون پٹھے رستے تے۔ مونسے دن ہر رب آگے گریہ زاری کردا سی۔ تے فرعون رات نوں رب آگے رو دھو لیندا سی۔ تے کھدا سی۔ توں ہی میرے گل وچ دی گراہی دا طوق بچیا بھیا ہے۔ اے رب توں مرے دا پتھر پخن ورکا بنایا۔ تے میری گراہی کارن میرا کتہ کال پتہ۔ افسوس کہ میں فرعون پاتے بدنام ہويا۔ اے رب! اسیں دونوں ہی میرے بندے ہاں۔ اے رب تیری حکمت اک تیشہ ہے۔ تے شاخ تیشہ دی قدرت اتے قادر نہیں ہو سکدی۔ اتے کوئی شاخ تیشہ دی مار تھوں بچ نہیں سکدی۔

بھیرے عقیقہ سے والیاں دا وانجیاں رہنا

کے نے فلسفی نوں چکھیا زمین آسمان کبھ اسے۔ اوس نے
کیا آسمان اک آندا اسے نئے زمین اوہی زردی اسے۔
سوال کرن والے نے فیر چکھیا۔ ایہہ زمین کیوں لٹکی ہوئی اسے
اوس نے کیا ایس نوں چھہ طرفاں توں اکو بھی کشش آپنے آپنے
ول بھج رہی اسے۔ ایس واسطے وچکھار لٹکی ہوئی اسے۔
دوسرے فلسفی نے کیا۔ نہیں ایہہ ایس کر کے لٹکی ہوئی اسے۔
کہ سارے پاسیوں ایس نوں اکو جیسے دھتے مل رہے نیں۔
تے کسے پاسے ہٹ یا ڈوگ نہیں سکدی۔

مولانا کندے ہن جس طرح راہ زمین دو جگہ دے
پشاور گرامی روج اسے۔ ایسے طرح بھیرے مولانا دیاں
انجی بندیاں توں عاقی ہندے نیں۔ سرکشی کہ دے نیں۔ اُنہاں توں
مولانا دے ہندے راج ای جہے بہندے نیں۔
حضرت صالح دمی اونٹنی۔

حضرت صالح نبی سن۔ آپ دی اک اونٹنی سی۔ اونٹنوں
دے کافر لوکاں راہ سوچیا کہ ایہہ اونٹنی سارا پانی پانی جاندی
اسے۔ ایہہ دیاں کھچاں وڈھ دیوتاں جو کدھرے آجاندے سکے
مولانا روم کندے ہن رب نے اوہناں تے ایس گٹوں
تہ نازل کیتا۔ تے سارا شہر برباد کر دتا۔ مولانا کندے ہن
توں اپنے روج نوں اونٹنوں دے توں صالح تے نقیہ نوں
کھچاں وڈھن والا سمجھ ہا روج نوں صالح تے جسم نوں

اونٹنی سمجھ۔ صالح (نیک بندے) دے رُوح نوں کوئی دُکھ نہیں

جدوں اوہناں لوکاں نے اونٹنی دیاں کھچّاں (لتاں) وڈھ

سُتیاں تاں حضرت صالحؑ نے کہی۔ اے لوکو! تہاڈے اُتے

تِن دن بعد رُب رُتوں بڑا بھارا عذاب نازل ہووے گا۔

تہاڈے پھڑیاں دے رنگ بدل جان گے۔ سوانج ای ہويا۔

پہلے دن اوہناں دے رنگ ساوے پیلے ہو گئے۔ دُوجے

دن لال ہو گئے۔ تیجے دن کالے ہو گئے۔ تے چوتھے دن

ہنیری جھکھڑ دا عذاب اچھا آيا کہ سبھ کجھ اُڑا پڑا کے

لے گیا۔ لوکاں رونا پٹنا شروع کر دتا۔ نئے حضرت صالحؑ کول

فریاد لے کے آئے کہ سانوں رُب دے ایس قرتوں بچاؤ۔

اوہناں کہیا کہ تئیں ناقہ بُٹھ لیاؤ۔ میں رُب اگے عرض

کماں گا۔ پر اُہ ناقہ رُب دے عَلم نال مُڑ پھڑ بن چکی ارسنمن

سی۔ اوہ اوہناں نوں کدھرے نہ لہتی۔ تے اوہ تھک مار کے

حضرت صالحؑ پاس پھیر آئے۔ پٹی رُب اگے عرض کرو۔

اوہناں رُب اگے عرض کیتی تے عقل ہوش نے کہی۔ اے

صالحؑ ایہناں ظالماں واسطے ایہہ گریہ زاری ایہہ روناں تھیک

نہیں۔ ایہناں کاغزاں دے ہتھ پیر۔ اکھاں ایہناں دی محبت

صلح۔ غضب سب رنگے (ٹپڈھے) ہن۔

✓ دلی تے مرید دا فرق

سلیمان بادشاہ نے رُب اگے عرض کیتی۔ اے رُب جیون

ایناں مال ملک دے جو ہور کسے نوں نہ دیویں۔ مولانا کہندے

ہن کہ حضرت شلیمان دا راہ کہنا حقیقت وچ بھن نہیں سی -
 کہ ملک مال وچ بڑے دھندے کھیڑے ہندے ہن جسم جان
 ایمان سبھ خطرے وچ ہندے ہن۔ پر ایس بوجھ نوں چکن لئی
 شلیمان وانگوں ہمت چاہیدی اے۔

اعرابی تے تینویں دی کہانی واسطے

مولانا کہندے ہن کہ عرب دے بدو مرد تے عورت دی
 روائی توں اک مثال راہ یدلی اے کہ عورت تے مرد نفس
 تے عقل ہن۔ جنہاں نوں رب نے نیکی تے بدی اندر قید
 کیتا ہويا اے۔ ایہ دُنیا دے ایس جسم دے قید خانے وچ
 ہر ویلے لڑ دے رہندے ہن۔

نفس ہمیشہ عورت وانگوں طرح طرح دے علاج سوچ
 دا اے۔ پر عقل اوہناں فکر توں واقف نہیں۔ تے
 عقل تے دماغ وچ اللہ دے غم سوا کچھ نہیں۔ اوہدے
 بعد بچھ نصیحتاں کر کے مولانا فیر اوہناں دی گل بات
 شروع کر دے ہن۔ عورت۔ بھری

اعرابی مرد تے تینویں وچ صلح

مرد نے کیا اے عورت میں اپنے قول خصل توں باز
 آیا۔ توں مینوں راہ تے پا۔ میں تیرا حکم منن نوں تیار ہاں
 بھانویں تیرا حکم چنکا ہووے یا مندا۔ میں ہر گل مناں گا۔
 عورت نے کیا توں راہ سچ کہنا ایں یا میرا بھید لین دی
 خاطر کہنا ایں۔ تے میرے نال مکہ کہ رہیا ایں۔ اوس نے

اکوں کیا میں نہا دی قسم کھا کے کہندا ہاں کہ میں سچ کہہ رہا ہاں
 عورت نے کیا جویں زمانے تے سورج چمک رہیا اے
 تے ایس دی روشنی نال بدن دا ذرہ ذرہ روشن اے۔ ایسے
 طرح بغداد وچ ربت دا نائب خلیفہ راج کر رہیا اے۔ جس
 دے کارن بغداد شہر وچ اکھل بہار لگی ہوئی اے۔ جے توں
 کدھرے اوس شہنشاہ نوں جا ملیں۔ تے آپ وی بادشاہ ہو
 جاویں۔ ایس طرح اپنا حال کد تک خراب رکھیں گا۔ رب دے
 مقبول تے پہنچے ہوئے ہندیاں دے نال یاری لا کے بندہ
 تکر جانا اے۔ جد حضرت ابوبکرؓ تے حضرت محمدؐ صاحب
 دی ہر دی نگاہ ہوئی اوہ صدیق بن گئے۔

مرد نے کیا میں تیری گل مَن دا ہاں۔ پر راہ کس کہ
 میں اوس بغداد دے بادشاہ خلیفہ ؤل راجہ رای بغیر کسے
 عُذر بہانے رکویں جا سکناں کوئی نسبت ہووے۔ یاں
 کوئی بہانہ ہووے۔ کیوں جو بن ہتھیاروں کسب پورا نہیں
 ہو سکدا۔ جویں کسے مجنوں نوں کیا تیری یسلی بیمار اے
 اوس نے کیا ہائے افسوس میں اوتھے کس بہانے جا
 سکدا ہاں۔ جے میں حکیم یا وید ہندا اوس دے علاج
 بہانے چلا جاند ا۔

عورت نے کیا ہدوں توں اوس بادشاہ (خلیفہ) نوں
 ملیں گا۔ تے تیرے بے موجب (بے سبب) مَن دا وی سبب
 بن جاوے گا۔ کیوں جو اپنیت دا دعوے وی اک بڑا ہتھیار۔

اے۔ اکوڑ مرد نے کیا۔ میں بن ہتھیاروں ایسے سوڑے
نوں ہتھ نہیں پا سکدا۔ میوں مُفسی لئی گواہی چاہی دی لے
تاں جو بادشاہ میرے دل کرم (مہربانی) دی جھاتی پاوے۔

عورت نے کیا ساڈے کول مینہ دے پانی دا بھریا ہو یا
ایک کھڑا پیا اے۔ توں ایہو گھڑا پانی دا بادشاہ نئی تھئے
دے طور لے جاتے آکھیں تھانوں دین لئی میرے کول یا اوس
جُوہ جنگل (مُراد بستی) وچ ہوو کوئی شے ایس توں چنگی نہیں سی۔
کھانویں اوہدے بھرے خزانے وچ پانی دا گھاٹا نہیں۔ پر
ایہو بیہما پانی اوس کول نہیں۔

مولانا کندے ہن کہ اہ گھڑا میرا جسم اے۔ تے ایس وچ
کھانا پانی میرے حواس ہن۔ اے اللہ توں میرے ایس جسم
دے مثلیے نوں خرید تاں جو تیرے فضل تے کرم نال ساریاں بلیاں
قور ہو جان۔ اہ پنجاں ٹوٹیاں دا لوٹا پنجاں حواساں دا بھریا
ہو یا اے۔ اے مولانا توں ایس نوں پاک رکھتیں۔

عورت نے کیا جدوں توں بادشاہ دے اگے ایس کھڑے
نوں لے گیوں۔ تے بادشاہ نے جد ایس دے مستقرے پانی
نوں دیکھیا۔ اوہ جھٹ پت خرمید لوے گا۔ اوس بھلے لوک
نوں ایہہ پتہ نہیں سی کہ اوس بادشاہ دے ہر ہر شہر وچ
شہد شکہ دے دریا وگدے ہن۔ پانی دے دریا چلدے ہن
اونہاں وچ بیڑیاں چلایاں نے تے اُنہاں دریاواں چوں
کئی مچھیاں پھڑ رہے ہن۔ مولانا کندے ہن کہ ایہو جیہا

نکارا ساڈا علم اے۔

مرد نے کہا تو ٹھیک کہنی ایس۔ ایس گھڑے نوں بھٹ
پٹ ندے وچ بچھ دے۔ یاریوں دے تاں جو بادشاہ
ایس پانی نال روزہ کھوے۔ راہے جیہا شغرتے پاک پانی
سارے جہان وچ کدھرے نہیں۔ رب چاہے بادشاہ ایہہ
پانی پی کے خوش ہووے گا۔

مولانا کھدے ہن کھارے پانی والی تھاں رہن والے
بچھی صاف تے ٹٹھے پانی دی قدر کیہ جان سکدے ہن۔
اے کھارے پانی دے پختے توں پانی پین والے نہ فرات
تے بچوں دے دریاؤں کیہ جان سکدے ہن۔

اوہ مرد ٹھٹھا پھک کے دن رات سفر کردا بخدادینچ گیا
جد زمانے دی آفتاں تے بلاواں توں ڈر دا اگ جنگل وچ
جا رہیا سی۔ عورت ایہہ ٹھٹھے تے بیٹھ کے نماز وچ
کپٹ سیکھ دپ سیکھ اے رب سلامت رکھ۔ اے
رب سلامت رکھ۔ کندی رہی۔ پی اے رب توں ایس
گھڑے نوں ایس موتی نوں حفاظت وچ رکھیں۔ میرا خصم
بھادیں بہتیرا ہتھارتے چاناک اے۔ پر ایس موتی دے
لکھاں دشمن ہن۔ ایہہ موتی اپانی دا گھڑا، کیہ اے۔
حوض کوثر دے خالص پانی دا قطرہ اے۔ ایس پانی دا
اصل حوض کوثر دا پانی اے۔ عورت دی گریہ ناری تے
دعاواں نے اثر کیتا۔ مرد اوس گھڑے نوں راہ دیاں

تعلیق تے صدیوں توں بچا کے بادشاہ دے شہر امن
سلامتی نال جا وڑیا۔

اوتھے جاکے اوس دیکھیا بادشاہ دی درگاہ وچ رنگ
برنگی نعمتاں ہن۔ تے ہزاساں لڑوند بیٹھے ہن۔

اوتھے ہر گدا نوں نت ہاک (آواز) پکیدی اے۔ کہ
اے طالب آ۔

مولانا کندے ہن کہ جیڑا درویش فقیر کے غیر دا۔ اللہ
توں سوا کسے ہور دا در دھونڈن والا اے اوہ فقیر بے عقل
ماریس کہینہ تے نرہا اے۔ اوہ فقیری لباس وچ تے ہے۔ پر

اوس وچ فقیروں والی غرضت نہیں۔ اوہ اک لالچی
کُتے وانگر اے۔ توں اوس نوں پتہ نہ پائیں۔ کیوں
جو اوہ روٹی دا منگتا اے۔ رب دی فات دا منگتا نہیں۔

جہ اوس اعرابی نے عرب دے بیابان نوں طے کر لیا۔
اوس راجہ محل دارالخلافہ دے دروازے تے جا کے سجدہ

کیتا۔ خلیفہ دے دربان اوس کل وڑے آئے۔ اوہناں
اوس دے مُنہ نے رُوح کلاب دے پھٹے مارے۔ تے

اوس دے بیان کرن توں بغیر ای اوس دے اکون دی
ساری حقیقت سمجھ لئی پر پھر وی اوہناں پچھیا۔

اے بزرگ مسافر سانوں دس توں کون ایں۔ تے

رکھوں آیا ایں؟ اوس اکوں جواب دتا۔ جے تئیں مینوں
بزرگ سمجھو یا بناؤ تے بزرگ ہاں۔ نہیں تے میری بزرگی

کاہری۔ البتہ شاڈی سوہنی شکل صورت سرداری زر و مال
تے جہا و جلال توں شاہی شان شوکت نظر آ رہی ہے
شاڈے گھڑے دا جلوہ رب دے درشن وانگوں اے۔
تے جے میرے کول سو دینار ہون۔ میں شاڈے سوہنے
گھڑے توں قربان کر چھڑاں۔

اوس عرب نے دربانوں اپنا سارا حال احوال دتیا
تے پانی دا مٹکا اوہناں اگے رکھ کے کیا۔ میرا ایہہ
ہدیہ بادشاہ تبیکن پہنچا دیو۔ میری ٹوڑ بادشاہ نوں جا دستو
ایس گھڑے وچ اوہ سوہنا تے مٹھا پانی اے۔ جیڑا
میتہ نال ساڈے تلاداں چھڑاں وچ جمع ہو جاندا اے۔
دربان اوس دی گل شن کے دل وچ جتے پر اوہی
نذر نوں منظور کیتا۔ کیوں جو اوہناں دے فن فن وچ
رہتی ہر تے شاہی خلق اخلاق رچیا ہو یا سی مولانا فریادے
بن۔ بادشاہ اک محض اے۔ وزیر اوہیاں ٹوٹیاں ہن۔
تے اوہناں ٹوٹیاں راہیں لوٹے کوریاں وچ پانی کوندا اے
جے محض دے اندر پانی پاک صاف ہووے۔ ہر ٹوٹی
فضیں آون والا پانی پاک صاف ہووے گا۔

مولانا کندے ہن ساڈی سمجھ عقل دانش بنش نوں
توں گھڑے دا بانی سمجھ۔ تے علم الہی دے دجے نوں
خلیفہ سمجھ۔ جے ایس آپنے بھرے بھرائے گھڑے نوں
دجے (دربار) دل لے جایئے تے اسیں کھوتے (بیوقوف)

ہاں۔ ایسے طرح اوس اعرابی نوں دُجھے دی خبر نہیں سی۔
 نہیں تے ماد وچ ای گھڑے نوں پتھر مار کے بھن سٹا۔
 جدوں بادشاہ (خلیفہ) اوس دے حال حقیقت توں وقف
 ہويا۔ اوس نے گھڑے دا پانی لے لیا۔ تے اوس گھڑے
 نوں اُس دے عوض زر دولت نال بھر دتا۔ تے اوس
 اعرابی نوں خلعت (سروپا) بخشیا۔ تے مزابی کر دیاں ہوياں
 اوس نوں فاقیاں دے غم توں فارغ کر دتا۔

اوس کرم دے دریا بادشاہ نے دربانان نوں حکم دتا
 ایس دا گھڑا زر نال بھر کے ایس نوں دُجھے راہیں گھر
 پہنچا دیو۔ کیوں جو ایس آگے بخشی دے رستے سفر کیتا
 اے۔ تے رستے دے کتے دُکھ مسکھ سے نہیں۔ ہن ایس
 نوں دپے راہیں لے جایا جے۔ تاں جو ایس نوں کوئی اوکھت
 ہنشل، نہ ہووے۔ جدوں ایہ بڑی وچ بیٹھے گا۔ سفر دے
 سارے رنج تے اوکڑاں ٹھیل جاوے گا۔

دربانان نے بادشاہ دے حکم بموجب اوس نوں دریا وں
 پہنچا دتا۔ جد اوس نے کجلہ دریا دیکھیا۔ بڑی دیکھی۔ اہ
 دُجھے دا انتہاء پانی دیکھ کے شرمندہ ہو گیا۔ تے ہن لگا
 ماد دا اوس نخی نے اوس آقا نے میتھوں یکے چلیے پانی
 دا مٹھا لے لیا اے۔ تے اوہرے عوض ایہ نہ دے دتا
 اے۔ میتھوں اوس کھوٹی جنس لے لئی اے تے سونا دے دتا
 سونا کندے ہن نوں ایس جگ نوں مسکا سمجھ تے مولا

دی رحمت نوں دریا جان تے اوس نوں اوسدا دوجلہ دا اک فطرہ سمجھ
 فرماندے ہن جہناں ایس بھید توں پا لیا اوہ بے خود ہو گئے
 تے اوہناں ایس خودی دے مٹ نوں پتھر مار کے جہن سبب
 مولانا فرماندے ہن۔ راہ کہانی یوں روپں نہیں۔ راہ سادے
 حال حقیقت دی داستان اے۔

اعرابی آپ امی گھڑا اے۔ تے آپ امی خلیفہ اے۔ تے
 جیڑا قرآن کوں گڑا اے (قرآن دے حکم نہیں من دا) ہمیشہ
 گھاٹے وچ اے۔ اے انسان توں عقل نوں خاوند سمجھ۔ نفس
 نوں عورت (تینویں) جان تے ایس کہانی توں سبق لے۔
اک نخوی دا ملاح نال جھگڑنا ۱۹۶۱ء

اک نخوی (نحو) اوہ علم اے۔ جس وچ نظریاں تے بحث
 کر دے ہن، اک دن کسے دریا توں پار ہون لئی بڑی وچ
 بیٹھا۔ تے بڑے فخر ناز نال ملاح نوں پچھن لگا توں نحو پڑھی
 اے۔ ملاح نے کیا نہیں۔ نخوی نے ایہ سن کے بڑے افسر
 نال آکھیا تہ توں آپنی اڈھی عمر رنج ای گوا چھدی اے۔
 ملاح نوں اُہدی گل سن کے بڑا رنج آیا پدوں شکستہ
 ہو کے چپ ہو رہیا۔ اوسنوں کوئی جواب نہ دتا۔ جس ویلے
 مخالف ہوا وگن لگی اوس چپ کر کے بڑی نوں پچھن گئے
 وچ پسا دتا۔ تے نہ اچھی آواز نال نخوی مولوی نوں کہی۔
 مولوی جی نشیں ترنا جاندا اے او۔ نخوی نے لکھیا افسر میزوں
 ترنا تے نہیں آوندا۔ ایہ سن کے ملاح نے کیا تے ہن

فیر تنہا دی ساری عمر ای ضائع ہوئی سمجھ۔ کیوں جو بیڑی
 گھن گھیر وچ پھنس گئی اے۔ ایچھے غوی ہون نالوں تارو
 ہون دی بوڑ ودھیک اے۔

مولانا کہندے ہن۔ ایچھے محبت دی درب نال لکن لکان
 دی، لوڑ اے۔ دیا دا پانی مُردے نوں اپنے سرتے
 پھلی پھر دا اے۔ پر جے کوئی زندہ بن کے اوس دل آوے۔
 اوس نوں غرق کرن توں فرق نہیں کر دا۔ ایہ طرح اے بندے
 جے توں خودی پھٹ دیوں۔ آپنے آپ توں لکھ باویں۔
 تیرے اندر وں بشریت مَر جاوے تے حقیقت (عرفان) دا دیا
 تینوں اپنے سرتے چھاب لوے گا۔

✓ مُرشد دی صفت

مولانا فرماندے نے خلقت نزاں اے۔ پیر بہار دا موسم
 اے۔ خلقت کالی رات اے۔ تے پیر حقیقت دا پتہ۔ کہندے
 ہن توں کے چٹے پیر نوں اپنا رہبر یا گورو پھڑ۔ حقیقت والا
 رستہ بڑیاں خطریاں دا بھریا رستہ اے۔ توں ایسا وچ سوچ
 کے پیر دھر۔ مُرشد رہناں پیر ایدھر نہ پا۔ تے یاد رکھ
 جیڑا طریقہ دے رستے وچ رہناں مُرشد دے ٹڑیا۔ اود
 شیطاں دانگیں واجیا کیا۔

✓ مولانا علی ہادی حضرت علیؑ نوں نصیحت

حضرت علیؑ نوں حضرت محمدؐ نے فرمایا۔ اے علیؑ توں
 اللہ دا شیر ایں۔ پر اپنی شیری تے بھوسہ نہ کریں۔ چانویں

ہر کوئی بندہ خدا دا قُرب حاصل کرن نئی بندگی کر دا اے۔
 پر توں ربّی جید پان نئی اُہناں وانگوں نہ کریں تے کسے عقلمند
 سالک کسے مُرشد دے سلعے ہیٹھ رہیں۔ تے اُہدی تابعداری
 وِچ رب دا قُرب وصل بھالیں۔

اک قزوینی دا شانے تے شیر خُداواناں

کسسا

قزوینیاں دی عادت اے پئی آپسے جسم دے کسے انگ
 عضو اُتے کوئی تصویر شیر وغیرہ دی گودا کے دوس جُچ نیں
 بھرا لیندے ہن۔ تے فیر اوس نوں گھڑی گھڑی ویکھ دے
 رہندے ہن۔

ایہ طرح اک قزوینی اک کاریگر کول گیا۔ تے آکھن
 لگا میرے جسم تے شیر دی نیلی تصویر کھچ دے۔ کاریگر نے
 پیچھیا کھڑا شیر بناواں۔ اوس نے کہیا بتر شیر بنا دے۔ میرا
 بُرج ستارا وی شیر دا اے۔ ایس واسطے توں شیر ہی بنا
 دے۔ تاں جو میں جد لڑائی وِچ جادواں میرا پیچھا رہتھ
 طاقتور ہودے۔ بدوں مقابلہ کراں دشمن نال شیر وانگوں لڑاں۔
 کاریگر نے فیر پیچھیا شیر کیڑی تھاں تے بناواں۔
 اوس کہیا میرے شانے تے بنا دے۔

جد اوہ کاریگر اوہی بانٹ پھڑ کے سوئی نال گوداں لگا
 اوس سوئی دی پوچھ نے اوس دے شانے اندر وڑ کے
 پیڑ دیاں لہراں ماریاں۔ قزوینی پرچین کر لانا لگ پیا۔ تے
 آکھن لگا توں سوئی پھڑ کے مورت کیہ کھودن لگا ایں۔

بینوں مار ممکن لگا ہیں۔

کارگر نے کہا توں آپ ای تے کیا سی شیر دی موت
بنا دے۔ ایس تے قزوینی نے پیچھا توں شیر دا کیڑا جوڑیا
اٹک بنان لگا ہیں۔ اوس کیا میں شیر نوں پوچھل کوں بنان
لگا ہاں۔ قزوینی نے اٹک پوچھل رہن دے۔ ایس نے تے
میرا لٹو پی لیا اسے۔ ایس شیر دی پوچھل نے بینوں پوچھل توں
بھڑ لیا اسے توں ایس شیر نوں بن پوچھلوں ای بنا دے۔
کارگر اوہ تھاں چھڈ کے دُجے پاسیوں گوون لگا۔ قزوینی
بیڑ ناں فیر چکیا تے ممکن لگا۔ راہ کیڑا انگ چھوہیا ای۔
اوس کیا راہ شیر دے سرتے کن بنان لگا ہاں۔

قزوینی اٹک پوچھل بینوں تے نیرے ایس کران ناں بڑی بیڑ
بندی اسے۔ ایس شیر نوں سرتے کن دی کیہ لوڑ اسے۔
جے شیر سرتے کناں توں بنان ہی ہووے۔ تے فیر
راہ ڈر اسے توں رانج ای رہن دے۔

کارگر نے اوہ تھاں چھڈ کے تیجی تھاں سوئی کھوہی
قزوینی بیڑ ناں پھیر نہ فیا تے ہائے وائے دی شور پیا۔
پانڈیاں ممکن لگا۔ راہ تہیجا انگ یا جوڑ کیڑا بنان لگا ہیں
کارگر نے کہا میں ایہ شیر دا ڈھڈ بنان لگا ہاں۔ اگوں
قزوینی نے اٹک توں رہن دے۔ راہ ڈھڈ وی نہ گود۔
شیر نوں بھلا ڈھڈ دی کیہ لوڑ اسے۔ بینوں جدوں نہ
کے بیڑ ہو رہی اسے۔ بیڑ بند کر۔

پوچھل

ن
س

ط
ر

کاریگر مَنہ وِج اُگل لے کے حیران تے نُو بھانارہ گیا۔
 اوس سوئی ہتھوں بٹھے رکھ دتی۔ تے آکھن لگا۔ اے مرد
 میں اگے تیرے ورگا بندہ کدی نہیں دیکھیا۔ بھلا راہ دُس
 پئی شیر سر کن۔ پوچھ تے ڈھڈ دے بنان وی ہو سکدا
 اے۔ خدا نے تے ایو جیہا شیر پیدا نہیں کیتا۔ تے آکھن لگا۔
 اے قزوینی جے تیرے وِج سوئی دی چو بھ دی پٹیر سہن دا
 جگرا نہیں توں چائیں چائیں شیر ہون دا دعوائے نہ کہہ۔
 مولانا روم کندے ہن دھوڑی دھوڑا دے ڈنگ تے
 صبر کرتاں جو توں اپنے نفس دے ڈنگ کولوں خلاصی پا
 سکیں۔ مولا دے جہناں بندیاں اپنے جسم تے نفس دے
 ہتھوں چٹکارا پا لیا۔ سورج۔ چن تے آسماناں اوبستاں
 نوں سجدہ کیت۔ جس مولائی (رب دے پیارے) دے
 تن اندر دافنس مرکب گیا۔ اوس بندے دے حُکم وِج
 نور دا سورج تے بخشش دا بدل آ گیا۔ جس نے مصیبتاں
 وِج صبر کر لیا۔ سورج نے اوس نوں نہ ساڑیا۔
 اے پیارے تینوں خبر اے۔ خدا دی توحید لکھنا کیہ
 مہنا اے۔ بس اپنے آپ نوں اکو رب دی مہمت
 وِج ساڑ و سجاوناں۔ اے بندے جے توں چاہنا ایں
 کہ توں دن دے وانگ روشن ہوویں۔ اپنے آپ نوں
 دن وِج (ربّی نور وِج) رات وانگ فنا کر دے۔

بگھیڑتے لومڑی و شیر نال شکار

اک بگھیڑ اک لومڑی تے اک شیر تے شکار لئی پہاڑ
 دل گئے اوتھے اہناں جنگل وچ جاتا ہی چا دتی۔ تے ایقے
 جانور پھڑے تے شکار کیتے۔ پیچ جنگل دا اک احاطہ بھر گیا۔
 مولانا کندے ہن شیر لئی لومڑی تے بگھیڑ نال شکار لئی
 جانا بھانویں ہینیاں تنگ یا ذلیل ہون والی گل سی۔ پر اوہ
 بخشش تے مر کر دیاں ہویاں نال ٹر پیا سی۔ ایو جیسے بادشاہ
 لئی ماٹیاں ہمارا ہیاں نال ترنا بھادیں اوکھت دا سبب ای لے
 پر ساختیاں سنگیاں واسطے مہربانی تے رحمت ہندا اے۔
نبی صاحب نوں رب دلوں محکم آیا سی شاور ھم
فی الامر (تیں صلاح کے لیا کرو نال دیاں کولوں)۔
 تے جانور لوک آکے آپ تھوں صلاحواں پچھدے سن۔
 پر آپ نوں دی راہ محکم آیا ہو یا سی۔

مولانا کندے ہن لومڑی وچ سونے دے نال جے لومہ
 مل جاوے۔ اوہ ٹکن نال سونا نہیں بن جاندا۔ ایسے طرح
 ساڈا جسم رُوح دا ہمراہی ہو یا اے۔ تے راہ جسم رُوح دی
 کھتے وانگ درباری کر رہیا اے۔

جہوں جنگل دے ایہہ نتے شکاری شکار نوں نکلے۔
 اہناں جن شکار نیل گائے بکری تے یسا (خروکھ) کیتے۔
 جہ اوہ اہناں لہو دے بھرے بھرائے موپاں تے پھڑاں نوں
 لیاے۔ لومڑی تے بگھیڑ دے دل وچ راہ خواہش ہوئی۔ پیچ

سانوں دی شیر کولوں انصاف نال حصّہ ملے گا۔
 اوہناں دے لوبھ دا پرچھاواں (عکس) شیر دے شیشے والے
 دل تے پیا اوس اوہناں دے جی دی خواہش نوں بچھ لیا تے
 بگھیڑ نوں کیا توں انصاف نال ایس شکار نوں وڈا دے۔
 بگھیڑ نے کیا اے جنگل دے بادشاہ نیں گاں تیرا حصّہ اے
 ایس لئی کہ توں ساڈے دج وڈا ایں۔ بکری وچھے دے
 دی اے۔ راہ میرا حصّہ ہو یا تے نوگوش (سیرا) بھہ توں چھوٹا
 اے۔ راہ لومڑی نوں دیدے۔

شیر نوں اوس بگھیڑ دے راہ کن تے بڑا خطہ آیا تے
 آکھن لگا اے کُتیا بگھیڑا توں راہ میں توں کھد کھد رہیا
 ایں۔ شیر نے بگھیڑ نوں کیا ذرا اُگے ہو۔ جد اوہ اُگے ایسا
 شیر نے اک دھچکا مار کے اس نوں فنا کر دتا تے اُٹھن اُٹھا
 مینوں سمجھن لئی راہ اپنے آپ توں فنا نہیں ہو یا۔ تے یسا
 توں دے چکے دج ہی پھسپھا رہیا اے۔

مولانا فرماندے ہن قرآن مجید وچوں کئی شئی حَالِکِ رَبِّ دے
 ذات توں سوا ہر شے ہلاک ہون والی ہے۔ پڑھ تے دیکھ
 جے توں مولا دی ذات نال نہیں کیا توں اپنے آپ توں
 فنا سمجھ تے اپنے اندر دی خودی سمجھا کے رب دی ذات نال
 اُٹو رکو ہو جا۔ نہیں تے رب توں دکھ ہو کے فنا ہو جاویں گا۔

دو بیلیاں دی بات

اک ماری اک یار بیل نے اپنے دلبر دے درتے آ کے

گڈی کھڑائی۔ اوس پھیا کون آیں۔ گڈی کھڑکان ولے نے
 آکھیا بی ہان۔ دلبر نے اگوں جواب دتا۔ جا ایستے ہیرے
 ورگے پچیاں تے "میں" کھن والیاں دی لوڑ نہیں۔ پہلوں
 جا کے آینا۔ "میں پناں" کڈھ تے فیر آویں۔

اوہ سلکین سفر وچ جا کے درہ بھر دلبر دی یاد وچ روند
 تے ستر دا کڈھ دا رہیا۔ جدوں اوہ رہیوں دی اگ وچ ستر
 کے پک گیا۔ دلبر دی گلی دل پڑتیا۔ تے آن کے فیر گڈی
 کھڑائی۔ پر تھنہ تھیں کچھ نہ بویا۔ پئی متاں بے ادبی
 ہو جاسے۔ تے فیر میرے مٹھوں کوئی بھیڑا لفظ نکل جائے۔
 دلبر تے کھن کون اے۔ اوس اگوں کیا۔ اسے بوجھتے
 کٹاں والا سوہنیاں توں ای توں آیں۔

دلبر نے کھیا ہن توں چھیتی نال میرے کول آ جا کیوں جو
 رک کھڑی رہ نہیں رہ سکدے۔ پر جد سارے اگوں کو ہو جان
 تے دوتیاں جس جاند اے۔ اونھے یں توں نظر نہیں آندا
 سوئی دے نکتے پوں دوسر والا دھاگہ نہیں لنگھ سکدا۔ جد
 دھاگے دی تپ رک ہووے تے آسانی نال سوئی دے نکتے چوں لنگھ جاند
 شیر دا بھیاڑ توں مارنا

جدوں شیر نے بھیاڑ توں مار لیا۔ فیر گڈی توں کیا
 اے نومڑی ہن توں ایس شکار نوں کوڑ۔ لومڑی نے شیر نوں
 سہر کر دیاں بویاں آکھیا۔ اسے بادشاہ ایس گائیں توں توں
 شیر ویلے دسویں ویلے کھائیں۔ بکری دی دوہر ویلے یخن بنا کے

پنی لویں۔ کیوں جو بادشاہ عام طور تے دوپہر ویسے بختی پیندے ہن
 تے شام نوں ایس خرگوش دا نقل نوالہ کر لئیں۔
 شیر نے بچھیا اے لومڑی توں اجیا سوہنا عدل انصاف کھنوں
 سکھیا اے۔ لومڑی نے آکھیا اے بادشاہ میں راہ جواب سُن کے
 بگھیاڑ دی موت کوں سکھیا اے۔ شیر نے راہ جواب سُن کے
 آکھیا جد توں اپنے مَن نوں مار کے مینوں اسی سبھ کجھ جاتا
 اے۔ توں ہی توں آکھ کے توں میری ہو گئی ایس۔ سُن میں
 بھنوں کس طرح فرق رکھ سکدا ہاں۔ جاہن ننتے شکار توں
 لے جا۔ ایہہ شکار بھی تیرے ہن تے میں بھی نیرا ہاں۔ سُن
 توں بے فکر ہو کے ستاں آسماناں تے گھم دی تے موحاں
 مان دی پھر لومڑی نے رب دا تسو شکر کیتا کہ مینوں شیر
 نے بگھیاڑ توں پہلاں انصاف کرن لئی نہ کیا۔ نہیں تے
 میرا وی اوہو حال ہندا جو بگھیاڑ دا ہو یا۔

آخری اُمت دی وڈیائی

مولانا روم کندے ہن رب دا شکر اے۔ جس نے سانوں
 مسلماناں نوں آخری اُمت چوں پیدا کیتا تے آساں پہلیں
 لوکاں تے پہلیاں اُمتاں کوں ساری سیاست نے سکھیا لئی۔
 پہلیاں بگھیاڑاں غرور۔ فرعون تے خدادادِ درگیاں دے حل توں
 سبق سکھیا۔ رب دے پیارے حضرت محمدؐ صاحب نے ایس اُمت
 نوں اُمتِ مرحومہ در رب دی رحمت پائی ہوئی اُمت) آکھیا

حضرت نوح و اقوام نوح ہدایت کرنا

حضرت نوح نے کافراں تے نکرّاں نوں کہیا لوکو میں آپ کوئی شے نہیں۔ جے میرے روج ربّی نور دی بوت جگدی اے تے میں اپنے سجن دے جگوتے نال جیوناں ہاں۔ میں جدوں انسانی پوے یا جس واس توں غافل ہویا میرا مُنڈا دیکھنا رب دا ہو گیا۔
ایہ جیڑا ساہ روم آ رہیا اے۔ اوہ نوں اے۔ جے میں اپنے کوئی دم ماراں فخر تلبیر کراں تے کافر ہنکادی ہو جاداں گا۔

منشیاں دے دربار وچ صوفیاں دی آور عزّت

مولانا کندے ہن کہ بادشاہاں دا طریقہ اے کہ اوہ اپنے دربار وچ پہوناں نوں کھتے پاسے کھھار دے ہن۔ کیوں جو دل کھتے پاسے ہندا اے۔ منشیاں تے مُنصدیاں نوں سچے پاسے بٹھاندے ہن کیوں جو چٹھی لکھناں پڑھناں سچے ہتھوں ہندا اے۔ تے صوفیاں یا مولا دیاں ٹیک بندیاں نوں ساہنے جگہ دیندے ہن۔ کیوں جو اوہ دل دے شیتے ہندے ہن۔ بلکہ شیتیاں نوں دی داد ہندے ہن۔ اہناں دا دل خدا دے ذکر فکر نال مانجیا ہندا اے۔ تے اہناں دے دل دے شیتے نوں ہر تے صاف بکھ دی اے۔

حضرت یوسف تے اوہناں دا یار میلی

حضرت یوسف دا اک یار بی بڑے چر بیکھوں وستان نوں من آیا جو اوہناں دا نکیاں ہندا یار سی۔ اوس یوسف اگے یوسف دے آپر آپر بھراواں دے نظم دی گل پھیردی۔ یوسف کہیا

بھراؤں دا نُظلم اک زنجیر وانگن سی۔ تے یس اک شیر وانگن ساں
 شیر لئی زنجیر دا ہونا کوئی ننگ نہیں۔ ایہہ زنجیر شیر دی اکھوں
 اُپر کچھ پھر لئی بھائیوں بدھی رہی۔ پر فر شیر زنجیر بنان والیاں
 تے بھاؤ رہیا۔

فیر اوس دوست نے کھوہ وچ سُٹے جان دی گل چھڑی تے
 اکھیا۔ کھوہ وچ سُٹا دی یوہں گزری۔ یوسفؑ نے اکھیا۔ پچھلیاں
 ناتاں وچ چند جویں روز گھٹ دا جاندا تے اُنٹ ہلال اُسے دن
 دا چند ہو جاندا اے۔ فیر اوہ ہلال دَوَہ دا ہویا پھر (پھر دھوپ دا
 چند) بن دا اے۔ موتی نوں کھڑل وچ پائے بھائیوں پیر سُٹن
 پیر فیر اوہ موتی جَد اکھاں وچ سُٹے وانگ پایا جاسے۔ اوہ
 اکھاں وچ نور بن جاتا اے۔ کنک دا دانہ مٹی وچ زلا
 یا کبا دین پر آہن مٹی جوں دانے بھر یا سٹ ہو کے نکل دا
 اے۔ فیر اوس دانے نوں ٹر کے چکی وچ پیسن تے اوہ
 سکوں مُردیاں نوں جان پان والی روٹی بن کے دُونی قیمت
 پاوندا اے۔ فیر اوس روٹی نوں جَدوں دنداں تھتے پچھیا جاندا
 اے۔ تے اوس دی طاقت نال دماغ وچ عقل تے سیاست
 آوندی اے تے مُڑ ایہہ جان جے مولا دے عشق وچ رہے
 جاوے تاں يُحِبُّ الْمَدِينَةَ دیناں والیاں نوں سوہنی لکدی اے
 ہو جاندا اے۔

ایہناں گلاں نوں چھڈ کے حضرت یوسفؑ نے اوس نوں
 پچھیا۔ اے یارا ایہہ دس میرے لئی کیہ تھخہ سوغات لیا یا ایں۔

کیوں جو سبقت دل خالی ہتھ جانا رنج ہندا اے۔ جویں چلی
دل بن کنکوں جانا۔

رب حشر دے دھاڑے مخلوق کو لوں چٹھے گا۔ پیچی نہیں میرے
بٹی کہیہ لیاٹے او۔ جویں خالی ہتھ گئے سو۔ اونویں خالی ہتھ
آئے او۔ یا نال دی کچھ لیاٹے او۔

اکوں دوست نے کیا۔ اے یوسف میں تھاں تھاں تے پھر دیاں
لکھاں تحفے ڈھونڈے۔ پر تیرے لائق کوئی سوغات سٹھہ مینوں نہیں
بل سکیا۔ توں اک کھان (کان) ایس تے کھان کول اک دانہ لے
جان دا یا اک سمندر کول ٹبکا (قطرہ) لے جان دا کہیہ لے اے۔
جے میں شہر کرمان وچ زیرہ لے جاواں یا گھلیاں کول اک
دانہ لے جاواں تے اوہی حقیقت کہیہ اے ؟

اے یوسف دنیا دی کپڑی شے اے جو تیرے کول نہیں
پر اک تیرے سن دی برابری کرن والی کوئی شے مینوں نہیں بھئی
میرا دل اک شیشہ اے۔ جس وچ میں تیرے حسن دی بھلاک
دیکھدا ہاں۔ میں ایہہ شیشہ (دل) تینوں پیش کر دا ہاں۔ تاں جو
توں اپنی سوہنی صورت نوں ایس شیشے وچ دیکھیں۔ تے
مینوں دی ایس بھانے یاد رکھتیں۔ راہ کہہ کے اوس نے
کچھ چوڑوں کڈھ کے شیشہ ساہمنے کر دتا۔ کیوں جو سوہنے
کھڑے لئی شیشہ ہی خولتی دا سبب ہندا اے۔

مولانا کندے ہن کہ ہستی دا شیشہ نیستی (اپنے سن نوں مار
دینا) ہندا اے۔ جے توں بیوقوف نہیں تے نیستی نوں ہر حال

وچ پائے۔ کیوں جو نیستی ہر لگ لوڑ توں پاک ہندی اسے
تے ہستی وچ سو لگ لوڑ اے۔

جے کپڑا اگے ای ٹھیک ہووے تے دڑی اوس تے کیہ کاریگری
ہور دتے؟ جے کوئی بیمار نہ ہووے تے حکیم اپنی حکمت کیہ ظاہر
کرسے۔ جے تانبے وچ کھوٹ نہ ہووے۔ تے کیہ گر اپنی کاریگری کیہ دتے؟
ایں واسطے توں اسے بندے ناقص بن تے رب ول پرت۔
کیوں جو راہ کناہیت ما ہنکار اک بھیرے بیماری اے۔ تے
شیطان وانگوں رب توں دور کر دیندی اے۔

کائب وحی دا مرتد ہونا

تیسرے خلیفہ حضرت عثمان دے اگے اک جو رب کھڑی
سی۔ جس توں حضرت محمدؐ جو رب دتوں وحی ربی حکم احکام،
نازل ہندے او لکھاندے سن۔

بعد اودہ کاتب کج پو وحی لکھنا رہیا۔ اوہ جیڑی وحی لکھے۔
دل وچ دھیان دے تے اوس توں رنج چاپے۔ جویں اوسدے
دل تے راہ گل اگے ای بیسی۔ مطلب راہ کہ حضرت محمدؐ صاحب بیڑی
وحی لکھاندے بن اودہ اوس دے دل وچ اگے ای ہندی اسے۔
بعدوں حضورؐ نوں اودے اس خیالی دا پتہ لگا۔ بہت دتوں
اُہی جان تے قبر نازل ہويا۔ اوس ما سینہ اندرون کالا ہو گیا
وحی ما کوئی اکھر اودے دل تے نہ رہیا۔ ایں تے تصور کئے
فرمایا۔ اسے کافر ہے راہ وحی تیرے دل تے اگے ای ہندی
اے تے بن تیرا دل کیوں کالا ہو گیا اے۔ اوہ ہر ویلے

ایں سہنوں سڑ دا کڑھہ تا رہندا - پر شرم دا ماریا اپنے گناہ
 تہا توہ نہ کر دا - پئی لوہں رُج بھرم بنیا ہویا اسے - بنی رہوئے
 دس نوں لب دلوں اہ دُینا دی جھوٹی شرم دیاں
 اچھیاں بڑیاں پے گیاں کہ آہ توہ نہ کر سکیا - تے وچ
 وچ سڑ دا کڑھہ دا رہیا -

مولانا کندے ہن لوہے دیاں بڑیاں کٹیاں جا سکدیاں
 ہن رقی بڑیاں دی کوئی کاٹ نہیں - جے دھوڑی کسے نوں
 ڈنگ جاسے - ہن چھن گروں چھن آ جانداسے - پر جے ہستی
 دی درمی، دھوڑی ڈنگ جاسے - چھن نہیں آ وندا -
 بلغم باغور دا بد دُعا دیشا

بلغم باغور مصر وچ رک بڑا پھچیا ہویا ولی سی - ایں نوں
 اپنی عبادت لیاقت دا بڑا مان سی - جدوں حضرت موسیٰ نے
 اس دے دیں تے بد بولیا اوتھوں دے بادشاہ دے حکم
 مطابق ایں حضرت موسیٰ لئی بد دُعا کہتی -

مولانا روم اودا ذکر کر دے ہوئے آکھدے ہن - ساری
 خلق بلغم باغور دی تابع سی - اوہ نوک بلغم بن باغور نوں
 سجدے کر دے سن - تے اوہ ایں ہنکار تے دُعا دیتی دے
 وچ آ لے ہوئی نال لڑیا -

مولانا کندے ہن - ایں زمان وچ شیون تہ بلغم باغور
 دے گھلے ہن - جیڑے تیکے ہوئے دی ہن تے ظاہر
 ہن - تے ایساں دواں نوں بہت تہ لوہاں وچ ڈاڑھا

سیدنا - بلغم باغور -

نشر کینا اے۔ ساری لوکائی ایس گل دی گواہ اے۔

پاروت ماروت دا قصہ

پاروت ماروت دو فرشتے سن۔ اوہناں نے منیا جی دُنیا
 وچ انسان عشق عاشقی تے گناہاں وچ عُرجھا ہویا اے۔
 اوہناں کیا جے رب ساراں دُنیا تے تھکے۔ ساراں اپنے بکری
 سنی دبا عصمت ہون تے مڈھا وشواس (یقین) اے۔ وی
 ایس پاک تے نیک رہاں گے۔ تے دُنیا وچ بھیڑیاں باناں
 دا ساڈے تے اصول اثر نہیں ہوسے گا۔

رب نے اوہناں نوں دُنیا تے بھیجا۔ اوہ دُنیا تے آئے
 تے ایچھے آکے اوہ سوہنی جی کنجری زہر نوں دیکھ کے
 اوہرے عشق وچ پھنسر ہو گئے تے اوہرے پچھتے کتے۔ اوہ
 اگتے اگتے ایہہ پچھتے پچھتے۔ کندے ہن اس رب دی پنہ
 منگی۔ رب نے اس زانی نوں طاقت دتی اوہ تارا بن کے
 آسمان نوں چلی گئی۔ زہرا تارا بن گئی۔ تے ماروت ماروت
 رب اگے شرمندہ ہو کے توبہ نپلا کرن لگا پئے۔

مولانا روم کندے ہن۔ بیوی ماروت ماروت نے زمین تے

۲۔ خدی دے زہر بھرے تیر کھاندے۔ اوہناں نوں اپنے

بھتی سنی دبا عصمت ہون تے بڑا مان سی۔ پو گائیں شیر تے

کچھ بھروسہ نہیں کر سادی۔ پیٹی گان دے پتہ۔ گے بڑی

ہے داٹوں سارے کندے ہی کندے آگ کھلون۔ فیروزی شیر

ادھوں ٹوٹے ٹوٹے کہ چھٹا دا اے۔ ہوا بینری عاجز تے رہینے

کھانہ نوں کچھ نہیں کھندی۔ پر فخر تکبر ہنکار کرن والے شیخی
 فانی تے اکڑ کرن والے پیرانے کھنڈ درختاں نوں جڑھاں توں پٹ
 سٹ دی اے۔ پتریاں نوں تیشے نال کوئی رنج نہیں پنہیا۔
 پر اوہ جڑھاں شاخاں تے ٹھنیاں نوں وڈھ سٹ دا اے۔
 مولانا کھندے ہن۔ جدوں ہاروت ماروت نے دیکیا پیڑ
 دینا گٹاواں۔ بھیریاں گٹاواں تے رستی فجور وچ پھسی ہوئی اے۔
 اوہ تھکے وچ اپنے ہتھ منہ وچ پا کے پھب دے۔ پر اوہناں
 اپنے عیباں تے بھاتی نہ ماری۔

رب نے کیا۔ تیں ٹھکر کرد کہ تیں ہر ویلے میری
 بندگی تے بندگی اوج رُجھے ہوئے او۔ میں تھانوں لوکاں انگلیں
 اگن مرقن دی تھاں نہیں لگائی۔ جے میں تھانوں وی ایہ انگ
 لگا رہندا تے تھانوں آسمان تے کوں گذر ہو سکدا سی۔ تھانوں
 چھاں وچ جتنی سستی ہون دنی طاقت میرے سببوں اے۔ ایس
 طاقت نوں تیں اپنی ہمت نہ سمجھو۔ میری بخشش سمجھو۔
 ناں جو تیں شیطان دے ہتھکنڈیاں توں بچ سکو۔

اک بونے دا روٹی گوانڈھی دی سکھ ساند کئی جانا
 اک بونے دی تیریں نے اوس نوں اشاریاں نال کیا۔
 پیڑ تیر گوانڈھی ڈاڈھا بیمار اے۔ اوہدی سکھ ساند پچھ آ۔
 بونے نے دل وچ سوچیا۔ پیڑ جانا ضرور چاہیدا اے۔

اوس سوچیا پیڑ اوہدے ہتھ ہلدے دیکھاں گاتے قیاس
 کہ ماں گھا۔ پیڑ اوہ باتاں کر رہیا اے۔ میں اوس نوں پچھاں گا۔

میں دوست تیرا کیہ حال ہے۔ اود آکھے لگا۔ میں راضی ہاں۔
 یا آگے نالوں پچھا حال ہے۔ تے میں رب دا شکر کر کے فیر
 پچھاں گا۔ توں کھا ہدا کیہ ہے۔ اود آکھے لگا۔ میں شربت پیتا ہے
 یا بڑاں دا پانی پیتا ہے۔ میں کھواں گا۔ رب تینوں صحت دے
 اہ غذا چنگی ہے۔ فیر پچھاں گا۔ کیڑا حکیم تیرا علاج کر دا
 ہے۔ اود آکھے گا فلاں حکیم۔ میں آکھاں گا اود بڑا برکت والا
 ہے۔ چنگا ہے۔ میں آگے آزمایا ہویا ہے۔ جھنٹے اوس حکیم
 دا پیر پوے۔ رب برکت پد دیندا ہے۔ دل وچ اہ متا پکا
 کے اود بیمار کول پچھا۔ پر اوتھے جا کے اودے سارے خیال اُٹ
 ہو گئے۔ تے روٹی دے دل نوں ڈاڈھا رنج ہویا۔ ایس شکہ
 ساند پچھن نال سکوں اود آپس وچ رنج راضی ہو گئے۔

جدوں بولا بیمار دل گیا۔ اوس نوں پچھیا تیرا کیہ حال ہے۔
 اوس اگوں کہیا۔ مر رہیا ہاں۔ بولے نے آکھیا رب دا شکہ ہے۔
 روٹی نوں سن کے پیوں کپڑیں اُگ لگ گئی۔ سہر نہ کر سکی
 اوس کہیا۔ میرے روگ دوسن تے ایس نے شکہ کیا ہے۔
 اہ تے میرا کوئی ڈاڈھا ویری ہے۔

بولے نے فیر پچھیا کیہ کھا ہدا ای اوس کہیا زہر۔ نہ کھن اگا
 چنگی چیز ہے سوہنی خوش ہضم ہے۔ ایہ سن کے بیمار نوں
 ہور غصہ پڑھیا۔ فیر پچھیا حکیم کیڑا ہے۔ جیڑا تینوں دوا
 درل دے رہیا ہے۔ اوس کہیا عزرائیل۔ کھن لگا خوش ہو
 قسمت والا ایں۔ اودھا پھیرا بڑا مبارک ہے۔ میں اوس نوں

آپ کیسی سی بیٹی تیرے کول آوے۔

جس ویلے ایہہ باتاں کر کے بولا گھر نوں پُرت آیا۔ اوہ
 آپنے مَن وِچ بڑا خوش بیٹی میں سوہنی سُکھ ساند تیگھ کے
 آیا ہاں۔ اوس بولا ہون کر کے اپنی گل بات نوں اُلٹا سمجھیا۔
 تے اوس گھاٹے نوں دی دادھ ہی جاتا۔

بیدھر بیمار آکھن لگا۔ راہ بندہ جیڑا ایہو جیہیاں باتاں
کر گیا اے۔ کوئی ساڈا ڈاڈھا دیری اے۔ بیمار نوں اوہ دیاں
کلاں تے ڈاڈا غصّہ آیا۔ تے اوس سوچیا بیٹی ایس کولوں
بلہ لینا چاہیدا اے۔

مولانا کندے ہن جیڑا ہضم نہ ہون والی غذا کھا لیندا
اے۔ اُہدا جی خراب بُندا اے۔ ول منٹا اے تے تے آن
نوں کر دی اے۔ پر رب دے حکم نال بھلے بندے غصّہ
بنی جائدے ہن۔ تے تے نہیں کر دے۔ کیوں جو حشر
دھاڑے صبر دا پھل بٹھّا ملے گا۔

ابلیس دا قیاس

خدائی نور انوار دے سامنے جس نے پہلوں پہل قیاس دوڑایا
 اوہ ابلیس (شیطان) سی۔ شیطان نے آکھیا میں ناری داگ دا
 بنیاں، ہاں تے آدم خاکی (مٹی دا بنیا ہویا) اے۔ اگ ٹٹی نالوں
 اچھا درجہ رکھ دی اے۔ راہ ظُلمت وچوں اے تے ہس نور وچوں
 ہاں اللہ پاک نے فرمایا۔ میرے کول تہاڈا نسب نامہ نہ تیگھیا
 جائیگا۔ میں تے تہاڈے رُہد تے پرہیزگاری دیکھاں گا۔ ایس فانی

جہان و سچ نسباً اندر ورثہ نہیں۔ سگوں مولادی رحمتاں سبب
 کچھ حاصل ہندا اے۔ اُتے راہ نبیاں تے رسولان وا ورثہ
 اے۔ ارہے وارث پاک لوک ہون گے۔ ایتھے ابوہل دکان
 دا پتر عمرہ مسلمان تے نوح بنی دا پتر کافر ہندا اے۔
 ایس خاکی پتے نوں اساں چن وانگ روشن کینا اے۔ تے توں
 بھیرے لیکھاں والا کالا لٹرا اگ چوں بنایا گیا ایں مولانا ایتھے فیر
 ہاروت ماروت دی باقی گل

لکھدے ہن۔ مہناں رب نوں کیا اے خدا راہ نہیں ہو
 سکدا۔ پیئ ساڈے کولوں کوئی بُریائی ہووے۔ آدمزاداں نوں
 نیکی پاکی تے رومانیّت دی خبر نہیں۔ ہن تک ساڈا ڈیرا آسماناں
 تے رہیا اے۔ ہن ایس دھرتی تے ڈیرا لانا چاہندے آں۔
 سانوں دنیا دایاں دے سماں دا کوئی ڈر نہیں۔ کیوں جو
 آدم وانگ ایس مٹی دے بنے ہوئے نہیں۔ ایس دھرتی
 تے جا کے عدل انصاف تے تیرسی بھگتی کراں گے۔ تے آہیں
 مڑا آسماناں تے آجایا کراں گے۔ مولانا کہندے ہن آسمان
 تے رہن دایاں دا راہ نشان تے گمان قیاسی سی۔ اوہ دھرتی
 تے آکے ایساں کد رہ سکدے ہن۔

آپنی حالت تے مستی گکا کے رکھنا

فرانڈے ہن آہیںوں جیکم سنائی رہی رت بھید دی گل دھار
 اوہ کہندے ہن جتھے بیٹھ کے نشہ پانی (شراب) پیویں۔ اوہ
 اہی بیٹھ کے مٹھا ٹیپ۔ کیوں جو ہس نشی نے شراب خانیوں باہر

قوم کھیا۔ اوہ مُنڈیاں دا ہاسا مخول بن گیا۔ اوہ رستیاں وِچ
نشے دے کارن ہر تھاں ڈگدا ڈھینڈا پھردا اے۔ تے لوک
اوس نوں مخول کر دے ہن۔ تے اوہ دے پیچھے مُنڈے لائی
پھر دے ہن۔ رب دی ساری مخلوق مُنڈیاں وانگن اے۔
تے رب دے مست دیوانے اہناں توں دکھ دے ہن۔ رب
نے دُنیا نوں کھیڈ کد (مہو و لعب) اکھیا اے۔ تے ساری لوکائی
بالاں وانگوں ایس کھیڈ وِچ رُجھی ہوئی اے۔ جے توں دُنیا داری دی
کھیڈ نوں اُجے نہیں چھڈیا۔ تاں توں اُجے اک ایانے بال وانگوں
ہیں۔ جد تک توں اپنی رُوح نوں پاک نہ کریں کدوں بالغ جوان
ہو سکا ایں۔ توں اپنے شہوت دے خیال نوں مُنڈیاں دے
ایہہ کھیڈ کرن وانگ بان۔ جوہیں دو مُنڈے آپو وِچ چائیں چائیں
کر لیندے ہن۔ پر مُنڈیاں دی راہ کھیڈ کھیڈ چمن دی
اے۔ تے پہلواناں دی راہ کھیڈ جماع کھاندی اے۔

رُومیاں تے چینیایاں دا نقاشی وِچ مقابلہ

چینی تے رُومی آپس وِچ جھگڑ پئے۔ دونوں آکھن لگے۔
چمنکاری نقاشی وِچ اسیں دودھ ہاں۔ دونوں بادشاہ کول
جھگڑ دے ہوئے گئے۔ چینیایاں آکھیا اے بادشاہ اسانوں دوناں
کوں اک اک گھر دیدے۔ اسیں اوہ تھے اپنی اُستکاری نقاشی
دے گن دُستاں لگے۔ بادشاہ نے آہوں ساہمنے دوہاں نوں دوکھ دے دتے
چینیایاں نے بادشاہ کولوں سینڈے عجیب عجیب رنگاں منگے۔

بادشاہ نے وی اپنے خزانے دا مُنہ کھوں دتا۔

رُومیاں آکھیں۔ اہناں رنگاں تے نقاشیاں کیہ لڑا جیہ
خالی اندر نوں جنگاں (زنگار) توں پاک صاف ہونا چاہی دا
اے۔ سورُومیاں نے گھر دا بوہا بند کر کے اوس نوں میں
پچیں تے زنگار توں چنگی طرح صاف کرنا شروع کر دتا۔

جدوں چینی نقش نگار بنا کے اپنے کم توں واپس ہوئے۔
ادہ بڑے دھول ڈھکے نال خوشی دے شذیاں دے جاندے
بادشاہ قل آئے۔ بادشاہ نے جا کے جدوں اہناں دے عجیب
عجیب نقش تے رنگ بھرے ہوئے دیکھے جیڑاں رہ گیا۔

پیر بادشاہ پہلا پردہ چمک کے رُومیاں کل آیا۔ پردہ چمک
نال ایس شیشے ورگی صاف ستھری کندھ تے ہداں چھیاں
دی پترکاری (نقش نگاری) دا پرچھاواں (عکس) پایا۔ ایتھے آہ
نقش اونٹوں نالوں دودھ کے سوہنے نے چنگے نظر آئے۔

مولانا رُوم کندے ہن۔ اے بادشاہ دے بیٹے۔ اے
بندے توں صوفی لوکاں نوں رُومی سمجھیں۔ اہناں نوں
بغیر کتاباں پڑھیاں تے ہنر سیکھیاں عالم جانیں۔ اہناں
اپنے سینے نوں بے طرح دی لگ لوڑ توں چنگی طرح
پاک صاف کر کے مانج۔ منج کے شیشے وانگ چمکایا
ہویا اے۔ اہناں دا دل لوبھ لالچ تے غور تکبر توں
صاف اے۔ تے دل اوہ چمکا ہندا اے۔ چیرا شیشے
وانگرن صاف ہووے۔

رسول اکرمؐ تے حضرت زیدؑ

حضرت محمدؐ صاحب نے اپنے غلام حضرت زیدؑ نوں
پچھیا اے زید تیری صبح کوں ہوئی۔ تیری رات کوں
لکھی۔ اوس کہیا حضرت میں مومن بندہ ہاں۔

حضرت صاحب نے فرمایا۔ ایمان دے باغ دی کوئی نشانی
دس۔ زیدؑ نے آکھیا میرے اندر عشق تے برہوں دی اک
لگی سی۔ میں بڑا تر پیا۔ راتیں سوں نہ سکیا۔ جوہیں
دن تے رات وچ جدائی پے جاندی اے۔ ایس طرح
میرے وچ جدائی پے گئی۔ میں اونھے پینچ گیا۔ جتھے سو
بزرگ دتہ اک گھڑی وانگن ہندا اے۔ اوختے ازل۔ ابد
تے عجبی داگلا بہان اکو جا پدے ہن۔

حضرت صاحب نے فرمایا۔ دس اونھوں کہہ سوغات لیا یا ایں۔
زیدؑ نے جواب دتا جوہیں مخلوق نوں آسمان نظر آوندا
اے۔ مینوں عرش تے عرش دے رہن والے نظر آوندے
سن اوختے بہشت تے جہنم میرے ساہنے راج سن۔
جوہیں باہن ساہنے بُت پیا ہودے۔

میں نوکاں بھوں اک نظر نال دیکھ کے دس سکدا
ہاں کہ کیڑا دوزخی اے تے کیڑا جنتی۔ مینوں مکھی تے
سب دکھ دکھ دس دے ہن۔

مولانا کندھے ہن ایس جسم نوں حل والی ماں سمجھ۔
دوت نوں بال سمجھ۔ زہ دی پیڑ (بال جن ویلے دی پیڑ)

نوں مُرن دا ویلا سمجھ۔

جدوں راہ دی بستی جگ وچ پیدا ہندی اے۔ کالے
گورے دا نکھیرا ہو جائدا اے۔ ٹکفے دا اصل پانی تے پہڑا
اے۔ پر جان دا پڑچھانواں اوس نوں کالی گوری نوٹھ دی
صورت دے دیندا اے۔

فیر زید نے کہیا اے جی اللہ میں سبتھ لوکاں نوں قیمت
دے دھاڑے وانگ وکھ رہیا ہاں۔ جے اجازت دیو تاں
کھوہی کے سبتھ دا حال حقیقت وکھو وکھ بیان کر دیاں جے
آکھو تے اپنی زبان بند رکھتاں۔

حضرت صاحب نے کہیا پپ کر ایہ بھید دی گل نہ رہیں۔
حضرت لقمان نے ہمت

ایک عوام مالک کول غلاماں وچ حضرت لقمان دی
سن۔ راہ ساریاں نوکر غلاماں دچوں بد صورت سن اُپڑواں
کالے سن۔ پر دونوں صاف چٹے سن۔ مالک اوہناں غلاماں نوں
ایس باغ چوں میوے پھل لین لئی رت دھاڑے بھیج دا سی
تے اوہ گھٹے بہہ کے (اوپر بہہ کے) سیویاں پکڑاں دے دیں
چوں رُج رُج میوے کھاندے تے مالک وں آکے کہہ
دیتے پئی ایس (لقمان) نے سارا میوہ کھاہا اے۔

ایس گل تے مالک لقمان اُتے اندر لئی تھئے ہندا رہندا
جدوں لقمان نوں مالک دی خفگی دا حال معلوم ہويا۔
اوہناں مالک نوں آکھیا۔ اے مالک بندہ پوری کر کے

کہ میں پشاور سے دی تہہنگ رکھ سکھا اسے خواہ توں ساڈی
آزمائش کرتے امتحان کر لے۔

اسے خواہ توں سانوں گرم پانی رنج کے (ڈھنڈ بھر کے)
پیلا دے۔ فی سانوں کسے ٹھکے میدان وچ لے جا کے ساریاں
نوں دوڑن دا حکم دے۔ توں آپ اسوار ہو جاویں آسیں
پیر پیادہ دوڑاں گے۔

مالک نے گنگن دی ایہ گل من کے سبھ نوں گرم پانی
پین دا حکم دتا۔ جیڑا سبھ نوں پینا پیا۔ فیر اوس نے
میدان وچ لے جا کے سبھ نوں دوڑایا۔ گرمی دی جتن مال
ایساں ساریاں دا دل آہین لک پیا۔ نتے پانی نے سبھناں
نوں تھ کر دتی۔ تے کرن نال سبھناں دے ڈھنڈاں بھوں
کھاہ دے تہہ پھل نکلے۔ پر آقمان دے اندروں بن میوہوں
صاف پانی نکلیا۔

مولانا روم کہندے ہن۔ جد قیامت دے روز رب
نے نکلیاں چھپیاں بھیتیاں نوں ظاہر کیتا۔ جیڑی تھے
آج ظاہر نہیں اوہ ظاہر ہووے گی۔ جدوں دوزخ وچ
سنا پانی پیا یا گیا۔ سبھ دے پڑوے پھٹ جان گے۔ بڑی
خوشی ہووے گی۔ سو جے توں نور چاہنا ایں۔ تے رقی
تو حاصل کر۔ جے توں دوزخ توں رٹائی چاہنا ایں۔ تے
رب آگے سجدے کرن توں نہ آئیں۔ کیوں جو ٹمراں لئی
انکے سدا ہی عذاب تے دکھ اسے۔

حضورؐ دا زیدؑ نوں جواب

حضورؐ نے زیدؑ نوں فرمایا۔ پیٹی بولنا جیڑا ہندا اے۔ اوہ اندر ویال بھینتاں نوں ظاہر کر دیندا اے۔ غیب دے پردے پاڑ سٹٹ دا اے۔ تے غیب جیڑا اے۔ اُہ ہمیشہ ربؑ نوں منظور اے۔ ایس واسطے توں زبان نوں جیڑی چٹلی بھنی دے پردے پاڑ سٹٹ دی اے۔ ہر ویلے بند رکھ۔ توں ایس بھینھ دیاں واکاں کھچ کے رکھ۔ کیوں جو ربؑ دی ایہو رضا اے۔ پیٹی لوگ ایس عبادت وچ رہتے رہین۔ تے ربؑ دی رضا اے کہ اوس دی رحمت بھنناں نیٹاں بدلیاں چٹیاں منڈیاں عائن خاصاں بھنناں اُپر ہودے۔ جے توں ایس پردے نوں پاڑ دیتا۔ نیک بد دا جید کھول کے دس دتا تے باقی بید رہ جائے گا۔ سواہ بیان نہ کریں۔

خطابیت

اک ہران نے کسے مابھی (ماہی گیر) نوں دیکھا۔ اوس سمجھا اہ سلیمان بادشاہ اے۔ پر جد سلیمان بادشاہ سامنے آ گیا تے اوس دا سارا مہم گمان جاندا رہیا۔

مولانا کندے بہن ہمد تک ربؑ پوشیدہ اے۔ ہند تک

انسان فکران وچ الگراں مار رہیا اے۔ تے سوچاں وہماں وچ پھسیا ہویا اے۔ تے غائب دا خیال اوسدے من وچ دس رہیا اے۔ پر جد ربؑ آپ سامنے آ کھوتا۔ فیر خیال باقی نہیں رہتا۔ کندے بہن اساڈے لٹی چٹکا ایہو اے اسیں غیب تے

ایمان لے آئیے۔ کیوں جو دیکھ کے سو ایمان والوں بن دیکھے۔
 دا اک ایمان چنگا اے۔

حضرت رسول اللہؐ دا زید لئی فرمان

حضرت محمدؐ صاحب نے زید نوں فرمایا۔ ساڈے صحابی سنگی
 ساختی پنج ہن جوں آسمان تے چند دے گرد تارے۔ رب
 دے بندیاں واسطے ایہہ ہدایت دیاں نوری شمعیاں ہن۔ پر شیطان
 لئی پیٹھڑے چکیاڑے! جے ہر اک نوں اچھی طاقت قوت
 ہندی کہ اوہ سورج کوں نور لیندے۔ ستارے جیڑے ہن۔
 اوہ بھی سورج کوں نور لیندے۔ تاں چند دی مڑ کوئی لوڑ
 نہ ہندی۔ جیڑا سورج دے نور دا چاہوان اے۔

(چند بدل تے دھرتی دہڑی) نوں آکھ دا اے۔ اے۔ اے
 میرے ساتھیو میں بھی تہاڈے وانگ اک بشر ساں۔ میرے
 وچ ایماں وادھا اے کہ میرے ول وحی آسمانی درہب
 دے حکم آئے۔ میں بھی تہاڈے وانگ کالے جُسے والا
 ساں۔ پر میں سورج دی روشنائی نے اپنا نور دے
 دتا۔ سورج دے سامنے میں ظلمت ہیرا ہاں۔ پر میں
 اپنے نفس دے ہنیرے نوں لگا کے رکھیا اے۔ میں اس
 واسطے کمزور ہاں کہ تئیں میںوں دیکھ سکوں۔ کیوں جو تئیں
 سورج نوں وچ کوجا کے دیکھن دے لائق نہیں۔

حکایت زیدؑ

زید چلا گیا اے۔ اوہ بشریت دی قیدوں چھٹ کے

اپنے راہ ٹر گیا ہے۔ ہُن تینوں اوہ کد لُبھ سکدا ہے
جد زید ورگا تارا سُورج نوں دیکھ کے ایتھوں الوپ ہو
گیا۔ مک چھپ گیا نئے توں رکھہ ایں۔

جد رات پہی تارے نکھے ساری مخلوق مُنہ تے کپڑا لے
کے سوں گئی۔ مڑ فجر ہوئی۔ سورج نے آہمکارا ماریا۔
مخلوق دی جاگ کھلی۔ سارا عالم جاگ اُٹھیا۔ بیوٹاں
دے بچھنے نوں رب نے ہوش دتی۔ سارے خوشی وچ
پنچن طپتن تے رب دی عبادت کرن لگے۔ اوہ دھود اوہ
کڑیاں جیڑے کھنڈے پُنڈے بے سُرَت پئے سُن۔
اوہناں وچ جان پے گئی۔

مولانا کندے ہُن۔ ایسے حلال حشر دپاڑے سارے
بچکے مندے نابودوں بودِ دل آون لے۔

رب گنہدا اے خاکی بندے سُن توں میری قدرت
دا کیوں سَکھ ایں۔ توں نہیں جان دا جد ماں دے دُھڈ
وچ لتاں کھٹیاں کر کے پیا کیس۔ میرے بناں اوہتوں تینوں
کڈھن والا کون سی۔ توں میری صنعت تے کاریگری نوں
نہیں تکیا۔ کہ یس تیرے وال تیرا متھا کیا سوہنا بنایا اے
تے تینوں ہر حال وچ باہر لیایا ماں۔

مولانا کندے ہُن رب دیاں بھیداں نوں پان لئی
کوشش کرتاں جو تیرے نیراں دہم گمان دُور ہو جان۔ توں
ایس پندھ لئی رانیں ٹر۔ جوانی وچ خدا دا جاپ کر۔

مڑ اچہ رات تینوں نہیں ملنی۔ توں ہنیری تے کالی رات
 وچ اوس نوری دن نوں دھنڈ۔ تے اپنی غلّ کُلی نوں اپنا
 مڑنڈ پھڑ۔ تینوں ایس کالی رات وچ نیکی بھے گی۔ تینوں
 ایس ہنیرے پوں اہجیات بھے پوسے گا۔

حضرت عمرؓ دے سہ شہر نوں اک لکنا

اک واری حضرت عمرؓ دے سہ شہر نوں اچھی اک
 لگی کہ اوس پتھر نوں عکّی لکڑ وانگ ساڑ کے سواہ کر
 دتا۔ اوس اک نے لوکاں دے مکان تے کندھ کوٹھے
 ساڑ دتے۔ جانوراں دے کنبھ تے آہنے ساڑ سٹے۔
 اوس اک دیاں لاٹاں نال سا یا شہر سٹر گیا۔ لوکاں
 اک اتے پانی تے سر کے دیاں مشکاں بھر بھر کے
 پائیاں۔ پر کچھ فائدہ نہ ہویا۔ سگوں اک تیز ہوئی۔
 پانی تے سر کے نے تیل دا کم کیتا۔

لوکی گھبرائے ہوئے حضرت عمرؓ دوجے خلیفہ پاس آئے
 نے آکھیا یا حضرت شہر نوں اک لگ گئی اے۔ اہ۔ بھ
 دی نہیں۔ آپ نے کہیا ا اک نہیں بری بھید اے۔
 اہ نہاڈے بخل بخیلی دے سبتوں اے۔ ایس لئی
 تمہیں سخاوت کرو۔ جھکیاں نوں روٹی وڈو۔

لوکاں آکھیا حضرت اسیں حدوں وڈھ کے خیرات کرنے
 لال۔ اسیں تے کدیں گھاٹے وادھے ول رھیاں نہیں
 کر دے۔ حضرت عمرؓ نے آکھیا۔ تمہیں دکھاوے دی خیرات

کر دے او۔ لوکاں وچ شخی کُسن تے دڈیائی چاہن لئی
 بُتھہ کجھ کر دے او۔ تئیں رب توں ڈر کے یا رب نوں
 خوش کرن لئی نہیں کر دے۔ تے ایہو جیہی دکھاوے
 دی نچلات سخاوت دا کوئی غائدہ نہیں۔

مولانا کندے ہن توں جھلی جھلی کرن والیاں مٹاواں
 ہوں مولا دیاں بندیاں نوں نہ بٹھ سکوں دلیاں تے نیاں
 پاکاں دی صحبت سنت وچ آکے بیٹھ۔

حضرت علیؑ تے ویری دا واقعہ

توں اپنے عمال لئی حضرت علیؑ کوں اخلاص سکھتے۔
 اوہ خدا دا شہید اپنے دل وچ کوئی بخل لینہ نہیں اٹھا
 سی۔ اک لڑائی اندر حضرت علیؑ شیر زہراؑ اپنے دشمن
 تے غالب آ گئے۔ اوس دی پھاتی تے سوار ہو کے اوس
 دشمن نوں قتل کرن لئی تلوار کڈھی۔ اپنے وچ اوس
 کافر نے آپ دے مُنہ تے ٹھک دتا۔ اوہ مُنہ جیڑا
 دلیاں تے بنیاں لئی فخر تے دڈیائی دا موجب سی۔
 اوس چہرے تے ٹھکیا۔ جس نوں سورج سویرے شام
 سجدہ کر داسی۔

اوس دے ایس کارے تے آپ نے تلوار ہتھوں سُٹ
 وتی۔ تے اوس دی پھاتی توں اُتر آئے۔ اوس نوں مارن
 لئی جیڑا بوش تے غصہ آپ دے مُن وچ آیا ہویا سی۔
 اہ جاننا رہیا۔

کافر بیہ اپنا گل دیکھ لے حیران رہ گیا تے آکھن لگا
اے اللہ دے شیر توں مینوں قتل کرن توں ہتھ کیوں
کچھ کیا اے۔ تیرے عفتے دے جھٹ پٹ مٹھیاں ہو
جان دا سہب کیہ اے۔ راہ بخشش تے رحم کرن دا
کیہڑا دیا اے؟

مومنّاں دے سردار حضرت علیؓ نے اوس جوان
دی حیرانی دُور کر دیاں ہوياں آکھیا میں نصی دا بندہ
نہیں۔ رب دا بندہ ہاں۔ میں اللہ دے راہ وچ جہاد
لڑاؤچ کر رہیا ہاں۔ میں تھکا دا شیر ہاں۔ لو بھ تے
حرص ہوا دا شیر نہیں۔ کیوں جو میرے تم میرے فعل
دین دی گواہی دے رہے ہن۔ تے تالے میرے فعل
دا غافل کرن والا اوہ رب چپ اے۔ میں تے اوس
دی تلوار ہاں۔ میں تھکا دے راہ وچ اپنے آپ نوں
کچھ نہیں جاتا۔ میں رب دی ذات دے سوا سبھ
نوں فانی سمجھیا اے۔

حضرت علیؓ نوں قاتل دی خمر

حضرت علیؓ ہمدے ہن میرے نوکر نوں حضرت محمدؐ
صاحب نے فرمایا توں تک دہاڑے حضرت علیؓ دا سر
تن توں جُدا کریں گا۔ حضرت محمدؐ صاحب نوں راہ رب
دوئوں دجی اُتری سی۔ بیٹی سر الہی رنج اے۔
اوہ نوکر ایہ گل شن کے آپ نوں آکھن لگا اے شیر خدا

میںوں اودھ ویلا آون توں پہلاں ہی مار دیو۔ تاں جو میرے
کواں بھڑا کم نہ ہووے۔ آون رب دے شیر حضرت علیؓ
نے آکھیا۔

اے یارا میری موت جے تیرے ہتھوں اے۔ تے قضا
نال چنے بہانے کہ ہو سکدے ہن۔ اوس عاجز آکے آکھیا
اللہ دے واسطے میرے ٹوٹے کر دیو۔ تاں جو میرا انجام
بھڑا نہ ہووے۔

مولانا کندے ہن۔ توں رب توں ڈر۔ خدا دے
حکم آکے آپنے آپ نوں عاجز سمجھ توں خدا دے
حکم آکے اپنا سر جھکا دے تے گدایاں دے دین تے
لھنے نہ کر۔

حضرت آدم تے ابلیس

حضرت آدم نے ابلیس (شیطان) دل بڑی عقارت نال

دیکھیا۔ اودے کہ تے ٹٹھہ کیتا۔ رب دے من وچ

ایں وی بڑی نہت آئی۔ رب نے آدم نوں آکھیا۔

اے آدم تینوں معلوم نہیں۔ راہ میرا چھپیا ہویا بھید اے۔

آدم راہ ش کے منب گیا تے توبہ تلا کر دیاں جہلیاں

آکھیاں کہ۔ اے پتے بدوردگار! میری توبہ میں دوجی

ہوئی شیطان کوں۔ ایج سکر ٹٹھے نال نہیں دیکھوں گا

میرا راہ نظور معاف کر دے۔ میںوں اپنی بخشش توں

دھر نہ کریں۔ چھڑی توں میںوں ہدایت بخشی اے۔ اودھ

میں گھسوں دھڑ نہ ہٹائیں۔ تے بیٹری بدی میرے نیسے بیچ لکھی
گئی اے۔ اوہ مٹا دیوں۔

حضرت علیؑ تے قاتل

حضرت علیؑ نے فرمایا میں اپنے ویری (قاتل) نوں رات دن
اکھاں ساہنے پھر دا دیکھ دا ہاں۔ پر مینوں اوس تے غصہ نہیں
نہیں ہوندا۔ مینوں موت دی جان وانگوں جنگی لگدی اے۔
کیوں جو رب دی راہ ویج مرزاں ظاہر موت ہندا اے۔ پر
باطن لوں ہمیشگی دی زندگی اے۔ ایس طراں انسان ظاہر تے
ٹک مر جاتا۔ پر باطن ویج اوہلا درجہ اُچا ہو جاتا اے۔

قاتل دا اکھٹا

قاتل غیر آکھن لگا۔ اے شاہ علیؑ مینوں اپنے ہتھیں دڈھ
دے۔ تاں جو میں اوہ بھیڑا دیلا نہ دیکھاں۔ میرا سر دھناتینوں
سو دسوسے جائز اے۔ توں پھیتی نال میرا سر دڈھ دے۔
حضرت علیؑ نے فرمایا اے قاتل جے میرے جُستے دا وال
وال تیرا دشمن ہو جاوے۔ تلوار ہتھ ویج پھڑکے تینوں
دڈھن دے سو جتن کرے۔ پر جد تک رب دی رضا
نہ ہووے گی۔ تیرا وال ڈنگا نہ کر سکے گا۔

توں بینم ہو میں تیرا حمایتی تے سفارشی ہونا لگا۔ میں اپنی جانی دے
ماخت نہیں۔ میرے ساہنے راہ جتھ کوئی ہستی جینیت نہیں رکھدا

فتح مکہ توں رسول اکرمؐ دی غرض

مکہ فتح کرن توں حضرت محمدؐ دی غرض کیہ راہ۔ دنیا دے

لوبھ - لاچ لئی سی ؟ جھٹاں ستاں بہ سماناں دیاں گنج خزانیاں
 دی کوئی پرداہ نہ کیتی - جدوں اود مصرارچ لئی گئے تے جناس تے
 درشناں لئی ست آسمان دودھاں تے حواں دے بھرے ہمسے
 سن - جھٹاں دے راہ وچ تھسی فرشتے آپنے سر دھر دے تے
 قربان ہندے سن جھٹاں دی محبت دے کھوہ وچ یوسفؑ
 درگے آپ دُک دُک پیندے سن جھٹاں نوں رُجھان بھٹان
 لئی فرشتے تے سُمران بن تھن کے آئے - پر اوہناں خدا توں
 سوا کیسے دل نہ تکیا - کیوں تو اوہناں وچ رب سچے دا ہی
 جلال جمال بھریا ہویا سی -

کوئی کالے دل والا جے اوہناں تے راہ گمان کرے
 بیٹی اوہناں کیسے لوبھ لاچ یا تاج تخت لئی مکتہ فتح کیتا
 سی تے جانوں بیٹی اوہلا دل کالا اے - تے اپنی جہالت
 کارن - رنج آکھدا اے -

مولانا روم کندے ہن - بیٹی جے توں پیلیاں شیشیاں
 والی عینک لاکے سورج دی دُھپ ول دیکھیں - تے
 اود تینوں پہلی ای نظر آدے گی - ایس واسطے اے نیک
 مرد ایس ریلے پیسے شیشیاں دی عینک نوں توڑتاں توں
 مرد نوں تے گرد نوں (نرن ناں جیڑی تیکھے راہ دی دھوڑ
 اڈ دی اے) دیکھ سکیں گا -

ویری دامن مسلمان ہونا

اوس تھک ستن والے ویری نوں شاہ علیؑ اکیا - جید

توں میرے اُتے ٹھک سٹیا۔ تیری ایس حرکت تے میرے
 نفس نوں غصہ آ گیا۔ میں تیرے نال جو لڑ رہیا ساں
 اوس ویسے میرا سارا غصہ رب نئی سی پرہن نال نفس
 وَاوَل وی غصہ آ لیا۔ تے جھٹے رب نئی کم کر دے
 ہو بیٹے۔ اوتے نفس دی شرکت چنگی نہیں لگدی۔

اے ربّی معرفت دیاں باتاں سن کے اوس کافر دے
 دل بیچ نور بھر گیا۔ اوس نے باطل دا جینو (زُئار-جنو)
 توڑ سٹیا۔ تے آکھن لگا۔ ہائے افسوس میں ہن
 تک ایویں ظلم دا بیج بیج دا رہیا۔ اے شاہ علیؑ
 توں اہل تکذبی ایس۔ ربّ دی نو رکھن والی۔ سگوں
 توں ترازو دا کنڈا ایس۔ میں اوس نورانی شمع اسلام
 دا غلام ہاں۔ بعدے نوروں تیری شمع دہتی، دا دیوا
 جگمگاندا اے حضرت توں مینوں کلمہ شہادت پڑھا۔
 کیوں جو میں تینوں آزمایا تے اہل وفا چوں
 پایا اے۔

اوہ دے نال اوہ دے ٹبر دے بیجاہ جھنے۔ وی
 مسلمان ہو گئے۔ تے حضرت علیؑ نے جلم دی تلوار نال
 اوساں نوں قتل کر لیا۔ کیوں جو جلم دی تلوار لوہے
 دی تلوار نالوں بڑی تیز ہندی اے۔

خاص باتاں

مثنوی وچ آئے ہوئے مشہور قصے کہانیاں۔ بزرگاں جانیں
تے مشہور لوکاں بابت واقف۔

طور پہاڑ

وادی زمین وچ اک پہاڑ جتھے حضرت موسیٰؑ اک ہنیری رات
بلدی اک دیکھ کے اک لین گئے۔ وہ اک اک نہیں سی۔ سگوں
رب دا نور روشن سی۔ جس نوں دیکھ کے موسیٰ بیہوش ہو گئے۔

ازل دھاڑا

وہ دن جد رب نے راہ دُنیا بنائی۔ رُوحاں بنایاں۔ مَطر
اوہناں رُوحاں نولوں رب نے پچھیا کہ میں تھاڈا رب ہاں۔
اَلْكَسْبُ بِرَبِّكُمْ تَتَوَدَّ اوہناں رُوحاں کیا۔ ہاں رَقَالُوا بَلٰی،
وَسَدَّةُ الْوُجُوْدِ

صوفی آکھدے ہن۔ دُنیا دی ہر شے وچ رب دا جلوہ اے۔
کوئی حجر۔ شجر۔ انسان۔ حیوان۔ جسم جان اوسدے وجود حقو خالی نہیں
حضرت عیسیٰؑ۔

اب دے اک رسول جھاں نوں رب نے راہ معجزہ دتا سی
کہ وہ موئے ہوئے انسان حیوان نوں زندہ کر لیندے سن
آپ تے رب دلوں کتاب انجیل اُتری سی۔

سرور عالم

حضرت محمد مصطفیٰؐ مکہ وچ پیدا ہوئے۔ رب دے آخری رسولؐ

مسلماناں دے سردار اہناں تے قرآن شریف رب کولوں نازل ہویا
حضرت عمرؓ

مسلماناں دے دوجے خلیفہ عتب دے قریش قبیلے دے اک
 سردار اہناں دے بھین نے بھویا مسلمان ہو گئے اہناں
 نے اوہناں نوں ماریا۔ پر بعد اوہناں کولوں قرآن مجید سنیا۔
 تے آپ وی مسلمان ہو گئے تے مسلماناں دے وڈے سردار بنے۔
بنی اسرائیل

حضرت یوسف دے باپ یعقوب دی اولاد۔ حضرت
 موسیٰ دی قوم دا ناں۔ آج کل ایناں نوں یہودی آکھیا
 جاندہ اے۔ فرعون ایس قوم دا بادشاہ سی۔
آسمانی کھانا

حضرت موسیٰ دی دُعا ناں بنی اسرائیل تے رب نے خاص
 مہر کیتی۔ ہر روز زمین تے بنائے وانگوں مٹھے دانے تے تیل و دُرگے ہون
 ڈرگے ہندے۔ جیڑے سویرے اُٹھ کے لوک کھا لیندے۔ اونوں من سہوی
 دمن مٹھے دانے۔ سلوی تیل و دُرگے چنچی آکھدے سن۔ جدہ کھاندے کھاندے
 لوک اک گئے۔ اوہناں حضرت موسیٰ نوں کہیا۔ اے موسیٰ اپنے ربناں
 کہو۔ سانوں مسراں دی دال تھوم گندا ساگ وی دیوے۔
آسمانی دسترخوان

فیر حضرت عیسیٰ ویلے لوکاں اُہناں نوں آکھیا اپنے رب
 کولوں ساڈے لئی کھانا منگو۔ اُہناں التجا کینتی۔ رب نے المائدہ
 (دسترخوان) نازل کیتا۔ تے کھیا اہ روز دا روز کھا لیا کرو۔ بچا کے

نہ رکھو۔ رب دین والا اسے۔ پر لوگ بچا کے رکھ دیتے
کہ خیرے رب کل نہ بھیجے۔ ایسے تھے وہ کھانا اترنا بند ہو گیا
زکوٰۃ

مسلمانان دے مذہبِ وحیؐ را اصول اسے کہ ہر مسلمان
اپنی جائیداد سونے چاندی مال دولت دا چالیسواں حصہ ہر
سال رب واسطے دیوے۔ ایسے نوں زکوٰۃ کہندے ہن۔

حضرت اسماعیل

حضرت ابراہیم بنی دے بیٹے جنہاں رب دے حکم تے اپنے آپ نوں
قربانی لئی پیش کیتا۔ تے باپ جد اہنہاں دی گردن تے چھری پھیرن
لگے۔ رب کوٹوں اک دہنہ آ گیا کہ ایسے نوں قربانی کر دیو۔ اوس دن دی
یاد وح مسلمان عید الضحیٰ (قربانی والی عید) مناندے ہن اہنہاں اپنے باپ
دے نال مل کے خانہ کعبہ (رب دا گھر) لکے وح بنایا سی۔

خضر دا بیڑی توڑنا

اک واری حضرت موسیٰؑ حضرت خضرؑ نوں ملے تے آکھن
مینوں نال لے چلو۔ اہنہاں کہیا تئیں کاپے بکھا دے بندے او
تئیں میرے نال نہیں چل سکدے۔ اہنہاں اوتوں عند کینتی۔ ایسے تے خضرؑ
نے کہیا میں تمانوں اک شرط تے نال رکھنا کہ میرے کم دج دھل نہ دینا
موسیٰؑ نے راہ من لیا۔ دونوں تڑپے۔ دریا پار کرن لئی بیڑی دج پڑھنا
لگے۔ پر کوئی وی بیڑی والا نیڑے نہ آسکھن دیوے۔ آخر اک بچہ
مانس بیڑی والے نے بٹھا لیا۔ جد راہ تڑپے۔ حضرت خضرؑ نے بیڑی
دے کچھ تھتے بھن گئے۔ موسیٰؑ نے کہیا نالے تے ایسے بندے نے۔

سانوں بڑی روج بٹھایا اسے۔ دوجے تھیں ایس دے نتختے بھنٹے
 ہن۔ خضر نے کہا موسیٰ تینوں کیا سی میری گل روج دخل نہ دیوں
 جا ہن دکھرا ہو جا۔ موسیٰ نے کہا پچھتا جھل ہوئی لوگوں توں نہیں بولویا
 راہ فیر ترے اک تھاں پچھے۔ لوکاں اہناں نوں روٹی پانی نہ دتا
 سون گاہاں لکھیاں۔ جد او حقوں جھکے بھیا نے ترے۔ راہ روج
 اک دگی ہوئی کندھ دیکھ کے خضر نے موسیٰ نوں کہا۔ اے موسیٰ
 جا فھڑی جیہی مٹی تے پانی لیاے۔ اوہ لیاے اہناں اوس دگی
 کندھ نوں مڑ بنا گھلار دتا۔ موسیٰ رہ نہ سلیا۔ آکھن لگا۔ ایہ کہہ
 کم پھٹے کر دے ہو۔ خضر نے کہا اے موسیٰ توں فیر بولیا
 ایہ۔ جا بھلا جا۔ کہن لگے ہن نہیں بولوں گا۔

راہ فیر ترے۔ لگے اک پنڈ پچھے۔ اہناں لوکاں اہناں دی بڑی
 خاطر تواضعیتی۔ جد راہ او حقوں ترن لگے تے خضر نے اہناں دے
 اک منڈے نوں جانوں مار سٹیا۔ موسیٰ نے کہا اے خضر اہناں نوں
 دی بھلیاں دا راہ بدلہ۔ خضر نے کہا بس تجھی وار ہو گئی ہن چلا جا
 موسیٰ نے کہا۔ پچھا۔ پر مینوں گل تے دتو کہ تھادے اہناں کتاں
 روج کیہ بھیت سی۔ خضر نے کہا۔ اے موسیٰ جیہی میں جیہی
 بھتی سی۔ اوس ملک دے بادشاہ نے حکم دتا سی کہ ساریاں
 ثابت بیڑیاں بیگار روج لے لئو۔ سپاہیاں نے ساریاں بیڑیاں
 بھڑ لیاں۔ پر اوس دھا بیڑی نوں مٹی دیکھ کے چھڑ دتا۔
 تے ہن اوہ روٹی کما کھا رہیا اسے۔ جے ایس اوسدا نتختہ نہ
 جھن دے۔ تے اوس دی بیڑی وی کھس جاندی۔

فیر اُساں اوہ جیڑی کندہ بناٹی سی اوتھوں دے وک بڑے
 بھڑے تے ظالم سن اوس کندہ بیٹھلاں دو بیتیاں دا مال
 سی۔ جے کندہ نہ بنی دی۔ تے لوک مال دیکھ کے لے جانے
 ہن ایہ مال اوہناں بیتیاں نوں مل جائے گا۔

جیڑا منڈا ماریا سی اوہ سارا گھر بڑا نیک سی۔ پر راہ
 منڈا بڑا بھڑا تے بدمعاش ہون والا سی۔ اوس نوں ایس کرے
 مار دتا۔ کہ اوہ خاندان برباد نہ ہووے۔ سو اوہ بچ گئے۔

ابلیس

جہ رب نے آدم نوں بنایا اوس فرشتیاں نوں حکم دتا
 کہ تئیں آدم نوں سجدہ کرو۔ اُہناں سجدہ کینا۔ پر شیطان نے
 آدم نوں سجدہ کرن توں انکار کر دتا۔ راہ فرشتیاں دا استاد
 تے بڑا عبادت گزار سی۔ پر ایس انکار دے سببوں رب نے جھنکار دتا۔

مسیلمہ کذاب

ایس نے رسول اکرم دی رحلت دے بعد نبی ہون دا دعوے
 کیتا۔ پر مسلماناں دے پہلے خلیفہ حضرت ابوبکرؓ نے خالد بن
 ولید مشہور سپہ سالار نوں فوج دیکے بھیجا۔ اوہناں ایس نوں
 مار نکلیا۔ راہ مسیلمہ کذاب (جھوٹا) دے نام نال مشہور ہويا۔

حضرت حذیفہؓ

آپ حضرت محمدؐ صاحب دے اک صحابی سن۔ مدین دے
 رہن والے۔ مئے پر مئے عالم تے وڈے صوفی درویش سن۔
 انھم رِقْوَد داوہ لوک جیڑے مئے پئے ہن، ملک شام

دے کچھ عیسائی (اصحاب کھف) یہودیوں دے غلام توں ڈر کے
 اک غار وچ کڑے قے دتھے ہنیرا سمجھ کے ڈھیر چڑھتے رہے
 جد ایہہ غار پوں باہر نکلے لوک دھرمی بن پئے سن۔ اوہناں اہناں
 دی بڑی عورت کیتی۔ ایہہ ۳۲۰ ورھے ستے رہے سن۔

گاؤ گنج

اک پڑانا خزانہ جیڑا جتھیں بادشاہ دے دیلے توں زمین
 وچ دبیا آوندا سی۔ تے بہرام گور دے دیلے اک زمیندار نوں
 بل چلاوندیاں ہوياں کھیت پوں لیا۔ ایس خزانے وچ گایاں
 ڈھکیاں دیاں سونے دیاں مورتیاں سن۔ ایس کر کے راہ
 گاؤ گنج (بیلان دا خزانہ) مشہور ہويا۔
 زہرہ تے پاروت ماروت

راہ دو فرشتے سن۔ اہناں رب نوں کیا انسان بیوقوف لے
 توں سانوں دینا تے بھیج۔ آسیں تیرے ناں دا پرچار کرائگے۔
 اد دینا تے آئے اک عورت زہرہ تے عاشق ہو گئے۔ اوہ اہناں
 توں اسم اعظم سکھ کے آسماناں تے چلی گئی تے تارہ بن گئی۔
 تے پاروت ماروت شہر بابل دے کھوہ وچ اُلٹے لٹکائے گئے۔

سوسفطائی

نفسیاں دی اک وڈی ٹولی۔ شرع وانے اہناں نوں راہوں
 جھلے آکھدے ہن۔ سوسفطائی آکھدے ہن کہ دینا تے دینا
 دی ہر شے اینویں دہم خیاں اے۔ کہے دی کچھ حقیقت نہیں
 اہناں دیاں ہن شاخاں ہن۔

سُورہ بَرُوج

قُرآن مجید دی اک سُورت جس وِچ دُستیا اے کہ اک سبیں
کافر لوک کھائی (مذوق) کھود کے اوس وِچ تُو صیر اک بل تے تے
جیڑے رب داناں لبندے۔ اوہناں نوں اوس وِچ لٹ دیندے سُن
حضرت ہُوْد

رَب دے اک ہی۔ اہناں دی قوم داناں نادھی۔ بدعت
ہوڈ اہناں وِچ دین دی تبلیغ کر دے تھک گئے۔ لوکاں تے
کچھ اثر نہ ہویا۔ تے آپ نے تنگ آکے رب کوں دُعا منگی۔ کہ
اے خدا اہناں تے عذاب بھیج۔ سو اوہ تے بڑا فحشا پہ گیا۔ لوکاں
آپنی قوم دے تن پر توں بندے دُعا کرن لئی کتے بھیجے۔ رب نے
اہناں تے بڑاں دے زن کھکڑے آندے۔ اک چٹا۔ اک لال۔
اک کالا۔ تے کیا اہناں چوں بچن سُر اہناں کائے رنگ۔ دا بچن لیا
رب نوں آواز آئی تئیں کالک چاہی اے۔ سو تئیں برہو ہو
جاؤ گے۔ سو اہناں تے ایہیا جکھر بھلیا کہ سبھ برباد ہو گئے۔
قبطنی تے سبطی

قبطنی فرعون دی قوم۔ سبطی حضرت ثور دی قوم۔ جیڑی
فرعون دی قوم نال لڑی۔ تے رب نے اوس قوم نوں فرعون
سمیت دریائے نیل وِچ غرق کیتا۔

قَارُون

اک بڑا کنبوس سرہایہ دار حضرت موسیٰ دی قوم دے فریق
قبیلے چوں اوس سبیں ہویا کندے بن۔ ایں دے نوازے دیاں

تنبیایں چوئی "نہیہ" سے سن۔ ربک روایت ہے۔ حضرت موسیٰ نے
 ایسے کئے کہ رب دی راہ وچ بچہ خرچ کر ایسے کیا رب
 ہون بچہ اسے۔ راہ دولت تے میں تود پیدا کیتی ہے۔ ایس
 تے موسیٰ نے بد دعا کیتی۔ رب واقعہ راہ دی بیان کیتا بتاؤ
 اسے۔ "نہیہ" نے ایسے کئے ایسے کئے ایسے رب دے نام تے کج دیہ
 ایسے ایسے کیتا اوس بد دعا دتی تے کیا جا رب نینوں کئے
 خرابیاں غرق کرے۔ سو اوس دن توں غرق ہے۔

بولو:

پنے دا مشہور سردار ایس دا لقب ابوالکرم سی۔ پر مسلماناں نال
 تے حضرت محمد صاحب نال دشمنی کر سکے ابوجعل مشہور ہویا۔ نبی کریم دا
 مشہور دشمن تے فساد دی جڑھ ابوجعل بدر دی رٹائی وچ ماریا گیا۔

نہیہ

چند دا پھندا۔ رب واری کافراں حضرت محمد صاحب نوں
 پھندا کیتا۔ تے اتھیں رہ دے پچھے رسول او۔ تے چند نوں
 دو ٹکڑے کر کے دھماؤ۔ آپ نے رب دے حکم نال چند دل
 آئل دا اشارہ کیتا چند دو ٹکڑے ہو گیا۔

فرعون

موسیٰ دے ویلے ہویا۔ ایس خدائی دا دعوے کیتا۔ موسیٰ
 ایس دے کھر پلایا۔ تے جان ہو کے ایس نوں رب دا راہ دسیا
 راہ نہ تھی۔ آخر موسیٰ نوں مارن لئی اٹھیا۔ موسیٰ دڑیا
 نیل چلے گئے۔ پر راہ کئے لشکر غرق ہو گیا۔

فرود

عرب عراق تے حکومت کرداسی۔ کیلکڈس نام تے اُتھ لکھتے سی۔ ایس خدائی دا دعویٰ کیتا۔ جد حضرت ابراہیمؑ تھیں دی تبلیغ شروع کیتی۔ ایس نے اُہناں نوں اَل ہاں کے منہ سٹے پایا اوہ اگ رہدے حکم نال گلز۔ بن گئی۔ فرود دے داغ نوں اگ پچھ پڑھ گیا۔ جد تک سر تے جتیاں کوبیاں آرام رہندا۔ جد جتیاں ماریاں بس کر دے فیر تکلیف بندی۔ ایس طنز جتیاں کھانا مر گیا۔

پامان

فرعون دا وزیر بڑا عقل والا سی۔ ایس نے فرعون واسطے اک بڑج بنوایا کہ اوس تے پڑھ کے اوہ موسیٰؑ دے رب نوں دیکھ سکے۔ فرعون نے کئی داری گئیاں توں توبہ کرنی چاہی پر ایس نے پیش نہ جن دتی

عصا

اک داری فرعون نے نکل دے سارے جادوگراں نوں موسیٰؑ نال مقابلہ کرن لئی سدیا۔ اُہناں موسیٰؑ ساہمنے رسیاں دے سپ بنائے۔ حضرت موسیٰؑ راہ دیکھ کے ڈر گئے۔ رب نے کہیا اے موسیٰؑ تیرے ہتھ وچ جیڑا عصا (سوٹا) اے۔ توں ادا ہتھوں بھنجے سٹ۔

جد موسیٰؑ نے عصا (سوٹا) ہتھوں سٹیا۔ اوہ اڑدھا اڑدھا سرپ بن گیا۔ تے سارے پھوٹے سٹاں نوں کھا گیا۔ فیر رب نے کہیا اے موسیٰؑ توں اپنے سوٹے نوں پھوٹے۔ جد موسیٰؑ نے اوس اڑدھا نوں بھتھ لایا اوہ سوٹ سوٹا بن گیا۔

حکیم سنائی

غوفی دے بہن واسے اک وڈے صوفی تے شاعر اپنے
سے دے بڑے نیک پاک بزرگ تے ولی سن۔

پلاں

جیش دا بہن والا اک غلام جیہڑا مسلمان ہو گیا۔ تے جس نے
بجھ توں پہلاں مسجد نبوی وچ اذان پڑھی۔ اسلام دابجھ توں پہلاں توں
کافران ایس تے حدود وودھ کے سختیاں کینیاں پراہیں اسلام دتوں منہ نہ موڑیا
عائشہ صدیقہؓ

مسلماناں دی ماں حضرت محمد صاحب دی بیوی۔ پہلے خلیفہ
حضرت ابو بکرؓ دی دھی۔ لال رنگ، ہون کر کے حمیرا (لال رنگ والی)
منصور ہوئی۔ بڑی عالم فاضل تے حدیث تفسیر دی عالم سی۔
کنکریاں دا بولنا

اک داری ابو جہلؓ وچ کجھ کنکریاں لے کے آیا۔ تے
آکھن لگا۔ اے محمد (صلی اللہ علیہ وسلم) جے توں بنی ایس تے اہ دس
کہ میری مٹھ وچ کیہ اے۔ آپ نے کیا یاد میں دساں یا جو کجھ تیری
مٹھ وچ اوہ آپ دتے۔ ابو جہل نے کیا دوجی گل بھتی سوہنی اے۔
آپ نے کیا تیری مٹھ وچ کجھ کنکریاں رکھے وڈے بہن تے
اہناں کوں کلہ سن۔ اوہ ویلے کنکریاں نے کلہ پڑھیا
تے ابو جہل شرمندہ ہو کے کنکریاں مٹھ کے چلا گیا۔

سامری

موتی دے سے اک بڑا جادوگر ہویا اے۔ جیہڑا حضرت

رب دے نہی سن۔ لوکاں کیا کوئی معجزہ کہتو۔ آپ نے اک
 پتھر یا چٹان وں اشارہ کیتا۔ ایہ اونٹنی بن گیا۔ آپ نے
 کیا کوک ایں نوں نہ مارو چے۔ پر اہناں مار سٹیا۔ جس تے اہناں
 ستہ سخت طوفان آیا۔ تے اوہ قوم ساری تباہ ہو گئی۔
 بلعم باغور

کنعان دا اک عالم تے فاضل دُہر ریاضت والا۔ جد حضرت موسیٰ
 نے کنعان تے حملہ کیتا۔ بادشاہ نے ایں نوں کیا موسیٰ دے
 حق و حق بد دھا کر۔ اوہ نہ مکتیا آخر ایہی عورت نے مجرہ کیتا۔ راہ

51
12
16
12
12

